

**T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**BREXİT'İN BİRLEŞİK KRALLIK'A OLASI
EKONOMİK VE SİYASİ ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

MERVE KARAKOÇ

İZMİR-2019

**T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**BREXİT'İN BİRLEŞİK KRALLIK'A OLASI
EKONOMİK VE SİYASİ ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

MERVE KARAKOÇ

DANIŞMAN: PROF. DR. KEREM BATIR

İZMİR-2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Brexit’in Birleşik Krallık’a Olası Ekonomik Ve Siyasi Etkileri” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

31.10.2019

Merve KARAKOÇ

TS EN ISO
9001:2015

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ SINAVI TUTANAK FORMU

Dok. No: FR/604/21

İlk Yayın Tar.: 03.10.2017

Rev. No/Tar.: 00/..

Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi Merve KARAKOÇ ile ilgili Tez Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih: Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Başkanı

Sayı :

İmza

SINAV TUTANAĞI

Tez Sınav Jürimiz tarafından incelenen *“Brexit’in Birleşik Krallık’a Olası Ekonomik ve Siyasi Etkileri”* başlıklı tezli yüksek lisans tezi ile ilgili olarak jürimiz 31.10.2019 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYBİRLİĞİ/~~ÇOKLUĞU~~ ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Tezli Yüksek Lisans tezi:

- i) Bilime yenilik getirmiştir
- ii)Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir
- iii)Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır
- iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans'ta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Kerem BATIR	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Nihal KIRKPINAR ÖZSOY	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Haktan BİRSEL	
Üye		
Üye		

Eki : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BREXIT'İN BİRLEŞİK KRALLIK'A OLASI EKONOMİK VE SİYASİ ETKİLERİ

Merve KARAKOÇ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

İkinci Dünya Savaşı sonrası bir barış projesi olarak kurulan ve liberal dünya düzeninin bir parçası olan Avrupa Birliği (AB) ve Birleşik Krallık ilişkileri hep gelgitli bir seyir izlemiştir. Bütünleşmenin başında sürece dahil olmayıp sonradan yalnızca ekonomik hedeflerle birliğe katılan Birleşik Krallık 43 yıllık üyeliği boyunca siyasi birliğe karşı çıkmış, Avrupa şüphecisi (Euroskeptik) tavrından asla ödün vermemiştir. Eurozone ve Schengen gibi oluşumlara dahil olmayarak Avrupa ülkelerinden farklı olduğunu adeta vurgulamıştır.

Brexit, AB referandumu yapıldığı tarihten itibaren geçen 3,5 senede iç siyasette ve uluslararası arenada gündemi meşgul etmeye devam etmektedir. Zira Brexit sonuçları itibariyle sadece tarafları değil küresel siyaseti de etkileyen önemli bir siyasi gelişmedir. 23 Haziran 2016'da yapılan AB referandumunda halk %51,9 oy oranı ile Birlikten ayrılmaya karar vermiştir. Bu karar Birleşik Krallık ve AB ilişkileri adına önemli bir dönüm noktası olmuş, AB tarihinde ilk kez resmi bir üye öngörülemez bir şekilde Birlik üyeliğinden ayrılma yönünde bir karar almıştır. Referandumla alınan ayrılık kararı kimileri için sürpriz olmamıştır. Ancak bu karar kısa ve uzun vadeli sonuçları itibariyle Birleşik Krallık'ın içerisinde bulunduğu siyasi ve ekonomik tabloyu son derece etkilemiştir. Bu etkilerin uzun yıllar süreceği aşikardır.

Literatür tarama yöntemiyle icra edilen bu tezin amacı Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma yönündeki referandum süreci ile ülkeyi bu sürece götüren dinamikleri açıklamak ve Brexit'in Birleşik Krallık açısından olası ekonomik ve siyasi sonuçlarını incelemektir. Bu çalışmada, "Brexit'in Birleşik Krallık'a ekonomik ve siyasi etkilerinin olumsuz yönde olacağı" hipotezi ispat edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Birleşik Krallık, Commonwealth, AB Referandumu, Brexit Müzakereleri, Kuzey İrlanda.

ABSTRACT

Master Thesis

BREXIT AND ITS POTENTIAL ECONOMIC AND POLITICAL IMPLICATIONS TO THE UK

Merve KARAKOÇ

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of International Relations Programme

Relations between the European Union (EU), which was established as a post-World War II peace project and part of the liberal world order, and the United Kingdom have always been problematic. The United Kingdom, which was not involved in the process at the beginning of integration and subsequently joined the union only with economic objectives, opposed the political union during its 43 years of membership and never compromised its Eurosceptic attitude. The country tried to emphasize its difference from other European countries by not being involved in formations such as Eurozone and Schengen.

Brexit continues to occupy the agenda in domestic and international arena in the last 3.5 years since the EU referendum was held. Because the Brexit results are an important political development that affects not only the parties but also global politics. In the EU referendum held on 23 June 2016, the public decided to leave the Union with 51.9% of the vote. This decision was an important turning point for UK and EU relations, and for the first time in EU history, an official member has decided to leave in an unforeseen way. The decision to leave the referendum is no surprise to some. However, this decision has greatly affected the political and economic picture of the United Kingdom as a result of its short and long-term results. It is obvious that these effects will last for many years.

The aim of this thesis, conducted through literature review, is to explain the dynamics that led the United Kingdom to this process through the referendum to leave the EU, and to examine the possible economic and political implications of Brexit for the United Kingdom. In this study, the hypothesis that "the economic and

political impacts of Brexit on the United Kingdom will be negative" has been tried to be proved.

Keywords: European Union, United Kingdom, Commonwealth, EU Referendum, Brexit Negotiations, Northern Ireland.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ SINAVI TUTANAK FORMU.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) VE BREXIT

1.1. AB Tarihçesi	6
1.2. AB'ye Üyelik ve AB'den Ayrılma.....	9
1.3. Birleşik Krallık ve AB İlişkileri.....	13
1.4. Brexit'e Giden Süreç.....	15
1.5. Brexit'in Siyasi Nedenleri.....	20
1.5.1. Birleşik Krallık ve Euroseptisizm.....	21
1.5.2. Birleşik Krallık ve Göç.....	24
1.6. Brexit'in Ekonomik Nedenleri.....	27
1.6.1. Euro Krizi.....	27
1.6.2. Bütçe Katkısı.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

BREXIT'İN OLASI EKONOMİK SONUÇLARI

2.1. Birleşik Krallık Ülke Profili.....	32
2.1.1. Ülke Künyesi.....	32
2.1.2. Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü.....	32
2.1.3. Birleşik Krallık Ekonomisi	35
2.2. Brexit'in Olası Ekonomik Sonuçları.....	37

2.2.1. Brexit'in Kısa Dönem Ekonomik Etkileri.....	38
2.2.2. Brexit'in Uzun Dönem Ekonomik Etkileri.....	40
2.3. Brexit Sonrası Birleşik Krallık-AB Ticari İlişkileri İçin Alternatif Modeller..	45
2.3.1. Soft Brexit: Norveç Modeli.....	49
2.3.2. İkili Ticaret Anlaşmaları.....	51
2.3.2.1. İsviçre Modeli.....	51
2.3.2.2. Kanada Modeli.....	53
2.3.2.3. Türkiye Modeli.....	54
2.3.3. Hard Brexit: Dünya Ticaret Örgütü Kuralları.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BREXIT'İN OLASI SİYASİ SONUÇLARI

3.1. Brexit Referandumunu Sonrası Süreç.....	56
3.1.1. David Cameron Dönemi.....	58
3.1.2. Theresa May Dönemi.....	60
3.1.3. Boris Johnson Dönemi.....	62
3.2. Olası Siyasi Sonuçları.....	62
3.2.1. Brexit'in Kuzey İrlanda üzerindeki Olası Etkileri.....	63
3.2.2. Brexit'in İskoçya üzerindeki Olası Etkileri	72
3.2.3. Brexit'in Birleşik Krallık üzerindeki Olası Etkileri.....	74
3.2.4. Brexit'in AB üzerindeki Olası Etkileri.....	76
3.3. Müzakerelerin İlerleyişi.....	78
SONUÇ.....	81
KAYNAKÇA.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1.3: Referandum oy kağıdı.....	38
Şekil 2.2.1: Dolar Karşısında İngiliz Sterlini.....	40
Şekil 2.2.2: Uzun vadede Brexit'in milli gelire etkisinin tahminleri.....	43
Şekil 2.3: Alternatif Brexit Modelleri.....	46
Şekil 3.1: Brexit Referandum Sonucu.....	58
Şekil 3.2.1: Kuzey İrlanda ve İrlanda Arasındaki Sınır.....	71

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

AKÇT: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu

AP: Avrupa Parlamentosu

AT: Avrupa Topluluğu

BM: Birleşmiş Milletler

CEEC: Central Eastern European Countries (Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri)

CETA: Kanada-Avrupa Birliği Ekonomik ve Ticaret Antlaşması

COREPER: The Permanent Representatives Committee

DT: Dünya Ticaret rgt

DUP: The Democratic Unionist Party

EFTA: European Free Trade Area

SNP: Scottish National Party

UKIP: United Kingdom Independence Party

WTO: World Trade Organisation

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren ve desteğini eksik etmeyen İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Öğretim Üyelerine ve sayın danışmanım Prof. Dr. Krem Batır'a teşekkürü borç bilirim.

Çalışmalarım sırasında bana sabırla yaklaşp, sevgisini, desteğini ve rehberliğini eksik etmeyen kıymetli aileme ve arkadaşlarıma sevgilerimi sunarım.

MERVE KARAKOÇ - Ekim 2019

GİRİŞ

Avrupa 23 Haziran 2016’da Birleşik Krallık’ta yapılan AB referandumundan tarihi bir karar çıkmış ve AB tarihinde ilk kez bir üye ülke birlikten ayrılma kararı almıştır. Geçen 3,5 yıllık süre zarfında AB ve Birleşik Krallık arasında müzakereler devam etmiş ancak ayrılma süreci bir türlü sonuçlandırılmamıştır. Anlaşmaya varılsa da Parlamento onayından geçememiştir. Bu süreçte Birleşik Krallık’ta üç Başbakan değişmiş, toplum AB karşıtlığı AB yanlılığı konusunda daha çok polarize olmuş, muhalafet partiler tarafından ikinci bir referandum önerisi yapılmıştır. “Britain (Britanya)” ve “Exit (Çıkış)” kelimelerinden meydana gelen Brexit iç siyaseti olduğu kadar küresel siyaseti de etkilemektedir. Brexit süreci uluslararası medya gündeminden düşmemekte, ülkedeki belirsizlik dünya kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Anlaşmalı ya da anlaşmasız 31 Ekim 2019 olarak belirlenen Brexit tarihi Başbakan Boris Johnson’un AB ile üzerinde uzlaştığı çıkış antlaşmasına onay vermeyen Parlamento tarafından 3 ay daha uzatılması istenmiştir.

Bu çalışma henüz devam eden süreçte Brexit’in Birleşik Krallık açısından muhtemel ekonomik ve siyasi etkilerini inceleyecektir. Bir ülke AB’ye nasıl üye olur ve nasıl üyelikten ayrılır? Birleşik Krallık’ta AB referandumuna gidilmesinin arka planı nedir? Brexit kararının ekonomik ve siyasi sebepleri nelerdir? Brexit’in muhtemel sonuçları ne olacaktır? Sorularına yanıt aranacaktır.

Literatür tarama yöntemiyle icra edilen bu tezin amacı Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılma yönündeki referandum süreci ile ülkeyi bu sürece götüren dinamikleri açıklamak ve Brexit’in Birleşik Krallık açısından olası ekonomik ve siyasi sonuçlarını incelemektir. Bu bağlamda, “Brexit’in Birleşik Krallık’a olası ekonomik ve siyasi etkilerinin olumsuz yönde olacağı” hipotezi ispat edilmeye çalışılacaktır.

Avrupa Birliği (AB) üyesi olarak birliğe diğer üye ülkelerden hep daha mesafeli yaklaşan Birleşik Krallık sonunda 43 yıllık üyeliğini sonlandırma kararı almıştır. Şüphesiz Brexit son 3,5 yıldır Birleşik Krallık siyasetinin ana gündem maddesini oluşturmaktadır. Avrupa bütünleşmesi sürecine sonradan dahil olan Birleşik Krallık, kendisini Avrupa’dan hep farklı konumlandırmıştır. Birleşik Krallık’ın AB karşıtlığı esasen 1950’lere dayanmaktadır ve günümüzdeki Brexit

sonucuna kadar tekrar tekrar gündeme gelmiştir. Bu karşıtlığın çeşitli sebepleri vardır. Bunlar; farklı bir AB hayali kurgulaması, ulusüstü federatif yapıya ve AB entegrasyonuna karşı oluşu, AB'yi siyasal birlikten çok ekonomik bir birlik olarak görmesi, kültürel ve tarihi sebeplerle kendisini Avrupa'dan çok ABD'ye yakın hissetmesi, İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) ile özel bir bağı olması ve kendi kimliğini AB ülkelerinden farklı görüyor oluşudur. Öte yandan, Birleşik Krallık'ın tarihsel bir gururu söz konusudur. II. Dünya Savaşı'nda Alman işgaline direnebilmiş, hem I. hem de II. Dünya Savaşı'nda Almanlara karşı zafer elde etmiştir. Kendisini AB ülkeleri arasında en güçlü ülke olarak gören Birleşik Krallık aslında AB'yi Almanya'nın bir projesi olarak görmüş, lider konumda galibiyetler kazanmış bir ülke iken Almanya'nın himayesi altına girmek ve başkasının liderliğinde yönetilmek istememiştir. İmparatorluk geçmişi, ada ülkesi oluşu kendisini kıta Avrupası'ndan hep daha farklı konumlandırmasına yol açmış, AB ile hep mesafeli bir ilişki yürütmüştür.

1973 yılında AB'ye üye olan Birleşik Krallık 1975 yılında AB üyeliğinin için referanduma gitmiş ve birlikte kalma kararı çıkmıştır. Bundan dolayı 2016 AB referandumu Birleşik Krallık'ta yapılan ilk referandum değildir. Ancak Avrupa'da artan aşırı sağ partiler, 2010 AB genişlemesi sonrası Merkez ve Doğu Avrupa'dan Birleşik Krallık'a yapılan göçler, mülteci krizi, Euro krizi bu defa ayrılma kararı çıkmasını tetikleyen nedenlerdir. Ayrıca AB üyeliği Muhafazakar Parti, Özgürlük Partisi gibi siyasi partiler tarafından iç siyaset malzemesi yapılmıştır. Referandum kampanyası populist ve gerçekdışı söylemler üzerinden yapılmış, toplumda polarizasyon yabancı düşmanlığı gibi olumsuz sonuçlara sebebiyet vermiştir.

Birleşik Krallık hala resmi bir AB üyesi iken Brexit'in net sonuçlarını söylemek imkansızdır. Ancak bu sonuçların hem siyasi hem ekonomik olumsuz olacağı aşikardır. Sonuçlar 'Hard Brexit' 'Soft Brexit' seçeneklerine bağlı olarak yapılacak müzakereler sonucunda belirlenecektir. 43 yıl süren üyeliği boyunca Birleşik Krallık Avrupa Birliği'ni hiçbir zaman tam anlamıyla benimsememiş bu nedenle ayrılık kararı kimileri için sürpriz olmamıştır. ancak bu karar sonuçların açıklanması itibariyle Birleşik Krallık'ın içerisinde bulunduğu siyasi tabloyu son derece etkilemiştir. Bu etkilerin uzun yıllar süreceği çok açıktır. Şimdi Birleşik

Krallık müzakereler sonucunda AB ile ilişkilerinin geleceği için yeni bir çerçeve belirleyecektir.

Referandum sonucunda İngiltere ve Galler halkı AB'den ayrılmak için oy kullanırken; İskoçya ve Kuzey İrlanda'da çoğunluk kalmak istemiştir. İskoç Ulusal Partisi (Scottish National Party-SNP) lideri Nicola Sturgeon ikinci bir bağımsızlık referandumunun hayli olası olduğunu dile getirmiş; Kuzey İrlanda'da ise sınır için oylama yapılabileceği söylemleri artmıştır.

2015 yılı Genel Seçimleri öncesinde David Cameron, Birleşik Krallık'ın AB'ye üyelik şartlarını yeniden müzakere etmeye ve anlaşmayı halka sunmaya yani üyeliğin devamı ya da sonlandırılması hakkında bir referandum yapılmasına söz vermişti. Genel Seçimleri kazandıktan sonra ise taahhüdünü yerine getirdi. Ancak, Cameron'ın Brüksel ile yaptığı anlaşma, ayrılma ve kalma seçenekleri arasında bölünmüş kamuoyunu ikna etmeyi başaramadı. Sonunda 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan AB referandumunda halk yüzde 48,2'e karşılık yüzde 51,8 oy oranıyla birlikten ayrılmayı tercih etti.

1975 yılında Birleşik Krallık yine AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapmış ve sonuç birlikte kalmaktan yana olmuştur. Dönemin başbakanı İşçi Partisi'nden Harold Wilson Brüksel'e giderek üyelik şartlarını yeniden müzakere etmiş ve anlaşmayı halka sunmuştur. Halk da AB'de kalmayı tercih etmiştir. Bu tarihte göç, dolaşım özgürlüğü gibi konular gündemde değildir. Çünkü Avrupa Topluluğu'na üye 9 ülke de ekonomik gelişim düzeyi açısından birbirinden çok farklı değildir. Dolayısıyla bir ülkeden diğerine göç çok fazla söz konusu değildir. Ancak bu durum 28 üye devletten oluşan AB için geçerli değildir. Özellikle 2004 yılında eski Sovyet bloğunda yer alan Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinin AB'ye üye olmasıyla üye ülkeler arasındaki ekonomik düzey farklılaşmış, bu tarihten sonra Birleşik Krallık bu ülkelerden ciddi anlamda göç almıştır.

AB'de yer almanın ekonomik avantajları çok fazla yankı bulmamıştır. 1975 yılında ise Britanya Avrupa'nın hasta adamıdır. Britanya büyük enflasyon rakamları ile ekonomi savaşı verirken AB'nin kurucu 6 üyesi ekonomik gelişme kaydetmiştir. Bu nedenle 1975 yılında bir argüman da birliğe üye olarak bu ekonomik başarıyı paylaşmaktır. 2016 referandumunda ise birçok AB üyesi finansal krizden kurtulmanın yollarını ararken Birleşik Krallık daha istikrarlı bir ekonomik gelişme

kaydetmiştir. Ancak yine de çok sayıda seçmen AB'den ayrılmanın ekonomiyi kötü yönde etkileyeceğini düşünmüştür.

AB referandumunu en başta üyeliğe devam edip edilmeyeceği üzerineyken, siyasi liderler konuyu Birleşik Krallık'ın ulusal çıkarı haline getirdi. Referandum öncesi AB üyeliğinin getirdiği avantajlar ve dezavantajlar konusunda birçok farklı görüş olması toplumu polarize etmiş, kutuplaşmalara yol açmış ve toplumsal uyuşmazlık yaratmıştır. Görüşler arasında keskin farklılıklar bulunması birlikte kalma kampanyasının merkezinde bulunan Başbakan David Cameron'un işini zorlaştırmış, Harold Wilson'un 40 yıl önce elde ettiği başarıyı yakalamasına engel olmuştur. Cameron her ne kadar Birleşik Krallık ve AB ilişkileri sorununun görev yaptığı süre boyunca ana gündem maddesi olmasına izin vermeyeceği konusunda ısrarcı olsa da bu konu onu fazlasıyla meşgul etmiştir. Artan baskılar üzerine Cameron 2013 yılı Ocak ayında Birleşik Krallık'ın AB üyelik şartlarını yeniden müzakere edeceğini, bunu bir referandumla halka sunacağını ve nihai kararı halkın vereceğini bildirmiştir. 2015 Mayıs Genel Seçimleri'nin hemen akabinde AB referandumunu İngiliz politikasının merkezinde yer almaya başlamıştır. Cameron'ın müzakereler konuşmalarının sonuçlarını açıklamasıyla birlikte çeşitli bakanlarla beraber 5 kabine üyesi açıkça 'Brexit' kampanyası güdeceğini ayrılma taraftarı olacağını bildirmiştir. Bu isimler arasında Cameron'ı en çok şoke eden ise Adalet Bakanı Michael Gove ve Londra belediye başkanı Boris Johnson olmuştur. Bu süreçte Cameron bazı yönlerden kendi çöküşünün yazarı olmuştur. 23 Haziran 2016 tarihinde referandum sonuçlarının resmi olarak açıklanmasından yaklaşık bir saat sonra Cameron Downing Street'te onurlu ve bir o kadar duygusal bir konuşma yapmış, referandum kampanyasında kaybeden tarafın başında olduğu için istifa edeceğini duyurmuştur. Brexit sonucu 2020'ye kadar Başbakanlık yapmayı uman Cameron'ı hayal kırıklığına uğratmış, kısa bir süre Theresa May Başbakanlık koltuğuna geçmiştir. 3 yıl görev yapan May'in ardından ise eski dışişleri bakanı Boris Johnson görevi devralmıştır.

Tezin ilk bölümünde AB tarihçesine kısa bir giriş yapılarak bir ülkenin AB'ye giriş ve AB'den çıkış prosedürleri incelenecek, ardından Birleşik Krallık-AB ilişkileri ile Brexit sebepleri analiz edilecektir. İkinci bölümde Brexit'in Birleşik Krallık'a olası ekonomik etkileri çeşitli ticaret ilişkileri ele alınarak Birleşik

Krallık'ın Brexit sonrası ticaret alternatifleri değerlendirilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, Brexit'in olası siyasi etkileri müzakerelerin ihtilafly konularından olan Kuzey İrlanda, İskoçya ve iç siyaset bağlamında anlatılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) VE BREXIT

Bu bölümde AB'nin tarihçesinden bahsedilecek, bir ülkenin AB'ye katılma ve AB'den ayrılma süreci incelenecektir. Akabinde Birleşik Krallık-Türkiye ilişkileri değerlendirilecek, Brexit'e giden süreç ve Brexit'in ekonomik ve siyasi sebepleri açıklanacaktır.

1.1 AB Tarihçesi

Çalışmanın bu bölümünde AB tarihçesi incelenecektir. Bir ülkenin neden ayrıldığını anlayabilmek için AB'nin nasıl bir yapı olduğunu iyi bilmek gerekmektedir.

Birleşik Avrupa ideali; bir politika olarak görülmeden önce sadece filozofların düşüncesinde yer alıyordu. 1870-1945 yılları arasındaki savaşlarda birçok insan hayatını kaybedince bu düşünce filozofların yanı sıra liderlerinde benimsediği bir düşünce haline geldi. Avrupalı lider ve düşünürler bir barış ortamının gerekliliği konusunda hemfikirdiler ancak bu barış ortamının sürekliliği varlığından çok daha önemliydi. Sürekliliği sağlamanın tek yolu ise, ülkelerin ekonomik ve siyasi yönlerden birleşmesiydi. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kalıcı bir barış ortamı sağlama çabaları Avrupa'da hız kazandı. Bu çabaların ilk sonucunu 1951 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) olarak görmek mümkün. Bu topluluk Robert Schuman'ın 9 Mayıs 1950 tarihinde Fransa ve Almanya arasında yüzyıllardır süre gelen çekişmesinin son bulması hedefiyle Eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monnet tasarısına dayanarak Avrupalı Devletlere sunduğu planın onaylanmasıyla kuruldu. Schuman'ın planına ilham olan Jean Monnet AKÇT'nin yüksek otoritesinin ilk başkanıdır. Söz konusu topluluk ile savaşın nedeni olarak görülen kömür ve çelik barışın araçları haline gelmiştir. Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya, Hollanda; Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun üyeleridir. Bu ülkeler topluluk halinde hareket etmenin faydasını gördükten sonra 1957 ve 1958 yıllarında başka topluluklarda bir araya gelmişlerdir.¹

---

¹ AB Bakanlığı, "Avrupa Birliği'nin Tarihçesi", https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html, (ErişimTarihi:31.10.2019).

1957 yılında işgücü ile mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına dayanan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kurmaya karar verdiler ve Roma Antlaşmasını imzaladılar. Buradaki amaç kömür ve çeliğin yanında diğer sektörlerde de ekonomik birlik kurmak, malların, sermayenin serbestçe dolaştığı ortak bir pazar kurmak ve en nihayetinde siyasi bütünlüğü sağlamaktır. 1958 yılında yine aynı antlaşmaya dayanarak (Roma Antlaşması) nükleer enerjinin barışçıl ve güvenli şekilde kullanılması amacıyla Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kurulmuştur.

Yukarıda adı geçen üç topluluk için tek bir konsey ve tek bir komisyon oluşturulmuştur. 1965 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması'nın dayanak olduğu bu topluluklar artık Avrupa Toplulukları olarak anılmaya başlanmıştır. Avrupa Teşkilatları'nın bu başarısı diğer ülkeleri üyeliğe teşvik etmiştir. Üyeliğe başvuru yapan ülkeler arasında ilk 3'de Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka'yı görüyoruz.

Başlangıçta Birleşik Krallık ulusal çıkarları ya da hükümetin ulusal çıkar algısı sebebiyle Avrupa Topluluğu'nun dışında kalmayı tercih etmiştir. Daha sonra 60'lı yılların başında katılma kararı alarak başvuru yapan Birleşik Krallık, Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle tarafından bu üyeliğin Fransa için bir tehdit olduğu gerekçesiyle red almıştır. Fransızların Birleşik Krallık'ın üyeliğine karşı olan muhalefeti 1969 yılında De Gaulle'in istifası ve Almanya'nın artan ekonomik gücü dolayısıyla son bulmuştur. Ancak maalesef Birleşik Krallık'ın Avrupa Topluluğu üyeliği 1973'te cereyan eden petrol krizi ve uluslararası ekonomik istikrarsızlıkla çakışmış, genişleyen Avrupa Topluluğu yavaş büyüme, şiddetli enflasyon, artan işsizlik gibi zorlu ekonomik koşullarla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu resesyon Birleşik Krallık'ta Avrupa Topluluğu'na karşı belirsizliği artırmıştır. Liderlerin düzenli toplantıları, kurumsallaştırılmış Avrupa Konseyi Topluluğunun bir arada kalmasını sağlamıştır.

Birleşik Krallık'ın üyelik başvurusuna General de Gaulle yönetimindeki Fransa'dan 1963 ve 1967 yıllarında iki kez veto gelmiş olsa da 1973 yılında üç ülke de Avrupa Topluluğu'na üye olmuştur. Topluluğun üye sayısı yıllar geçtikçe artmıştır. 1981'de Yunanistan, 1986'da İspanya ve Portekiz'in katılımıyla üye sayısı 12 olmuştur. 1980'lerin başlarında Avrupa'da karamsar bir hava oluşmuş ve 4 yıl süren bu karamsarlığın yerini yeni umutlar almaya başlamıştır. 1985 yılında komisyonun hazırladığı Beyaz Kitap'a dayanarak topluluk hedefini 1 Ocak 1993'e

kadar tek pazar olmak yönünde değiştirmiş, bu hedef doğrultusunda Avrupa Tek Senedi oluşturulmuştur. 1986 yılının Şubatında Belçika, Almanya, Fransa, İngiltere, İrlanda, Hollanda, İspanya, Lüksemburg ve Portekiz tarafından, 11 gün sonra ise Danimarka, Yunanistan ve İtalya tarafından imzalanan Avrupa Tek Senedi 1987 yılında yürürlüğe girmiş ve Avrupa Toplulukları'nı kuran antlaşmalar kapsamlı biçimde değişikliğe uğramıştır.

9-10 Aralık 1991'de üye devletler Maastricht'te Avrupa Birliği Zirvesi'nde toplandılar. Zirvede Maastricht Antlaşması imzalandı. Diğer adıyla Avrupa Birliği Antlaşması 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu antlaşma ile alınan bazı kararlar şu şekildedir;

- 1999'a kadar parasal birlik tamamlanması
- Ortak dış güvenlik ile adalet ve içişlerinde iş birliği politikalarının yapılması
- Avrupa vatandaşlığı oluşturulması

Maastricht Antlaşması AB'nin kurucu antlaşmasıdır. Bu antlaşma ile AT'de ciddi bir değişim yaşanmış, politik ve ekonomik düzenlemelerle hukuk ve haklar yenilenmiştir. Margaret Thatcher'dan sonra Birleşik Krallık'ta John Major hükümeti kurulmuştur. Bu dönemde daha çok ABD yerine Avrupa ile ilişkileri gündeme gelmiştir. Thatcher'la kıyaslandığında Major AB'ye karşı daha ılımlı bir tutum takınmıştır. Avrupalı olmaya ve bu bağlamda siyasi ve ekonomik iş birlikleri oluşturmaya odaklanmıştır.²

1995 yılında AB'nin üye sayısı Avusturya, Finlandiya, İsveç'in katılımıyla 15'e yükselmiştir. 1 Ocak 2002 tarihinde Euro resmen tedavüle girmiş ve 12 ülkede kullanılmaya başlanmasıyla ekonomik ve parasal birlik oluşturulmuştur. 2004 yılında, Avrupa Birliği'nin tarihindeki en büyük genişleme safhası gerçekleşmiş ve Çek Cumhuriyeti, Estonya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya olmak üzere 10 yeni ülke AB'ye katılmıştır. 2007 yılında, Bulgaristan ve Romanya'nın katılımıyla AB'nin üye sayısı 27'ye yükseldi. 2013 yılında Hırvatistan'ın katılımıyla AB'ye üye devlet sayısı 28'e ulaşmıştır. 2007'de imzalanan Lizbon Antlaşması ile AB'nin derinleşme sürecindeki son ve en önemli aşama gerçekleşmiştir. AB'nin karar alma mekanizmaları istenildiği gibi çalışmıyordu ve aslında diğer adı "*AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma*" olan

---

² J.M. Roberts, *Avrupa tarihi*, (Çev. Fethi Aytuna), İstanbul: İnkılap Kitaevi, 2010, s. 734.

Lizbon Antlaşması'ndaki amaç bu mekanizmanın etkin çalışan bir yapıya kavuşmasıydı.³ Bu antlaşma ile birçok konu değişime uğramıştır.

1.2. AB'ye Üyelik ve AB'den Ayrılma

21-22 Haziran 1993 tarihinde Kopenhag'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve'sinde bir ülkenin AB'ye üye olabilmesi için gerekli koşullar tespit edilmiştir. Müzakerelerin başlaması için bu koşulların aday ülke tarafından sağlanması gerekir. Zirvede kabul edilen görüş şu şekildedir: *“Üyelik için, aday ülke, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarına saygı ve korumayı garanti eden kurumların istikrarını sağlamış olmalıdır.”* Üyelik için siyasal, ekonomik ve topluluk müktesebatına uyum kriteri olmak üzere üç temel ilke belirlenmiştir. Demokrasi ve hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı ilkelerinden oluşan üç siyasal kriter tam üyelik için büyük önem taşımaktadır. Tam üye olabilmek için genel olarak; demokratik bir ülke olması, ülkenin çok partili bir sistemle yönetiliyor olması, Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kabul edilmiş olması ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesi'nin tüm maddelerinin çekincesiz olarak kabul edilmiş olması gerekmektedir. Tüm bunların yanında ülkede idam cezasının olmaması, azınlıklara karşı ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın yasaklanmış olması da gerekiyor. Bu gerekliliklerin bir bütün olduğunu ve tek başına bir anlam ifade etmediğini belirtmek gerekir. Bir bütün olarak varlığının yanında kesintisiz olarak uygulanması da önemli bir gerekliliktir. Aday ülkelerin demokrasi ve hukukun üstünlüğü kavramlarını sözde kullanmakla kalmayıp bunları günlük yaşamda bütün unsurlarıyla uygulamaları oldukça önemlidir.

Ekonomik kriterlere gelindiğinde ise aday ülkede; etkin bir piyasa ekonomisi ve AB içerisinde rekabet edebilme kapasitesine sahip olması niteliği aranır. Fonksiyonel bir piyasa ekonomisinin varlığı şarttır. Bunun içinse;

- Arz-talep dengesinin bağımsız oluşması,
- Piyasa güçlerinin bağımsızlığı,
- Ticaretin serbest olması,
- Fiyatların serbest olması,

---

³AB Bakanlığı, “Avrupa Birliği'nin Tarihçesi”, https://ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html, (Erişim tarihi:11.07.2019).

- Yeni firma açılması ve iflaslar için engellerin olmaması,
- Piyasaya giriş çıkışın serbest olması
- Fikri ve sınai mülkiyete dair düzenlemeleri kapsayan yasa olması ve düzenlemelerin bu yasa üzerinden yapılabilmesi
- Fiyat istikrarının varlığı
- Sürdürülebilir ekonomi ve dış dengenin varlığı
- Ekonomik politikalar konusunda ülkede bir uzlaşmanın sağlanmış olması gerekmektedir.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik için yukarıda bahsedilen iki koşulun yanında üçüncü bir koşul olarak; Aday ülkenin, Avrupa Birliği'nin, parasal, ekonomik, siyasi birlik hedeflerini kabul etmiş yahut sağlamış olması ve aldığı ve alacağı tüm kararlara uyum sağlaması aranmaktadır.

Aday ülkenin;

- Ortak dış politika ve güvenlik politikasına katılmaya hazır olması,
- Merkez bankasının bağımsız olması,
- AB'nin aldığı kararlara ve uyguladığı yasalara uyum sağlaması gerekmektedir.⁴

AB Müktesebatı (*acquis communautaire*), AB'nin kurucu antlaşmalarında ve diğer yardımcı hukuk kaynaklarında yer alan kural ve kurumlar bütünü anlamına gelmektedir. Dış ilişkiler, güvenlik ve adalet, serbest dolaşım, gümrük birliği, çevrenin korunması, eğitim ve araştırma vs. tüm konular AB Müktesebatı içerisinde yer alan başlıklardır.

Kopenhag Kriterleri, AB'ye üye olmak isteyen ülkelere yol gösteren bir kılavuz özelliğine sahiptir. AB, aday ülkelerle müzakereye başlama kararını kriterlerin yerine getirildiğinden emin olduktan sonra almaktadır. Bunun yanı sıra 1995 yılında yapılan Madrid Zirvesi'nde aday ülkelerin AB müktesebatını iç hukuklarına uyarlamalarına ek olarak mevzuatı uygulamakla görevli idari ve hukuki yapıları da düzenlemekle sorumlu oldukları açıklanmış ve bu durum yeni bir katılım şartı olarak belirlenmiştir. "İdari kapasite kriteri" ya da Madrid Kriteri olarak isimlendirilmiştir. AB mevzuatının iç hukuka uyarlanması son derece önemli olsa da mevzuatın uygun idari ve hukuki yapılar yoluyla etkin bir şekilde uygulanması çok

⁴ Coşkun Can Aktan, "Avrupa Birliği'ne Üyelik Koşulları (Kopenhag Kriterleri)", <http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm>, (Erişim tarihi: 20.06.2019).

daha önemlidir. Bunun dışında iyi komşuluk ilişkileri tesis etme de bir katılım şartı olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda, aday ülkelere AB'ye üye olmadan önce kendi aralarında ve üçüncü ülkelerle olan sınır uyuşmazlıklarını çözmeleri yükümlülüğü atfedilmiştir. Ayrıca Avrupa Komisyonu tarafından müzakere başlıklarının açılıp kapanmaya başlanması için “teknik kriterler” getirilmiştir.⁵

AB, birliğe katılma niyetinde olan ülkelerin AB kriterlerine göre ilerleyişini takip eder. Avrupa Komisyonu her yıl aday üye ile ilgili bir İlerleme Raporu yayınlar ve aday ülkenin öncelik vermesi gereken sorunları belirler. Siyasal katılım kriteri kurumların istikrarı ile ilgilidir. “Siyasal koşulsallık, uluslararası örgütler ve diğer uluslararası aktörler tarafından devlet düzeyinde siyasi değişimi sağlamak ve istikrara kavuşturmak için kullanılan bir güçlendirme stratejisidir.”⁶ AB de bunun bir istisnası değildir ve bu politikayı kullanmaktadır. Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarının korunmasını teşvik etmek için siyasi kriterleri kullanır. Bu bağlamda Komisyon'un katılım öncesi stratejisi ilişkinin derinleşmesini, uygun yasal ve kurumsal temellerin oluşturulmasını, ticaretin geliştirilmesini ve ekonomik yardımın sağlanmasını içerir.⁷

AB'den ayrılma konusuna gelindiğinde ise; AB'den daha önce hiçbir üye ülke ayrılmamıştır. Dolayısıyla bu konuda halihazırda ana hatlarıyla belirli bir yol ve usul bulunmamaktadır. Birleşik Krallık AB'den ayrılmayı bu referandumda değil de 1975 yılında yapılan referandumda tercih etseydi bu pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü o zamanki adıyla AET'ye üye ülkelerin ayrılmasına dair yasal bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bu düzenleme, 2007 yılında imzalanarak 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile getirilmiştir. Bu Antlaşma'da AB'den ayrılmak isteyen üye ülkelerin hangi adımları izleyeceğine dair maddelere yer verilmiştir.⁸

AB'nin kurumsal yapısıyla ilgili değişiklikler içeren ve üzerinde mutabakat sağlanan Lizbon Antlaşması 13 Aralık 2007 tarihinde Lizbon'da yapılan AB Zirvesi'nde imzalanmış, AB'yi "*daha demokratik, daha şeffaf ve daha verimli*" hale

⁵ AB Bakanlığı, “Avrupa Birliği'nin Genişlemesi”, <https://www.ab.gov.tr/109.html>, (Erişim Tarihi: 01.08.2019).

⁶ Frank Schimmelfennig, “*European Regional Organisations, Political Conditionality and Democratic Transformation in Eastern Europe*”, East European Politics and Societies, Cilt:21, Sayı:1, 2007, s.127.

⁷ John Tilloston, Nigel Foster, *Text, Cases and Materials on European Union Law*, London: Cavendish Publishing Limited, 2003, s.23.

⁸ Akın Özçer, “Brexit'in BK ve AB İçin Olası Sonuçları” <http://serbestiyet.com/yazarlar/akin-ozcer/brexitin-bk-ve-ab-icin-olasi-sonuclari-697265>, (Erişim Tarihi: 24.06.2019).

getirme amacı taşımıştır. Bu tarihlerde gerçekleşen genişleme dalgasıyla AB üye sayısı yaklaşık iki katına çıkmış ve bu durum kurumsal yapı ile karar alma mekanizmalarının reforme edilmesi gerekliliğini doğurmuş, yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda Anayasal Antlaşma düzenlenmiş ancak bu antlaşma Fransa ile Hollanda’da yapılan referandumlarda reddedilmiştir. İki yıl süren değerlendirmeler sonrasında ise reform dosyası yeniden açılmış ve Anayasal Antlaşma’dan da belli bölümler içeren Lizbon Antlaşması kabul edilmiştir.⁹

Lizbon Antlaşması ile Avrupa bütünleşmesinin seyri hızlanmıştır. Bu antlaşma ile bütünleşmeye dair planlanan reformlar Avrupa’da bir değişim ve dönüşüm olanağı başlatmıştır. Lizbon Antlaşması; Maastricht Antlaşması, AB Anayasası ve Amsterdam Antlaşmalarından farklı bir özellik taşımaktadır. Lizbon Antlaşması, AB Antlaşması (ABA) ve AB Topluluğu’nu kuran Antlaşma (ATA)’ların revize edilmiş bir reform antlaşması niteliğindedir. İçerik olarak ise 2004’de kabul edilen AB Anayasası’nın içeriğiyle hemen hemen aynıdır.¹⁰

Lizbon Antlaşması ile AB tarihinde daha önce gerçekleşmemiş bir düzenlemeye gidilmiş ve üye ülkelere diledikleri takdirde birlikten ayrılma fırsatı sunulmuştur. Lizbon Antlaşması’nın 50. maddesi, herhangi bir AB üye devletine tek taraflı olarak ayrılma hakkı tanımakta ve bu prosedürü açıklamaktadır. Ayrılacak ülkeye Birlikle bir anlaşmaya varması için iki yıl müzakere süresi tanımaktadır. Bununla ilgili 50. maddede beş unsur yer almaktadır ve şöyledir:¹¹

“1. Her üye devlet, kendi anayasal kurallarına uygun olarak Birlikten çekilmeye karar verebilir.

2. Çekilme kararı alan üye devlet, niyetini Avrupa Birliği Zirvesi’ne bildirir. Birlik, söz konusu devletle, Avrupa Birliği Zirvesi tarafından belirlenen yönlendirici ilkeler ışığında, bu devletin Birlik ile gelecekteki ilişkisinin çerçevesini dikkate alarak, çekilmeye ilişkin kuralları belirleyen bir anlaşmayı müzakere eder ve akdeder. Bu anlaşma, Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın 218. maddesinin 3.paragrafına uygun olarak müzakere edilir. Anlaşma, Birlik adına,

⁹ <http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

¹⁰ Dilara Emsen, “İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden Ayrılması (Brexit)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s.47.

¹¹ AB Bakanlığı, “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

Avrupa Parlamentosu'nun muvafakatini aldıktan sonra, nitelikli çoğunlukla hareket eden Konsey tarafından akdedilir.

3. Antlaşmalar'ın ilgili üye devlete uygulanması, çekilme anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte, bunun gerçekleşmemesi halinde, Avrupa Birliği Zirvesi oybirliğiyle ve ilgili üye devletle mutabık kalarak süreyi uzatmadığı takdirde, 2. paragrafta belirtilen bildirimden iki yıl sonra sona erer.

4. 2 ve 3. paragrafların amaçları doğrultusunda, çekilen üye devletin Avrupa Birliği Zirvesi'ndeki veya Konsey'deki temsilcisi, Avrupa Birliği Zirvesi veya Konsey'de kendisini ilgilendiren görüşmelere ve kararlara katılamaz.

Nitelikli çoğunluk, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 238. Maddesinin 3. paragrafının (b) bendine göre belirlenir.

5. Birlikten çekilen bir devlet Birliğe yeniden katılmak isterse, talebi 49. Maddede belirtilen usule tabi olur”.

Başbakan Theresa May, 29 Mart 2017 tarihinde 50. maddenin yürürlüğe girmesi için başvurmuş, iki yıl sürecek uzun ve karmaşık sürece start vermiştir. AB ve Birleşik Krallık ayrılma anlaşmasını imzalamış, gelecek ilişkileri hakkında bir sonuca varamamışlardır. Ancak bu anlaşma Parlamento tarafından 15 Ocak'ta reddedilmiştir.¹² Anlaşma İngiliz Parlamentosu tarafından 3 kez üst üste reddedilmiştir.

1.3. Birleşik Krallık- AB İlişkileri

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, Avrupa Kıtası'nda büyük yıkımların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Avrupa'da refah seviyesini arttırabilmek için çeşitli düşünceler ortaya konulmuştur. Ortaya konan fikirlerin ortak amacı güvenlik ve ticaret alanında iş birliğini sağlamak ve sürdürebilmektedir. Bu amaca en uygun örnek ise AKÇT olmuştur. Fransa barışı ve iş birliğini sağlama konusunda büyük bir emek harcamıştır. Fransa'nın bu yönde yaptığı çalışmalara başlarda Birleşik Krallık katılmak istememiştir. İngiliz hükümeti Avrupa Birliği'ne karşı bir tutum sergilemiyordu fakat gelişmelere dahil olmak istememiştir. İngiltere'nin Avrupa

---

¹² James Rothwell, Daniel Capurro, “What is Article 50? The only explanation you need to read”, <https://www.telegraph.co.uk/politics/0/what-is-article-50-the-only-explanation-you-need-to-read/>, 03.07.2019, (Erişim Tarihi:03.07.2019).

hakkındaki genel düşüncesi İkinci Dünya Savaşı sonrasında barışı sağlayıp birlik ve beraberliği oluşturabilmek yönündeydi.

Marshall Planı'nın yürürlüğe konulmasında, Brüksel Paktı'nın ve NATO'nun kurulmasında önemli bir rol üstlenmiştir. İngiltere ulus üstü bir yapıya katılmadan, bağımsızlığını koruyarak, Avrupa'da siyasi birlik ve istikrarın kurulmasında, ekonomi ve sanayinin yeniden kurulup güçlenmesinde, askeri ve güvenlik konularında barış ve güven ortamının sağlanması ve sürdürülmesi yönünde etkin politikalar izlemiştir.¹³

Birleşik Krallık, Avrupalılık kavramını ve birleşme sürecini desteklediğini, fakat ülke olarak bu konuya bir katkı sağlamayacağını üstü kapalı bir şekilde dile getirmiştir. Avrupa'da oluşacak bir birliğin ancak Kara Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilebileceğini savunmuş, bu yüzden konunun dışında kalarak kendi sorunlarını çözme politikasına gitmiştir. Dünya savaşları sonucunda en fazla kaybı veren ülkelerden birisi Birleşik Krallık olmuştur. Bu yüzden, bu kayıpları teleafi etmek için kendini toparlaması gerekiyordu. Birleşik Krallık'ta Avrupa ortaklığına ve ulusüstü entegrasyona olan muhalefet derin, köklü bir geçmişe sahiptir.

Birleşik Krallık, Kara Avrupası'nın aksine iç işlerinde ve siyasi hayatında istikrarı bozulmayan nadir ülkelerden biridir. Sosyal ve siyasi geleneklerinden kopmamış dünya üzerindeki duruşunu korumuştur. Coğrafi konum olarak Avrupa'dan uzakta olması savaşların uzağında kalmasına neden olmuştur. Bu durumda sosyal ve siyasi hayatındaki stabiliteyi sağlamıştır.

AKÇT kurulduğu dönemde İngiltere'nin birliğe katılmak istemeyişinin ana sebebi egemenliğinden ödün vermekten kaçınmasıdır. Ayrıca birtakım başka nedenlerde vardı. Bunlar; Birlik üyelerinin durumlarının yetersiz ve güçsüz olması, İngiltere'nin kendine bağlı kolonilerinin olması, İngiltere'nin oluşturduğu Commonwealth ile yapılan ticari ve ekonomik iş birliğinden dolayı Avrupa Birliği'ne dahil olmayı gerek görmüyordu.

Fransa, İngiltere'nin Amerikan yanlı tutumunu ve Avrupa'nın problemlerine karşı kayıtsız kalmasını eleştirmiş. Bu nedenlerden dolayı İngiltere'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde en büyük engel Fransa'dan olmuştur. 1961 yılında AET'ye üye olmak için İngiltere başvuruda bulunmuş fakat başvurusu reddedilmiştir.

---

¹³ Emsen, a.g.e., s.24.

1957 yılında Avrupa'nın kurmuş olduğu ekonomi alanındaki iş birliği örgütü başarıya ulaşmış bu durumda İngiltere'nin dikkatini çekmeye başlamıştır. Avrupa ülkeleri kendi içindeki sorunlarını halletmiş, İngiltere'ye yük olma durumları ortadan kalkmış ve bütün kazançlardan İngiltere pay almak istiyordu. Fakat, Fransa İngiltere'nin Amerikan yanlı politikalarından dolayı İngiltere'nin Birliğe girme isteğini sonuna kadar reddetmiştir. Fransa'nın böyle düşünmesinde belli başlı nedenler vardı. Bunlar şu şekildedir: İngiltere'nin oluşan Birliğin ruhundan ve amacından uzak olduğu, Amerika'dan ayrı hareket etmediği kanısında olması ve Amerika'nın İngiltere'yi kullanarak Birliğin bozulacağı yönündeki endişelerinden dolayı Fransa İngiltere'nin üyelik durumu veto etmiştir.

İngiltere'nin ikinci üyelik başvurusu gene Fransa tarafından reddedilmiştir. Daha sonra Fransa'da yaşanan siyasi olaylardan sonra hükümet değişikliği yaşanmış, gelen hükümet İngiltere'nin bir sonraki üyelik başvurusunda ılımlı davranmış ve İngiltere AET'ye kabul edilerek Birliğin bir parçası haline gelmiştir. Bu ılımlı davranışın altında yatan neden ise Birlik içinde Batı Almanya'nın ekonomik açıdan güçlü olmasının önünü kesmek ve Avrupa devletlerin ekonomik seviyelerinde denge oluşturma düşüncesi idi.

1.4. Brexit'e Giden Süreç

Brexit terimi "Britain" ve "Exit" kelimelerinin birleşiminden meydana gelmiştir ve Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması anlamına gelir. Literatürde ayrılığın şiddetine bağlı olarak "Hard" ve "Soft" Brexit terimleri kullanılmaktadır. Zorlu çıkış anlamında kullanılan 'Hard Brexit' ilişkilerin tamamen uzak olacağı şiddetli bir ayrılığı kapsamakta, bu ayrılığın sadece siyasi değil Tek Pazar, Gümrük Birliği, Avrupa Adalet Mahkemesi gibi oluşumları da içermesini öneriyor.

Yumuşak çıkış anlamına gelen 'Soft Brexit' ise AB'ye daha çok yakın mevcut ilişkiye az bir değişiklik ile devam edilmesini öngörüyor. Soft Brexit gerçekleşirse Birleşik Krallık Tek Pazar'ın ve Gümrük Birliği'nin üyesi olmaya devam edebilir. Ancak bu durumda kendi ticaret anlaşmalarını yapamayacaktır. Birleşik Krallık'ın AB'ye olan mesafeli tavrı güncel politikalarla gelişmiş ya da politikacılarla yönlendirilmiş bir durum değildir. Avrupa şüpheciliğinin İngiliz siyasetine her zaman önemli bir etkisi bulunmaktadır. Ulus devletlerin birçok yetkisinin

devredildiği ve ulusların bir Avrupalı üst kimliğinin altında toplandığı AB, Birleşik Krallık iç politikasında Thatcher'ın başbakan olduğu yıllardan beri temkinli yaklaşılan siyasi bir oluşumdur.¹⁴

Kendisini Avrupa ülkelerinden hep farklı konumlandıran Birleşik Krallık 1973 yılında Avrupa Topluluğu'na (AT) üye olmuş, Avrupa'ya karşı uzun yıllar süren isteksizliğini anlatan “tuhaf ortak” (awkward partner) olarak tanımlanmıştır.¹⁵ 23 Haziran 2016 tarihinde Birleşik Krallık'ta Avrupa Birliği (AB) üyeliğine dair bir referandum gerçekleştirilmiş ve tüm dünyanın hayretle karşıladığı ‘ayrılma’ kararı alınmıştır. Böylece Britain ve Exit (Çıkış) kelimelerinden oluşan Brexit kavramı ortaya çıkmıştır. 1973 yılında birliğe üye olan Birleşik Krallık'ın AB ile ilişkisi bu tarihe kadar inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Bu tarihten günümüze kadar olan süreçte Birleşik Krallık ve AB arasındaki politik ve ekonomik çıkar çatışması ne yazık ki azalmamış aksine artmış ve sürpriz ayrılma kararı cereyan etmiştir. Esasında kendini hep üstün güç gören Birleşik Krallık hiçbir zaman AB'ye tam bir aidiyet hissetmemiş, her daim Avrupa'dan farklılığını öne sürmüştür. Bu sebeple Schengen ve Eurozone gibi birliklere katılmamış, başından beri Avrupa bütünleşmesine karşı şüpheci bir tutum takınmıştır. İngiltere'nin AB üye ülkeleri arasında bütçeye en çok katkı yapan ülke olması, 2008 Euro krizi, gitgide artan göç oranı İngiltere halkını güvensiz hissettirmiş, gelecek kaygılarını artırmış, Avrupa şüpheciliğini (Euroskeptisizm) güçlendirmiş ve Brexit için altyapı oluşturmuştur. Bu kavramlar Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (United Kingdom Independence Party- UKIP) gibi radikal populist sağ parti söylemlerinde yer almış, ayrılık kampanyası yürütenlerin temel argümanlarını oluşturmuştur. Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinin (Central Eastern European Countries) birliğe katılımından sonra Birleşik Krallık'ın hızla göç alması, azalan siyasi güç ve egemenlik, ekonomik güvensizlik sorunları ayrılık yanlıları (Vote Leave) tarafından dile getirilen, referandumda ifade bulan önemli endişelerdi ve başarıyla kullanıldı. Özellikle “göç unsuru” İngiliz halkının kültürel değerlerini olumsuz yönde etkilediği algısıyla halkta güvensizlik yaratmış, ayrılık kampanyalarında büyük yankı bulmuştur.

---

¹⁴ Mustafa Melih Yılmaz, *The Rise Of Populism In Britain: The Breakthrough Of The United Kingdom Independence Party In Between 2010-2015*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018, s.62.

¹⁵ Stephen George, *An Awkward Partner: Britain in the European Community*, Oxford: Oxford University Press, 1998, s.33.

2016 yılında yapılan AB referandum sonuçları AB’de kalmaya devam etmek isteyenler için bir hayal kırıklığı olmuş, ayrılmak isteyenleri ise memnun etmiştir. Ancak aynı zamanda bir belirsizlik süregelmiştir. Ayrılmak için oy kullanan bazı katılımcılar (“leave” voters) ikinci bir fırsat verilse haklarını kalmaktan yana kullanacaklarını dile getirmişlerdir. Kalmak için oy kullanan (“remain” voters) bazı seçmenler ise oy kullanmalarına rağmen oylamanın meşruiyetini sorgulamıştır. Bu, genç seçmenlerin eleştirel ve alaycı olabileceği fikrini desteklemekte ancak yine de siyasi süreçle ilgilendiklerini göstermektedir. Çoğu genç seçmen referandum sonucunu “genç neslin açıkça istemediği yaşlı nüfusun çoğunluğu tarafından verilen zayıf bir karar, hayal kırıklığı” olarak nitelmiş ve bu sonucu kendileri kalmak isterken gelecekleri hakkında karar veren, ayrılmak için oy kullanan yaşlı seçmene atfetmiştir.¹⁶

AB referandumu kampanyası sırasında birlikte kalma tarafı (Remain side) Brexit’i son derece riskli, uzun vadede olumsuz ekonomik sonuçlar doğuracak sakıncalı bir eylem olarak resmetmiş ve seçmeni ikna etmek için bazı dünya liderlerini, kıdemli devlet adamlarını, iş adamlarını ve ünlüleri devreye sokmuştur. Öte yandan ayrılma taraftarları ise AB üyeliğinin kontrolsüz göçü tetiklediği, terör tehdidinin arttığı, egemenliğin ve demokratik hesap verebilirliğin erozyona uğradığı yönündeki görüşlerle karşı çıkmıştır.

Referandum sürecinde çıkma taraftarları kamuoyunda AB vatandaşlarının serbest dolaşımı, göçmen sayısı, AB’nin Arnavutluk, Karadağ, Sırbistan ve muhtemelen Türkiye’yi kapsayacak şekilde daha fazla genişlemesi konusundaki endişeleri harekete geçirmeye yoğunlaşmıştır. Çıkma taraftarlarının bu söylemine karşılık Cameron Türkiye’nin ‘3000 yılına kadar’ daha AB’ye giremeyeceğini dile getirmiştir. Çıkma taraftarları ayrıca egemenlik konusunu, AB üyeliğinin getirdiği mali yükü, AB’nin ulusüstü yapısı dolayısıyla Brexit’le beraber kontrolün tekrar kazanılacağını odak noktası haline getirmiştir. Kalma taraftarları ise Brexit’in yaratacağı ağır finansal maliyet ve büyük ekonomik risklerin üzerinde durmuştur.¹⁷ Yani bu süreç fayda-zarar analizleri üzerinden şekillenmiştir.

¹⁶ Ines Branco-Illodo, “Marketing Brexit: An exploratory study of young voter engagement in relation to the EU referendum”, *International Journal of Market Research*, Cilt:60, Sayı:6, 2018, s.3.

¹⁷ Harold D. Clarke, Matthew Goodwin and Paul Whiteley, “*Why Britain Voted for Brexit: An Individual-Level Analysis of the 2016 Referendum Vote*”, *Parliamentary Affairs*, Cilt:70, Sayı:3, 2017, ss.439–464.

2016 Referandumunu Birleşik Krallık halkına Avrupa ile tercih ettikleri ilişkiyi sormak için yapılan ikinci referandumdur. 1975 Haziran ayında yapılan referandumda seçmene o zamanki adıyla Ortak Pazar'da kalmak isteyip istemedikleri sorulmuş, seçmen ise tercihini devam etmekten yana kullanmıştır.¹⁸ Avrupa entegrasyonu ile ilgili fayda-maliyet hesaplamaları farklılık göstermektedir. Yapılan araştırmalardan bazıları, kişilerin mesleki statüleri ve eğitim geçmişleri gibi sosyal özelliklerine vurgu yapmıştır.¹⁹ Örneğin; toplum içerisinde yüksek statüye sahip belirli bir gelir düzeyinin üzerinde olan insanlar için Avrupa entegrasyonun sağlamış olduğu işgücü hareketliliği ve düşük ticaret bariyerleri birer avantajken; düşük eğitim düzeyine sahip vasıfsız işgücü için bir dezavantaj olmakta bu bireyler kendilerini diğer AB üye ülkelerinden gelen işgücü ile rekabet içerisinde bulmaktadır. Bu durum iş imkanlarını kısıtlamakta ücretleri düşürmektedir. Sonuç olarak yüksek statüye sahip bireylerin AB bütünleşmesini desteklerken düşük statüdeki bireylerin karşı çıkması kuvvetle muhtemeldir.²⁰ Son zamanlarda yapılan araştırmalar ise yüksek eğitim düzeyinin AB üyeliği desteği için daha etkili bir faktör haline geldiğini, az eğitilmiş bireylerin tam tersi AB'ye karşı olduğunu göstermiştir.²¹ Yapılan diğer çalışmalar ise 2008 resesyonu ve Euro krizinden sonra bireysel fayda-maliyet analizlerinin kamuoyunun AB'ye olan tepkisini açıklamada önem kazandığını kanıtlamıştır.²²

2004 sonrası Merkez ve Doğu Avrupa ülkeleri AB'ye katıldıktan sonra dolaşım özgürlüğü serbestisi altında Birleşik Krallık'a göç artmış ve kamuoyunda göç karşıtlığı daha çok yankı bulmuştur.²³ 2015 yılından itibaren ise mülteci krizi ile birlikte halkta endişe artmıştır. Bu endişeler 2016 AB referandumu sürecinde ayrılma yanlıları tarafından hedef alınmış; Türkiye'nin çok yakında AB'ye üye olacağı, göç dolayısıyla kamu hizmetlerinin sekteye uğrayacağı, mülteci krizinin AB'yi kırıma noktasına getireceği gibi söylemlerle halktaki kaygı artırılmıştır. Göçün olası etkileri

---

¹⁸ David Butler, Uwe Kitzinger, "The 1975 Referendum", London: Macmillan, 1976, s.54.

¹⁹ Matthew Gabel, Harvey D. Palmer, "Understanding Variation in Public Support for European Integration", *European Journal of Political Research*, Cilt:27, Sayı:1, 1995, ss. 3-19.

²⁰ Gabel, Palmer, a.g.m., ss.3-19.

²¹ Armen Hakhverdian vd., "Euro-scepticism and Education: A Longitudinal Study of Twelve EU Member States, 1973-2010", *European Union Politics*, Cilt:14, Sayı:4, 2013, ss.522-541.

²² Sara B.Hobolt, Christopher Wratil, "Public Opinion and the Crisis: The Dynamics of Support for the Euro", *Journal of European Public Policy*, Cilt:22, Sayı:2, 2015, ss.238-256.

²³ Matthew J. Goodwin, *New British Fascism: Rise of the British National Party*, Abingdon: Routledge, 2011, ss.3-4.

konusunda daha karamsar olan bireyler ise Brexit için oy kullanmıştır.²⁴ İngiliz seçmenin AB üyeliğini sonlandırması yönünde aldığı karar hem Birleşik Krallık tarihi hem de modern Avrupa tarihinde önemli bir yere sahiptir. Halkın göç konusundaki endişeleri ve göçün ülke üzerinde algılanan etkileri bu kararın verilmesindeki esas sebeplerden biridir. Tarihte eşi görülmemiş düzeyde yaşanan göçün ulusal ekonomiye, kültüre ve refah seviyesine olumsuz yönde etki ettiği göz önünde bulundurularak Brexit oylanmıştır.²⁵

Referandum öncesi ayrılma taraftarları da kazanmayı ummuyordu, Boris Johnson da Nigel Farage da oylar sayılmadan önce yenilgiyi kabullenmeye hazırlanıyorlardı. Ekonomik maliyetlere dair yapılan uyarıların gerçekleşmeye başlaması pek çok insanı korkutmuştur. Uzman görüşlerini dikkate almayanlar Sterlin değer kaybettikçe, ülke referandum öncesine kıyasla fakirleştikçe söylenenlerin korkutma amaçlı komplo teorisi olmadığını idrak etmiştir. Tüm finansal analizler ekonomik sancının şiddetli olacağı konusunda hemfikirdir. Bunlar; düşük yatırım ve güven, yüksek resesyon olasılığıdır.

Brexit sonucu kalma taraftarları arasında özellikle Londra'da kişilerde öfke, depresyon ve ümitsizlik yaratmıştır. AB üyeliğinin getirdiği faydalara inanmayarak sadece maliyetlere odaklananlar tam tersi düşünenlerin hayatını etkilemiştir. Kalma taraftarları AB üyeliğinin sunmuş olduğu kıta üzerinde serbestçe yaşama, çalışma, seyahat etme fırsatlarına inanırken ayrılma taraftarları bu fırsatlardan kişisel olarak hiçbir zaman istifade etmeyeceklerini savunmuşlardır. Ayrılma taraftarları kalma yanlıları tarafından ulusal bağlamda asıl ulusal tarihlerinin kontrolünü ele almakla suçlanmıştır. 24 Haziran'ın ilk saatleri ülke tarihinde gerçekten dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Bu sonuç ulusal hikâyede ve değerlerde bir değişim olarak algılanmış, öfke ve ümitsizlik duyguları yaratmıştır. Kimileri inanmak istememiş kimileri inkâr etmiştir. Milyonlarca kişi sonucu ikinci bir referandumla değiştirmek için online dilekçe imzalamıştır.

Ayrılma taraftarları referandumu göç konusuna indirgemiş, AB ya da Birleşik Krallık'ı etkileyecek ekonomik sonuçları göz ardı etmiştir. Türkiye'nin AB üyeliği

---

²⁴Matthew Goodwin, Caitlin Milazzo, "Taking back control? Investigating the role of immigration in the 2016 vote for Brexit", *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, s.3.

²⁵ Goodwin, Milazzo, a.g.m., s.3.

ve Türk vatandaşlarının Birleşik Krallık'a göç edeceği yalanları üzerinden kamuoyu ikna edilmeye çalışılmıştır. Kampanya sürecinde “Yaşamakta olduğunuz hayat umduğunuz hayat değildir ve de adil değildir. Birleşik Krallık'taki göçmenler ve Brüksel'deki bürokratlar bunun sorumlusudur. Siz ve bütün ülke mağdurdur, eğer kontrolü bizden alan insanlardan geri alabilirsek her şeyi tekrar daha iyi bir hale getirebiliriz. Ne olursa olsun, sizler daha çok değerli olacaksınız. Özsaygınızı ve onurunuzu geri kazanacaksınız.” mesajlarıyla bir hikâye sunmuştur. Kalma taraftarları ise olası sonuçlar üzerinden tehdit kampanyası yürütmüş ve bu durum ayrılma taraftarlarına hizmet etmiştir.²⁶

Birleşik Krallık 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandumla AB'den ayrılma yönünde karar almış ve AB ile Birleşik Krallık arasındaki gelecek ilişkiyi belirleyecek ve 2 yıl sürmesi planlanan Brexit müzakereleri 29 Mart 2017 tarihinde resmi olarak başlamıştır. AB Antlaşması'nın 50. maddesine göre Avrupa Konseyi'ne Birleşik Krallık tarafından yapılan ayrılma kararı bildiriyle birlikte, Birleşik Krallık'ın 29 Mart 2019 tarihi itibarıyla artık AB'nin 28 üyesinden biri olmaması, AB için üçüncü ülke haline gelmesi beklenmiştir. Ancak “hard” ve “soft” Brexit başlıkları altında tartışılan müzakereler ne yazık ki bir sonuca bağlanamamıştır.

Ayrılma taraftarları kampanya argümanlarında mevcut ve gelecekteki AB üye ülkelerinden Birleşik Krallık'a gelecek “kontrolsüz” göç endişelerine yer vermiştir. Ülkenin saldırı altında resmedildiği mülteci krizi bu endişelere dayandırılmıştır. Hükümetin kemer sıkma politikasına olan bağlılığı nüfus artışıyla başa çıkabilmek için gerekli kamu hizmetleri ve altyapı yatırımlarının yapılamayacağını göstermiştir. Ayrılma yanlıları tarafından kasıtlı olarak kullanılan “kontrolü geri alalım” (take back control) sloganı kamuoyunda büyük yankı bulmuştur. Şüphesiz kontrolün geri alınmak istendiği en önemli konu göç konusudur.

1.5. Brexit'in Siyasi Nedenleri

Brexit kararı tek bir faktörün birden fazla etkenin birleşiminin bir sonucudur. Ancak göç en güçlü etkidir. Brexit sonucuna götüren etmenler bir anda oluşmamıştır. Uzun yılların birikimidir. Referandum kampanyası süresince radyo ve

---

²⁶ Tom Kibasi, “Understanding Brexit Why does it feel like this and where do we go from here?”, *Juncture*, Cilt:23, Sayı:1, 2016, ss.12-17.

televizyonlarda yapılan tartışma programlarında Birleşik Krallık kamuoyunun 43 yıllık üyelik geçmişine rağmen AB'nin işleyişi hakkında çok az bilgiye sahip olduğu görülmüştür.²⁷ AB yasama ve politikaları referandumla birlikte gündeme gelmiştir. Referandum gerçekleşikten ve ayrılma kararı çıktıktan saatler kamuoyunun çılginca AB'nin ne olduğunu araştırması²⁸ hayli ironiktir.

Referandumdan ayrılma kararı çıkmasının belli başlı birçok sebebi vardır. İlk olarak; Birleşik Krallık geleneksel olarak nispeten Euroskeptik bir ülke olmuştur ve dolayısıyla Britanyalılarda Avrupa kimliği nispeten zayıf kalmıştır. İkincisi, araştırmalarda yaşlı ve daha az eğitilmiş insanların ayrılma yönünde irade gösterme eğilimi daha yüksek çıkmıştır. Üçüncü olarak, küreselleşme Avrupa şüpheciliğini beslemiş, hem Çin'den gelen ithalat rekabeti hem de AB ülkelerinden alınan göç oranı ayrılma kararı verilmesinde oldukça etkili olmuştur.²⁹

Bir AB üyesi olmanın başlıca sembolleri; Euro Bölgesi ve sınır kontrollerinin ortadan kalkması iken Birleşik Krallık, ne Euro-Bölgesi'ne katılmış ne de Schengen'e dahil olmuştur. Dolayısıyla Birleşik Krallık'ın AB üyeliği ve entegrasyonu diğer üye ülkelere kıyasla her zaman sınırlı olmuştur. Brexit taraftarları, AB içerisinde kendi kimliklerini kaybetmek ve egemenliklerine tehdit oluşturabilecek bir yapının içinde olmaya devam etmek istememişlerdir. Kimlik ve imparatorluk geçmişinde, Commonwealth'e bağlı olmasının etkisi vardır. Ayrıca Brexit yanlısı seçmen AB üyeliğini ulusal demokrasilerine tehdit olarak algılamış, birlikten ayrılmakla beraber eski güç ve egemenliklerine kavuşacaklarına inanmışlardır.

1.5.1. Birleşik Krallık ve Euroseptisizm (Avrupa Şüpheciliği)

Avrupa ülkelerinin son dönemde karşı karşıya kaldığı Euro krizi, mülteci krizi ve Avrupalı kimliğinin yaşadığı bunalım popülist partilerin ve aşırı sağcıların bütün Avrupa'da elinin güçlenmesine sebep olmaktadır. Euroseptisizm (Avrupa Şüpheciliği), uzun bir zamandır Avrupa'da modern siyasetin bir parçası haline

²⁷ Janice Morphet, *Beyond Brexit*, UK: Policy Press, 2017, ss.14-15.

²⁸ Brian Fung, "The British are frantically Googling what the E.U. is, hours after voting to leave it", https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2016/06/24/the-british-are-frantically-googling-what-the-eu-is-hours-after-voting-to-leave-it/?utm_term=.e4bc3fbb7d46, (Erişim tarihi:15.06.2019).

²⁹ Crafts, a.g.m., s. 630.

gelmiş, aşırı sağ yükselişe geçmiştir. Britanya vatandaşları, merkez partilerin politik problemler karşısında çözümsüz kalması sebebiyle ana akım partileri eleştirmiş ve uç politik söylemleri olan aşırı sağcı partilere oy verme eğilimini artırmıştır. Avrupa’da yükselişe geçen aşırı sağ, son yıllarda İngiliz politik yaşamını oldukça derinden etkilemiştir. Bu yüzden daha önce de bahsedilen ve Brexit sürecinde oldukça önemli bir rol oynayan uç politikaları ve yabancı düşmanı söylemleriyle var olmuş UKIP ana akıma hatırı sayılır bir alternatif olmuştur.³⁰

Euroseptisizm literatüründe en önemli ülke incelemesi Birleşik Krallık üzerinedir. Birleşik Krallık Avrupa şüpheciliği konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. Muhafazakâr Parti (Conservative Party) ve UKIP Birleşik Krallık euroseptisizminin öne çıkan partileridir ve Brexit sürecinde de bu iki parti ön plandadır. Avrupa’da aşırı sağın yükselişi Avrupa şüpheciliğini (Euroseptisizm) artırmış ve beklenmedik Brexit sonucu ortaya çıkmıştır. AB’nin başta Euro krizi, mülteci krizi ve kimlik krizi gibi yaşadığı eş zamanlı problemler Avrupa’da aşırı sağın yükselmesine sebep olmuş ve Birleşik Krallık da bu neticeden etkilenmiştir. Katı göçmen karşıtı politikaları ile bilinen Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi’nin (UKIP) aşırı sağ populist söylemleri bu dönemde bahsedilen nedenlerden ötürü halkta karşılık bulmuş ve UKIP referandum sonucunu etkileyen bir aktör olarak sahneye çıkmıştır. UKIP’in en büyük ve en önemli amaçlarından biri olan AB’den ayrılmak; 23 Haziran’da gerçek olmuştur. UKIP referandum kampanyasının başından itibaren bu sonuç için mücadele etmiştir. UKIP lideri Nigel Farage’in UKIP’in 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan AB referandumunun gerçek kazananı olduğu söylemi şüphesiz abartıdır. Ayrılma propogandasında başrolü Boris Johnson oynamış, çok daha etkin bir figür olmuştur. Ancak yine de UKIP olmadan kampanyayı kazanmanın çok daha zor olacağı açıktır.³¹

Göç konusunda parti planında belirtilen UKIP’in görüşü şu şekildedir:³²

• “UKIP, kontrolsüz kitlesel göç çağının sona ermesi gerektiğine inanmaktadır. AB ile sınırlarımız açık ama başarılı İngiliz hükümetleri göçü AB

³⁰ Robert Ford, Matthew J. Goodwin and David Cutts, “Strategic Eurosceptics and polite xenophobes: Support for the United Kingdom Independence Party (UKIP) in the 2009 European Parliament elections”, *European Journal of Political Research*, Cilt:51, Sayı:2, 2012, s.205.

³¹ Simon Usherwood, ” Did Ukip win the referendum?”, *Political Insight*, Cilt:7, Sayı:2, 2016, ss.27–29.

³² UKIP Policies, Immigration, <https://www.ukip.org/>. (Erişim tarihi: 03.08.2019).

dışından da kontrol edemediler. UKIP seçici ve sınırlı bir Avustralya tarzı nokta tabanlı göçmenlik sistemi getirecek. Daimi yerleşim için göç kesinlikle sınırlandırılmalıdır.

- *Çalışanların çalışma izinleri ve öğrenciler için geçici göçü hem sıkı bir şekilde kontrol edilecek hem de zaman kısıtlamalı olacaktır.*

- *UKIP, Birleşik Krallık Sınır Gücünü doğrudan bir Bakana karşı sorumlu olan bir Göç Kontrol Departmanı haline getirecektir. Bu departman göçmenlik sistemini ve sınır kontrolünü denetleyecek.*

- *Göçmenler, sürekli bir beş yıl boyunca İngiltere'de vergi ödemesi yapan ikamet edene kadar konut veya sosyal hak talep edemezler.*

- *İzin ve öğrencilerle ilgili çalışanların Birleşik Krallık'a giriş şartı olarak özel sağlık sigortasına sahip olmaları beklenir (karşılıklı tıbbi tedavi anlaşması kapsamında değilse).*

- *UKIP, İngiltere'nin Barselona Deklarasyonu'na (1995) ve Marakeş Deklarasyonuna (2018) onayını geri çekecektir. Bu belgelerin her ikisi de Afrika'dan, Orta Doğu'dan ve ötesinden daha fazla kontrolsüz ve sınırsız göçün yolunu açıyor”.*

Aşırı sağcı populist partiler parlamento seçimlerinde büyük başarılar kaydedemese de bu partiler ana akım partilerin politikalarını yönlendirme gücüne sahiptir. Birleşik Krallık'ın AB üyeliğinin geleceğinin oylandığı Brexit referandumunda UKIP'in gücü de bu kapsamda ele alınabilir.

Euro krizi, göç krizi 40 yılı aşkın Avrupa şüpheliği ile birleşince referandum sonucunu etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Birleşik Krallık'ta Avrupa karşıtlığı 1950'lelere dayanır ve siyasette tekrar tekrar gündeme gelmiştir. AB entegrasyonuna karşıdır ve AB'yi sadece ekonomik avantaj olarak görmektedir. Bu sebeple federal yapıya siyasi birliğe her zaman karşı çıkmıştır.

Birlik üyeliğinin geleceğinin oylandığı Brexit referandumunda ayrılma yanlısı söylemlerin temelinde şunlar yatmaktadır. Onlara göre Birlik ulusal parlamenter sistemin gücünü azalmış, ulusal egemenliğe zarar verecek boyutta Brüksel'e yetki devrinde bulunmuştur. Ancak AB'nin yetki devri oranında küresel konularda sorumluluk almadığı düşüncesi hakimdir. AB kurumları ve bürokrasisi İngiltere'nin kendine has politik kimliğine zarar vermektedir. AB'ye aktarılan bütçe fayda çıkar

denkleminde İngiltere'yi tatmin etmemektedir. Bu bağlamda İngiltere bağımsız ticari anlaşmalar yapması durumunda ekonomik anlamda daha karlı olacaktır. Suriyeli mülteci krizi dışında Doğu Avrupa genişlemesi sorası bu ülkelerden gelen yoğun göç yerel halkı geleceğine dair kaygılandırmaktadır. NATO üyesi olması sebebiyle Birleşik Krallık güvenlik bağlamında yalnız kalmayacaktır ve korumasız değildir.³³

1.5.2. Birleşik Krallık ve Göç

Birleşik Krallık ve AB ilişkileri geleneksel olarak inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Avrupa şüpheciliği parti sistemine gittikçe nüfuz ederek Haziran 2016'da AB üyeliğinin devam edip etmeyeceğinin oylandığı AB referandumunda en üst seviyeye ulaşmıştır. Birleşik Krallık'taki Muhafazakar Parti, ana akım parti Euroseptisizminin bariz bir örneğini sunmaktadır. Brexit oylamasından sonra Muhafazakar Parti içerisindeki "Brexitçiler" hem parti örgütü hem de hükümet içindeki en üst mevkilere gelmiştir. UKIP'in varlığı, Brexit referandumunun gerçekleştirilmesine açıkça katkıda bulunmuş ve Muhafazakar Parti'nin Avrupa'daki gidişatını önemli ölçüde değiştirmiştir.³⁴ UKIP'in söylemlerinde, göçmen krizi; Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması ve sınırları üzerindeki kontrolü yeniden ele geçirmesi gerektiği konusuna ek nedenler sağlamıştır. UKIP'in Avrupa şüpheciliği; sosyoekonomik meseleleri ve göçü Birleşik Krallık siyasetinin merkezine yerleştirmiştir. Bu bağlamda, UKIP'in Euroseptik duruşu yıkıcı olmuş ve son yıllarda Britanya parti siyaseti dinamiklerinin yeniden yapılandırılmasında önemli bir rol oynamıştır. Şüphesiz göç, Brexit kararında önemli bir etken olmuştur ve aşırı sağ tarafından referandum kampanyasında politik argüman olarak kullanılmıştır.

2000 yılı sonrası Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı ekonomik ve sosyal krizler sonucu aşırı sağ partiler tekrar gün yüzüne çıkmış ve ülke parlamentolarında yer

33 Naib Alakbarov, "Brexit'in Politik Ekonomisi", https://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_Brexitin_politik_ekonomisi.pdf, 2018, (Erişim tarihi:03.08.2019)

34 Andrea LP Pirro, Paul Taggart, Stijn van Kessel, "The Populist Politics of Euroscepticism in Times of Crisis: Comparative Conclusions", *Politics, Cilt:38, Sayı:3*, 2018, s.384.

edinebilmiştir. Bu partiler populist söylemlerine göç karşıtlığını ekleyerek başarı elde etmişlerdir.³⁵

Başta Euro buhranı ve göç krizi olmak üzere AB'nin karşı karşıya kaldığı bütün sorunlar Brexit'e giden yolda bu sonuç için zemin hazırlamıştır. 2015 yılında yaşanan göç krizi AB ülkeleri arasında Avrupa şüpheciliğini ve güvensizliğini etkili bir şekilde ortaya koymuştur. Göç konusu Birleşik Krallık'taki AB karşıtlarının en önemli savlarından birini teşkil etmekte ve AB referandumunda tartışılan konuların başında gelmektedir. Brexit'in en güçlü gerekçelerinden biri sekiz merkez ve doğu Avrupa ülkesinin birliğe üye olarak kabul edildiği 2004 AB genişlemesi sonrası ciddi rakamlarda Birleşik Krallık'a göç eden AB vatandaşlarıdır. İronik olarak dönemin başbakanı Tony Blair genişleme politikasının güçlü bir savunucusudur. Özellikle siyasi birlik yerine daha çok ülke ile AB'nin adeta bir serbest ticaret bölgesine dönüşeceği fikri ile genişleme politikası desteklenmiştir. Fakat genişleme sonrası evrensel dili ve açık pazarıyla Birleşik Krallık yeni üye ülke vatandaşlarını cezbetmiş, işçilerin serbest dolaşım özgürlüğü ile yüzbinlerce işgücünün tercihi olmuş, doğu Avrupa'dan göç almıştır. 2004 yılında AB üyesi olduğunda Polonya'nın kişi başına GSMH'sı 12.830\$ iken İngiltere'de bu oran 33.640 \$ idi. 2015'te 2004 AB genişlemesi sonrasında Birleşik Krallık'ta yaşamaya başlamış Polonyalılar'ın nüfusu 790.000 civarında idi; bu Krakow'un toplam nüfusundan fazlasına tekabül etmektedir.³⁶ Bunun yanı sıra 2011 Suriye savaşı sonrası ortaya çıkan Mülteci hareketliliğinin ana varış rotalarından birinin Avrupa olması sebebiyle AB içinde "göç krizi" olarak algılanmıştır. Brexit, 2008'de ortaya çıkan daha sonra Avrupa'da Euro Krizi olarak kendini gösteren ve son olarak da AB'ye yoğun şekilde gerçekleşen mülteci akınının bir sonucudur.

Ayrılma tarafının diğer bir motivasyonu sınırlarını ve işgücü piyasalarını sadece daha az müreffeh AB üye ülkelerinden gelen göçmenlere değil aynı zamanda sığınmacı ve mültecilere koşulsuzca, anayasal bir zorunlulukla açmak zorunda

---

³⁵ Gökay Özerim, "Göç Konusunun Birleşik Krallık'ta AB Referandumu Sürecindeki Yeri", https://www.academia.edu/35517545/G%C3%B6%C3%A7_Konusunun_Birle%C5%9Fik_Krall%C4%B1k_ta_AB_Referandumu_Su_recindeki_Yeri, s.83.

³⁶ "Migration Statistics Quarterly Report: May 2019", <https://www.ons.gov.uk/search?q=immigrants&sortBy=relevance&filter=bulletin&q=immigrants&size=10>, (Erişim tarihi: 26.06.2019).

kalmamaktadır.³⁷ Zaten Birlikten ayrılma yanlılarının referandum propogandalarından biri de bu konudur. Sınırların kontrolünü yeniden ele almak argümanı ile işgücü hareketliğinden kaynaklanan ve daha çok Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen göçe bir son verilmesi hedeflenmiştir.

2000'lerin ikinci yarısında Birleşik Krallık her yıl ortalama 300.000 ile 400.000 arasında net göç almış ve 2008 ekonomik krizinin başlangıcından hemen önce zirveye ulaşmıştır.³⁸ Birleşik Krallık, en büyük AB genişlemesi olan 2004 yılından sonra serbest dolaşıma kısıtlama getirmeyen sadece birkaç AB üyesinden biri olmuştur. Yine de göçün Brexit için en önemli faktör olup olmadığı belirsizliğini korumaktadır. Zira göçmenlerin çoğunlukla yerleştikleri bölgelerde UKIP'e yüksek düzeyde destek çıkmamıştır.³⁹ Son dönemde göç konusu İngiltere özelinde ve AB üye ülkeleri tarafından üzerinde oldukça konuşulan bir konu olma özelliği taşımaktadır. Öyle ki Brexit gibi önemli bir kararın asıl sebebinin göçmen krizi olduğu yönünde iddialar bulunmaktadır. Tek neden olarak göçmen krizinin görülmesi dar bir görüştür. Her ne kadar Birleşik Krallık Birlik içindeyken de birlikte politika yürütme konusunda sıkıntıları olan ve daha fazla derinleşme ve entegrasyon konusunda mesafeli olan bir ülke olsa da, uzun yıllar süren üyeliğin tek bir referandumla sonlandırılmak istenmesi tek bir krizin sonucu olamayacak kadar ciddi bir meseledir. Ancak en önemli iki temel neden arasında sayılabilir.

AB'den Birleşik Krallık'a göç 2004 yılında Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Birlik'e katılımının ardından yükselmiş ve bu tarihten itibaren nispeten yüksek kalmıştır. Birleşik Krallık şu anda Almanya ve Fransa ile benzer oranda AB vatandaşı ev sahipliği yapmaktadır. Britanya halkı bu durumdan rahatsız olsa da, esasında göçmenler ekonomi için pozitif değer yaratmaktadır. Göçmenlerin halkın işlerini elinden aldığına dair söylentiler gerçeği yansıtmamaktadır. AB göçmenlerinin düşük vasıflı Britanyalı işçilerin maaşlarını düşürdüğüne dair sınırlı kanıtlar, göçmenlerin aslında herhangi bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

---

³⁷ Owen Parker, "Critical political economy, free movement and Brexit: Beyond the progressive's dilemma", *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss. 479–496.

³⁸ Filip Kokotovic, Petar Kurecic, "What Remains after Brexit? A View from the Outside.", *Australian & New Zealand Journal of European Studies*, Cilt:9, Sayı:2, 2017, ss.44-56.

³⁹ Laurence Dodds, Raziye Akkoç, "Mapped: where is Ukip's support strongest? Where there are no immigrants", <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/11539388/Mapped-where-is-Ukips-support-strongest-Where-there-are-no-immigrants.html>, 17.04.2015, (Erişim tarihi: 19.10.2019).

Britanya'daki AB göçmenleri İngilizlere göre daha genç ve daha fazla işte çalışmakta ve bu yüzden de aldıkları sosyal yardım ve kamu hizmetlerinden daha fazla vergi ödemektedirler. Böylece kamu harcamalarının artmasına ve Britanya vatandaşlarının vergi yükünün azalmasına katkı sağlamaktadırlar.⁴⁰

2012'den itibaren Eurozone ülkelerinden Birleşik Krallık'a göç oranları artmış, bu durum UKIP'in siyasi talihini artırmıştır.⁴¹ Popülist partilerin AB'den ayrılma kararı sürecinde kullandıkları en temel argüman göçmen meselesi olmuştur. Bu durum ana akım partilerin de göçmenler konusundaki tutumunu sertleştirmiştir.

1.6. Brexit'in Ekonomik Nedenleri

Bu bölümde Brexit'e sebep olan ekonomik faktörler incelenecek, Brexit'in ekonomik boyutu değerlendirilecektir. Brexit yanlısı Euroskeptikler, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılarak kendi küresel doğasına daha yakın olacağını iddia etmektedir. Brexit taraftarları, Britanya'nın dünyanın geri kalanı ile olan ticaret ve yatırım ilişkilerinin korumacı Avrupa ortakları tarafından baltalandığını düşünmektedir. Onlara göre, Birleşik Krallık AB'den ayrıldığında ticaret fazlası olan AB dışı ülkelerle daha çok, büyük bir ticaret açığının olduğu ve ihracatına talebin az olduğu AB ülkeleri ile daha az ticaret yapacaktır. Oysaki, Birleşik Krallık'ın AB üyesi olmasının dünyanın geri kalanı ile olan ticaretini engellediğine dair hiçbir kanıt yoktur. Aksine üyelik Birleşik Krallık'ın Avrupa ile olan ticaretini artırmıştır.

1.6.1. Euro krizi

Birleşik Krallık AB üyeliğinin başlangıcından itibaren siyasi entegrasyonu reddederek mali anlaşma, Avrupa İstikrar Mekanizması, ortak bir ekonomik hükümet gibi planlardan uzak durmuştur. Birleşik Krallık'ın AB içerisindeki odak noktası; siyasi entegrasyonu azaltmak ve Tek Pazar'a yoğunlaşmak olmuştur. Avrupa

---

⁴⁰ Simon Tilford, "Five Brexit economic myths", Cer Bulletin, Issue 108, 2016, s.2.

⁴¹ Helen Thompson, "Inevitability and contingency: The political economy of Brexit", *British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss. 434-449.

pazarına katılım, Brexit müzakerelerinde de Birleşik Krallık'ın temel hedefi olarak kalmaya devam etmiştir.⁴²

Euro krizi Brexit için altyapı oluşturmuş, Brexit'e giden yolda başka nedenleri tetiklemiştir. Birleşik Krallık hiçbir zaman Euro Bölgesi'nin bir parçası olmamış ve Para Birliği içindeki gelişmelerden mümkün olduğunca uzak durmaya çalışmıştır. Buna rağmen Euro krizinin küresel boyuttaki etkilerinden nasibini almıştır.

AB düzeyinde benimsenen kararlar ve politikalar nedeniyle kamuoyunda Euro krizi ile ilgili algılar değişmiştir. Kriz sonrası uygulanan kemer sıkma politikaları; AB üyelerinin, ekonomik ve yaşam koşulları üzerinde doğrudan etkisi olan sosyal güvenlik ve emeklilik sistemlerinde reform yapmalarını gerektirmiştir. Euro krizi ve en önemlisi AB'nin bu krizle başa çıkma yöntemi, AB içerisindeki eşitliği bozarak küreselleşmenin kazananlarını kaybedenlere dönüştürmüştür.⁴³

Brexit ve Euro krizi arasındaki etkileşim oldukça önemlidir. Birincisi, Euro krizi ekonomik düzeyde belirsizlik yaratmış, ekonomik büyüme oranlarını düşürmüştür. Euro Bölgesi ülkelerindeki küçülen piyasalar, İngiliz ticaret ve finansmanını olumsuz yönde etkilemiştir. İkincisi, Euro Bölgesi'ndeki ekonomik durgunluk, Birleşik Krallık'ın bölge ülkelerinden ve dışarıdan daha fazla göç almasına yol açmıştır. Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Letonya ve Litvanya gibi ülkelerden alınan göç artmıştır. Bunlar mülteci hareketleri olmasa da hepsi AB içerisinden ve ekonomik nedenlerle gelen göçmenlerdir, bu durum Britanya toplumunda kızgınlık yaratmış ve Birleşik Krallık'ın 2015 yılında mülteci dalgasına olumsuz bir şekilde maruz kalmasına sebep olmuştur.⁴⁴

Birleşik Krallık ve AB arasındaki ilişki her zaman inişli çıkışlı olmuştur. 2016 referandumunda Ayrılma sonucu çıkmasının kökleri ise 1992 ve 2004 yıllarında olmak üzere iki tarihsel gelişmeye dayanır. Bunların biri 1999 yılında AB Ekonomik ve Parasal Birliği'nin yürürlüğe girmesini belirleyen 1992 Maastricht Antlaşması ve 2004 yılında eski Sovyet bloğunda yer alan Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerini

---

⁴² Christiane Eilders, Dennis Lichtenstein, "How the Euro crisis affected European identity constructions in national media discourses", *International Communication Gazette*, Cilt:81, Sayı: 6-8, 2019, s.604.

⁴³ Chih-Mei Luo, "Brexit and its Implications for European Integration", *European Review*, Cilt:25, Sayı:4, 2017, s.523.

⁴⁴ James A. Caporaso, "Europe's Triple Crisis and the Uneven Role of Institutions: The Euro, Refugees and Brexit.", *Journal of Common Market Studies*, Cilt:56, Sayı: 6, 2018, ss.1349-1350.

kapsayan AB genişlemesidir.⁴⁵ 1992 Antlaşması gerekli kurumlar olmadan Euro bölgesi risklerini üye devletler arasında paylaşılmasını öngörmüş bu durum Yunanistan ekonomik krizi cereyan ettiğinde AB'yi zor durumda bırakmıştır. Kriz sonrası zorlu müzakereler sonucu alınan tedbirler birliğin yetkinlik konusundaki itibarına ciddi zarar vermiş ve eski yetkinliğini kazanmada başarısız olmuştur. Euro krizi seçimde AB'nin hiçbir zaman refahı sağlayamayacak problemlili bir oluşum olduğu yönünde bir algı yaratmış, bu algı AB karşıtlığını güçlendirerek referandumda Ayrılma tarafının temel söylemlerinden birini oluşturmuştur. Euro krizi sonrası AB'nin eski önemini yitirmesi ve Birlik dışındaki ülkelerle daha esnek ve daha kapsamlı ticaret anlaşmaları yapılabileceği olasılığı ayrılık düşüncesini güçlendirmiştir.

2008 yılında başlayan Euro krizi beraberinde birçok sorunla yüzleşen AB Birlik içerisindeki dayanışma ruhunu zamanla yitirmeye başlamıştır. Ekonomik krizi atlatabilmeyen AB bunun sonucunda ekonomik büyüme problemleri ile karşı karşıya kalmıştır. 2010-2014 yılları arasında Euro bölgesi yalnızca 0,7 oranında büyüme kaydederken, Birleşik Krallık bu dönemde Euro bölgesi ortalamasının 2,5 katı oranında büyümüştür. Bu oran baz alınarak bu süreçte Birleşik Krallık'ta AB algısı refah dağıtan değil sorun üreten bir birlik olduğu yönünde değişmiştir.⁴⁶

2008 yılında başlayan küresel kriz sonrası kemer sıkma politikaları olarak bilinen uzun süreli tasarruf tedbirleri uygulanmış ve bu tedbirler siyasi sonuçlar doğurmuş, halk tarafından protesto edilmiştir. Birleşik Krallık'ta 2010 yılında başlayan mali sıkışıklık sonrası, protesto oylarının büyük bir kısmı UKIP'e gitmiş ve Haziran 2016'daki AB referandumunda ayrılma oylamasıyla devam etmiştir. Bu protesto oyları olmasaydı ayrılma kampanyası kazanamazdı ve UKIP'e verilen destek artmasaydı bir AB referandumu gerçekleşmezdi. Yani Brexit mali krizin doğurduğu maliyetlerin bir sonucu olarak görülebilir. Dolayısıyla finansal kriz ile

---

⁴⁵ Peter Hall, "The Roots of Brexit: 1992, 2004 and the European Union Expansion", <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2016-06-28/roots-brexit>, (Erişim tarihi: 26.06.2019).

⁴⁶ Mustafa Kutlay, "Brexit Sonrası İngiltere ve AB Bütünleşmesinin Geleceği", *Liberal Perspektif: Analiz*, Sayı:4, 2017, s.9.

Brexit birbiriyle oldukça bağlantılıdır. Kemer sıkma politikaları uygulanmamış olsaydı referandumdan kalma sonucu çıkması yüksek ihtimaldir.⁴⁷

Euro krizi, Birleşik Krallık'ı AB üyeliğini sonlandırma kararına götüren temel dinamiklerden birisidir. Kurumsal altyapı kurulmadan oluşturulan Euro bölgesi, ekonomik krizde AB'yi felakete sürüklemiştir. Britanya kamuoyu için bu AB'nin yetersizliğinden kaynaklanmakta, Britanya ekonomisi için tehdit yaratmaktadır. Euro krizi, kamuoyunda Avrupa karşıtlığını güçlendirmiştir. Şüphesiz Euro krizi Birleşik Krallık'ın Avrupa ile olan ticaretini etkilemiş, Euro Bölgesi iç talebinin zayıf kalmasına sebep olmuştur. Ancak bu sonuç, Birleşik Krallık AB üyesi olsa da olmasa da yaşanacak bir gelişmedir.

1.6.2. Bütçe Katkısı

Birleşik Krallık AB'de bütçeye net katkı sağlayan ülkeler arasındadır. Bütçeye verdiği destekten daha az harcama yapmaktadır. 2008 yılında İngiltere'nin bütçeye sağladığı net katkı 2.7 milyar sterlin iken, 2014 yılında 11.34 milyar sterline ulaşmıştır.

Referandumlar konusunda uzman olan Prof Qvortrup'a göre⁴⁸ Birleşik Krallık'ın AB referandumunu mikro ekonomik bir teoriyle açıklamak mümkün olabilir. Referandumdaki iki seçenek Ayrılma ve Kalma tarafı sırasıyla inelastik ve elastik mal olarak tanımlanabilir. "Sınırlarımızı tekrar kontrol altına alacağız" sloganıyla Brexit olarak bilinen Ayrılma seçeneği seçmenin fiyatı yüksek olmasına rağmen almaya istekli olduğu inelastik siyasi maldır. Öte yandan elastik bir mal olarak düşünülecek olursa Kalma seçeneğine olan talep fiyatı yükseldiği için azalmıştır. Bu yaklaşım birtakım ekonomistlerin, finansal kurumların ve hükümetin uyarılarını önemsemeyerek Brexit oyu veren seçmenin, siyasi "tüketicinin" yaklaşımını açıklamaktadır. IMF, İngiliz Maliye Bakanlığı (HM Treasury) tarafından açıklanan sayısız rapor "kontrolü geri alma" talebinde sadece çok küçük bir değişikliğe yol açmıştır. Egemenlik ikamesi zor olan bir siyasi üründür. Artan Ayrılma maliyetini gösteren çeşitli istatistikler de seçmeni ikna edememiş "kontrolü geri alma" ödülü

⁴⁷ Nicholas Crafts, "The Fall in Potential Output due to the Financial Crisis: A Much Bigger Estimate for the UK", *Comparative Economic Studies*, Cilt:61, Sayı: 4, 2019, s.630.

⁴⁸ Matt Qvortrup, "Brexit as an Inelastic Good: A Microeconomic Theory of Direct Democracy", *Intereconomics*, Cilt:51, Sayı:5, 2016, ss.260-264.

artacak yaşam masraflarını tolere edilebilir kılmıştır. Birlikte Kalma tarafı ise haklı olarak ekonomik argümanlar üzerinden kampanya yürütmüştür çünkü birçok seçmen AB üyesi olarak devam etmenin ekonomik fayda sağlayacağı görüşüne sahiptir. Ancak Kalma tarafının ekonomik argümanları klasik bir elastik mal örneğidir. Öyle ki kalmak için ödenen bedeldeki en ufak bir değişiklik Avrupa’da kalmaya olan talebi azaltacaktır.

1945 sonrası kurulan liberal dünya düzeni son on yılda tökezlemeye başlamıştır. Finansal krizler, artan populizm, otoriter güçlerin yeniden ortaya çıkması 2006’dan beri dünyanın demokratik bir resesyona girdiğini göstermektedir. Trump’ın zaferi, Brexit sonucu, Avrupa’da artan aşırı sağ ve populizm küreselleşme ile ilgili ciddi huzursuzlukların olduğunu göstermektedir. Birleşik Krallık birçok noktada diğer AB üyelerinden ayrılmaktadır ve bu noktalar Brexit’in temel gerekçelerini oluşturur. Birleşik Krallık Avrupa Ekonomik Topluluğu’na, AB’nin öncüsü, 1973 yılında yani topluluğun kuruluşundan tam 16 yıl sonra katılmıştır. Uzun bir Euroskeptik geçmişi vardır. Eurozone ve Schengen’e dahil olmamıştır.⁴⁹

---

⁴⁹ Robin Nibbet, “Liberalism in Retreat”, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2016-12-12/liberalism-retreat>, (Erişim tarihi: 15.06.2019).

İKİNCİ BÖLÜM

BREXIT'İN OLASI EKONOMİK SONUÇLARI

Çalışmanın ikinci bölümünde Birleşik Krallık ülke profili incelenerek Brexit'in olası ekonomik sonuçları değerlendirilecektir.

2.1. Birleşik Krallık Ülke Profili

Teze konu olan ülkenin siyasi ve ekonomik künyesi hakkında bilgi sahibi olmak konuyu analiz etmek için alt yapı oluşturacaktır.

2.1.1. Ülke Künyesi

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda'dan oluşan Birleşik Krallık'ın başkenti Londra, nüfusu 66.600.000, yüzölçümü 243.610 km²'dir. Ülkenin Devlet Başkanı Kraliçe II. Elizabeth, Başbakanı Theresa May ve Dışişleri Bakanı Jeremy Hunt'tır. Resmi dili İngilizce'dir. Ayrıca bölgesel olarak İrlandaca, Galce ve İskoçça'nın çeşitli lehçeleri ile Kernevek dili de konuşulmaktadır. Para birimi Sterlin 2018 verilerine göre Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (Gross Domestic Product- GDP) 2,8 trilyon Dolar'dır. Etnik yapısı ise aşağıdaki gibidir:

Beyaz (Britanyalı ve İrlandalı) : % 86,9, Beyaz (Diğer): % 5,3, Siyah: % 2 (%1 Karayipli, % 0,8 Afrikalı, % 0,2 diğer) Hintli: % 1,8 Pakistanlı: % 1,6 Melez: % 1,2 Bengal: % 0,5 Çinli: % 0,4 Diğer: % 0,3⁵⁰

2.1.2. Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü

Birleşik Krallık, anayasal monarşi sistemi ile yönetilmektedir. Krallık İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda olmak üzere dört ülkeyi kapsamaktadır. Büyük Britanya ise İngiltere, İskoçya ve Galler'den oluşur. Bu nedenle çalışmada çoğu

⁵⁰ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Birleşik Krallık Ülke Künyesi", <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-kunyesi.tr.mfa>, (Erişim Tarihi: 26.06.2019).

yazıda kullanıldığı gibi İngiltere değil Birleşik Krallık ismi kullanılmıştır. İngiltere'nin değil Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma süreci incelenmiştir.

Birleşik Krallık sadece AB'nin değil uluslararası arenada etkin olan G7, G20, NATO, Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OECD), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi gibi prestijli kurumların da bir üyesidir ve Birleşmiş Milletler, IMF ve Dünya Bankası'nın önemli başışçısıdır.

Birleşik Krallık'ın yazılı bir anayasası bulunmamaktadır. Kral ya da Kraliçe Devlet Başkanı konumundadır. Yürütmenin başında Başbakan bulunur. Yasama organı olan Parlamento ise iki kanatlıdır; Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası'ndan oluşur. Avam Kamarası seçimle belirlenmekte ve 650 milletvekilinden oluşmaktadır. Atama ve veraset yoluyla oluşan üst merci Lordlar Kamarası'nda ise yaklaşık 800 üye bulunmaktadır.⁵¹

Devlet başkanı Kraliçe II. Elizabeth'tir ve konumu itibariyle siyaset üstü sembolik bir güce sahiptir. II. Elizabeth, babası VI. Henry'nin ölümünden sonra 1952 yılında tahta geçmiştir. II. Elizabeth Eylül 2015'de Kraliçe Victoria'nın rekorunu geçerek Birleşik Krallık'ın en uzun süre yönetimde kalan kraliyet üyesi unvanını elde etmiştir.⁵²

En son 8 Haziran 2017'de erken seçime gidilmiş, sandalye kaybederek birinci olan Muhafazakâr Parti Kuzey İrlanda Demokratik Birlik Partisi'nin (DUP) dışarıdan desteğiyle azınlık hükümetini kurmuştur. Şüphesiz Brexit 23 Haziran 2016 tarihinden beri ülkenin en temel siyasi gündemini oluşturmaktadır.⁵³

Yirminci yüzyıl, İngiltere'nin dünyadaki yerini yeniden tanımlaması gereken bir zaman dilimi oldu. Yüzyılın başında, dünyanın en önde gelen küresel gücü olarak dünya çapında bir imparatorluğu komuta etti. İki dünya savaşı ve imparatorluğun sona ermesiyle küresel boyutta rolü azaldı; başta Hindistan olmak üzere birçok sömürge bağımsızlığını ilan etti. Sonrasında ABD'nin liderliğini kabul etti, kültürel ve tarihi sebeplerle kendisine yakın bulunduğu ABD ile özel ilişkisine ağırlık verdi. Birleşik Krallık, dünya çapında son derece önemli siyasi ve kültürel

⁵¹T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü", <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

⁵² BBC News, "United Kingdom Country Profile", <http://www.bbc.com/news/world-europe-18023389>, (Erişim tarihi: 25.06.2019).

⁵³ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü", <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

etkiye sahip ekonomik ve askeri güç olmaya devam etmektedir. Sanayi Devrimi 18.yüzyılın ikinci yarısında İngiltere’de başlamıştır dolayısıyla dünyanın ilk sanayileşmiş ülkesi İngiltere’dir. Ekonomisi en büyüklerinden biri olmaya devam ediyor, ancak uzun yıllardır üretimden ziyade hizmet sektörlerine dayanıyor. Sanayileşme süreci, ülkenin bazı bölgelerinde devam eden sosyal ve ekonomik problemleri geride bırakmıştır. Daha yakın bir zamanda Birleşik Krallık, 2008 mali krizi neticesinde derin bir ekonomik çöküş ve yüksek bir kamu borcu yaşadı; bu da kredi, iç tüketim ve artan konut fiyatlarına aşırı güvendiğini ortaya koydu. Kamu borcunu dizginlemeye yönelik çabalar - ki bu gelişmiş dünyanın en yükseklerinden biri idi- sosyal yardımlaşma, kamu hizmetleri ve orduya yönelik yapılan derin kesintiler sosyal eşitlik ve uluslararası arenada saygınlığın azalacağı yönünde endişelere yol açtı.⁵⁴

Birleşik Krallık 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) kurulmasında büyük rol oynamış, ancak Almanya ile Fransa'nın önderliğinde kurulan ve ilerde AB'ye dönüşecek olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na dahil olmamıştır. Daha sonra fikir değiştirmiş fakat Fransa'nın iki vetosu sonrası 1973'te Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olabilmıştır.

70'li yılları petrol krizinin de etkisiyle ekonomik resesyona içinde geçiren Birleşik Krallık'ta siyasi tabloyu değiştiren isim Margaret Thatcher olmuştur. Ülkenin ilk kadın başbakanı olan 'Demir Leydi', görevi boyunca (1979-1990) sendikalar ile mücadele etmiş, yoğun bir özelleştirme programı uygulamış, Londra'yı yeniden bir finans merkezine dönüştürmüştür. Böylece Birleşik Krallık'ın uluslararası arenadaki ağırlığı artmıştır. Muhafazakar Parti'nin 18 yıllık iktidarına son veren isim ise 1997 yılında Tony Blair olmuş, bu dönemde Birleşik Krallık Afganistan ve Irak savaşlarında ABD ile birlikte aktif olarak yer almıştır.⁵⁵

Tarih boyunca Kıta Avrupası ile küresel siyasette başrol oynayan Krallık, Brexit ile kaybettiğini düşündüğünü bu prestijini geri kazanmayı, Avrupa hukukunun üstünlüğüne son vererek kendi kanunlarından sorumlu olmayı, sınırlarının kontrolünü geri almayı ve demokrasisini restore etmeyi amaçlamıştır.

---

⁵⁴ BBC News, “United Kingdom profile – Overview”, <https://www.bbc.com/news/world-europe-18027954> (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

⁵⁵ Aljazeera, “Ülke Profili: İngiltere”, <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profili/ulke-profili-ingiltere>, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

2.1.3. Birleşik Krallık Ekonomisi

Büyük ticaret gücü ve önemli bir finans merkezi olma özelliğiyle Birleşik Krallık Almanya ve Fransa'dan sonra Avrupa'nın üçüncü büyük ekonomisidir. Tarımı yoğun ve makineleşmiştir; iş gücünün %2'den azıyla yiyecek ihtiyacının %60'ını karşılayabilmektedir. 2019 verilerine göre kişi başı milli gelir 46.114 dolar, işsizlik oranı ise %4,1'dir.⁵⁶

Başlıca ticaret ortakları ABD, Almanya, Fransa, Hollanda, İrlanda, Çin'dir. Temel ihracat kalemlerini otomobil, altın, turbojetler ve diğer gaz türbinleri, ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar), ilaç, hava taşıtlarının aksam ve parçaları, optik ve tıbbi cihazlar oluştururken otomobiller, ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar), altın (platin kaplamalı altın dahil), turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri, telefon cihazları, karayolu taşıtları için aksam ve parçalar ise başlıca ithalat ürünleridir.⁵⁷

Ekonomi 2008'deki mali krize kadar da istikrarlı bir şekilde büyümüş, bu kriz Birleşik Krallık'ın finansal sekörünün önemi sebebiyle ekonomiyi özellikle zorlamıştır. Öte yandan Birleşik Krallık ekonomisi, Haziran 2016'da yapılan AB referandumundan sonra yavaşlamaya başlamıştır. Sterlin'in sürekli olarak değer kaybetmesi, tüketici ve üretici fiyatlarını artırarak, ihracatta anlamlı bir artışa neden olmadan tüketici harcamalarına ağırlık verdi. Birleşik Krallık, Tek Pazar üyeliği ile diğer AB üyeleri ile kapsamlı bir ticari ilişkiye sahiptir ve uzmanlar, çıkışın Avrupa finansal hizmetlerinin merkezi konumu olarak konumunu tehlikeye atacıklarını savunmaktadır. Başbakan May Brexit sonrası AB ile yeni "derin ve özel" bir ticaret ilişkisi aramakta, bununla birlikte ekonomistler, Birleşik Krallık'ın AB üyeliğinin yararlarını birtakım yükümlülükler olmadan koruyabileceğinden şüphe ediyor. İngiltere'nin AB'yi 2019'un sonuna kadar resmen terk etmesi bekleniyor.⁵⁸

⁵⁶ Economist Intelligence Unit (EIU) 2019 Country Report, <http://www.eiu.com/home.aspx>, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

⁵⁷ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Birleşik Krallık'ın Ekonomisi", <http://www.mfa.gov.tr/birlesik-krallik-ekonomisi.tr.mfa>, (Erişim tarihi:25.06.1019).

⁵⁸ Central Intelligence Agency, "Europe: United Kingdom", <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>, (Erişim tarihi:25.06.2019)

23 Haziran 2016 referandumunda halka “Sizce Birleşik Krallık Avrupa Birliği üyesi kalmalı mıdır yoksa üyelikten ayrılmalı mıdır?” sorusu yöneltildi. Kampanya “Birlik’te kalma” ve “Birlik’ten ayrılma” savunucularından oluşan iki muhalif grup arasında sürdü.

Referanduma katılım oranı %72.2 ile 1992 genel seçimlerinden sonraki en yüksek katılım düzeyini oluşturmuştur. Bu referandum Birleşik Krallık seçmenine AB ile ilişkiler hakkındaki görüşlerinin sorulduğu ilk referandum değildi. 1975’de yapılan referandumda da halka birlikte, o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu’nda kalmayı isteyip istemedikleri sorulmuş ve ikiye bir marjinle kalma kararı çıkmıştır. 2016’daki referandumda ise siyasi arka plan ve sonuç farklı olmuştur. Dönem Başbakanı David Cameron Ocak 2013’te yaptığı “Bloomberg konuşması”⁵⁹ esnasında AB’nin geleceğini tartışmış, referandum sözü vermiş, ulusal siyasette önem kazanan Euroskeptik parti UKIP’in önüne geçebilmeyi ve kendi partisindeki Avrupa karşıtı milletvekillerini dizginlemeyi amaçlamıştır. 70’ler Avrupa’sı ile referandum kararı verilen yıl olan 2013’deki Avrupa birbirinden çok farklıdır. 70’lerde dokuz ülke iken 2013’te üye sayısı 28’e yükselmiştir. 2008’de başlayan ekonomik kriz kıtayı büyük oranda sarsmış, Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi güney AB ülkelerinde büyük borç krizlerine sebep olmuştur. Kamu borçları ve işsizlik oranları rahatsız edici üst sınırlara ulaşmıştır. Cameron konuşmasında rekabet gücü olmayan, demokratik hesap verilebilirliğin sınırlı olduğu, fazla regülasyonla üye devletlerin elinden birçok gücü alan bir AB tanımlamıştır.⁶⁰

---

⁵⁹ GOV.UK, ‘EU speech at Bloomberg’, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg>, 2013, (Erişim tarihi:25.06.2019).

⁶⁰ Harold D. Clark, Matthew Goodwin and Paul Whiteley, *Brexit: Why Britain Voted to Leave the EU*, UK: Cambridge University Press , 2017, s. 2-4.

Şekil 2.1.3: Referandum oy kağıdı

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyeliği hakkında referandum	
Seçiminizin yanındaki kutuya çarpı (x) işareti koyarak sadece bir kez oy verin	
Birleşik Krallık, Avrupa Birliği üyesi olarak mı kalmalı yoksa Avrupa Birliği'nden mi ayrılmalı?	
Avrupa Birliği üyesi olarak kalsın	☐
Avrupa Birliği'nden ayrılınsın	☐

Kaynak: <https://www.telegraph.co.uk/news/newstopics/eureferendum/12122349/This-is-what-the-ballot-paper-for-the-EU-referendum-vote-will-look-like.html> (Erişim tarihi: 15.06.2019).

2.2. Brexit'in Olası Ekonomik Sonuçları

Birleşik Krallık'ın AB'ye üye olmasıyla uluslararası ticaret hacmi artmış, maliyetler azalmıştır. Gümrük Birliği Avrupa Tek Pazarı'na evrilmiş, Birleşik Krallık 1973 öncesi üyesi olduğu Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'nden (European Free Trade Area-EFTA) daha çok ekonomik entegrasyon sağlanmıştır. Bu entegrasyon Birleşik Krallık'ın ticaret ve gelir seviyelerini artırmıştır.

Şüphesiz Brexit, Birleşik Krallık ve AB arasında sadece diplomatik ilişkileri ve siyasi işbirliğini değil ortak ticareti de etkileyecektir. Birleşik Krallık'ın Avrupa Tek Pazarı'na erişim imkanını kaybetmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu durum, gelecekteki ikili ticari ilişkilerle ilgili belirsizlikle beraber, siyasiler ve karar alıcıların yanı sıra çok sayıda şirket için de endişe kaynağı oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar,

merkezi Birleşik Krallık ve Almanya'da bulunan çok sayıda şirketin iş faaliyetlerinin olumsuz yönde etkileneceğini göstermektedir.⁶¹

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmaya karar vermesi sonucu oluşan belirsizlikler hem Birleşik Krallık'ı hem de Euro bölgesi ekonomilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Brexit, döviz kurunda önemli dalgalanmalar yaratmış, Birleşik Krallık'ın finans piyasalarında ve AB ile olan ticari ilişkilerinde uzun zaman süren belirsizliğe yol açmıştır. Sonraki dönemlerde Euro bölgesi ve Birleşik Krallık'ta büyümenin yavaşlayacağı öngörülmüş ve şüphesiz öyle olmuştur. Brexit çıkmazı ve şimdiye kadar yapılan anlaşmaların parlamentodan onay alamaması Birleşik Krallık ekonomisine zarar vermeye devam etmektedir.

2.2.1. Brexit'in Kısa Dönem Ekonomik Etkileri

Birleşik Krallık'ın AB referandumunda AB'den ayrılma kararı alması Britanya ekonomisini kısa ve orta vadede negatif yönde etkileyecektir. Birleşik Krallık 2,76 trilyon dolarlık milli geliri ile AB'deki ikinci büyük ekonomidir. AB, Birleşik Krallık'ın ticari ilişkilerinin büyük bir kısmını gerçekleştirdiği partneridir. Birleşik Krallık ekonomik krizden Euro Bölgesi'ne kıyasla çok daha hızlı çıkmıştır. Birleşik Krallık'ta Brexit sonrası kısa ve orta vadede ekonominin yüzde 5-6 oranında küçülmesi beklenmektedir. Sterlin yüzde 10 ile 12 arasında değer kaybetmektedir. Birleşik Krallık'ın kredi notu da düşecektir. Doğrudan sermaye yatırımları ve sermaye hareketleri olumsuz etkilenecektir. Cari açığın finansmanında sıkıntı olabilecektir. Şüphesiz küresel finans merkezi Londra da Brexit'ten olumsuz etkilenecektir. Birleşik Krallık'ın dış ticaretinde de yavaşlama ve daralma beklenmelidir.⁶²

Referandumdan Brexit sonucu çıkması ile 24 Haziran 2016 tarihinde Başbakan Cameron 2010'dan beri görev yapan Başbakan Cameron Başbakanlık görevinden ayrılacağını belirtmiştir. Brexit ile birlikte ülke ekonomisinde ciddi dalgalanmalar yaşanmış, Pound son 30 yıldaki en düşük değeri görmüş, İngiltere'nin 250 şirketinin

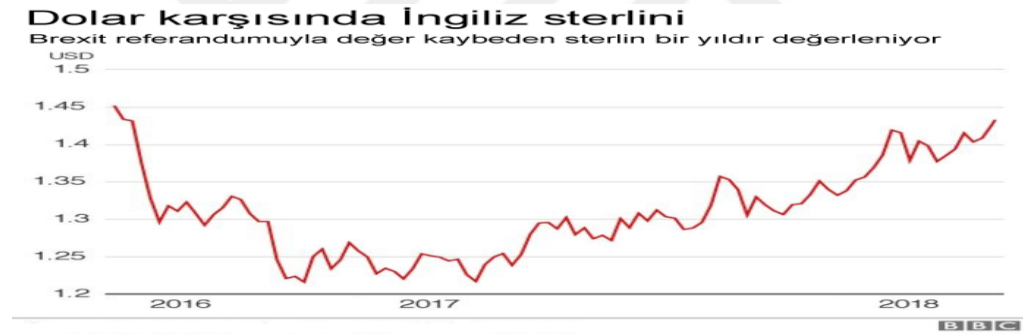
⁶¹ Anskar Belke, Sebastian Ptok, "British-European Trade Relations and Brexit: An Empirical Analysis of the Impact of Economic and Financial Uncertainty on Exports", *International Journal of Financial Studies*, Cilt:6, Sayı: 3, 2018, s.73.

⁶² Makfed, "Brexit ve Küresel Etkileri", <http://www.makfed.org/TR,5788/brexit-ve-kuresel-etkileri.html>, (Erişim tarihi:01.11.2019).

hisse fiyatları bir gün içerisinde 25 milyar Pound civarı değer kaybetmiş, ülkenin önde gelen siyasi partileri kaosa sürüklenmiş, referandumda Brexit'i destekleyen oylar adeta ırkçılığı meşrulaştıran bir tablo çizmiştir.⁶³

Brexit uluslararası camianın da gündeminde yer almış ve çeşitli yorumlar yapılmıştır. 22 Nisan 2016 tarihinde Birleşik Krallık ziyareti sırasında ABD Başkanı Obama Londra'da, ticaret anlaşmalarına vurgu yaparak Birleşik Krallık'ın AB'de kalması gerektiğini dile getirmiştir. Kısa bir süre sonra da Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD- Organisation for Economic Cooperation and Development), Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının kısa ve uzun vadede ülke ekonomisi üzerinde ciddi zararlara sebebiyet vereceğini ortaya koymuştur.⁶⁴ Brexit sonrası Britanya ekonomisinin olası en az zararlı devam edebilmesi ancak Avrupa Ekonomik Alanı'na katılarak Norveç, İzlanda ve Lichtenstein'a benzer bir statü kazanarak güvence altına alınabilir.

Şekil 2.2.1: Dolar Karşısında İngiliz Sterlini

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43792215> (Erişim tarihi:16.06.2019).

Brexit sonrası Sterlin dolar karşısında büyük değer kaybetmiş, en düşük değerini Ocak 2017'de görmüştür. Daha sonra İngiltere Merkez Bankası'nın faiz artırmasıyla Sterlin güçlenirken ticaret savaşı endişesiyle dolar değer kaybetmiştir.⁶⁵

Brexit'in ekonomik etkilerinin incelenmesinde genel varsayım; Birleşik Krallık'ın ticaret maliyetlerinde bir artışa yol açacağıdır. Bu durum, ticaret hacminde bir azalma yaratacak ve buna bağlı olarak, üretim seviyesi ve dolayısıyla

⁶³ Ayesha Vardag, "I Voted For Brexit, But Now I Regret The Terrifying Chaos I Have Unleashed", <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/07/06/i-voted-for-brexit-but-now-i-am-regret-the-terrifying-chaos-i-ha/> (Erişim tarihi: 27.06.2019).

⁶⁴ Andy McSmith, "Brexit", <http://businessresearcher.sagepub.com/sbr-1775-100664-2746203/20160815/brexit> (Erişim tarihi:16.06.2019).

⁶⁵ BBC News Türkçe, "İngiliz sterlini dolara karşı değer kazanmaya devam ediyor", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43792215> (Erişim tarihi:16.06.2019).

GSYİH düzeyi olumsuz etkilenerek AB’de kalmaya oranla azalacaktır. Bu etkilerin büyüklükleri AB üyeliğinin yerini alan yeni ticari düzenlemelere göre şekillenecektir. Örneğin; Birleşik Krallık’ın Avrupa Ekonomik Alanı’nda kalması anlamına gelen soft Brexit’in, anlaşmasız ayrılmayı ve DTÖ kuralları temelinde ticaret yapmayı gerektiren sert Brexit’e göre daha az olumsuz etki yaratması beklenebilir.⁶⁶

23 Haziran 2016 tarihinde gerçekleşen AB referandumundan bu yana, Birleşik Krallık ekonomisinde durgunluk yaşanmamasına rağmen, ekonomik performansın daha zayıf olduğu yönünde yapılan çalışmalar vardır. AB’den ayrılma kararı alınması sonrasında Pound, diğer büyük para birimleri karşısında %11 oranında değer kaybetmiştir. Bu durum, yabancı yatırımcıların Birleşik Krallık’ın ekonomik görünümüne daha az güven duyduğunun bir göstergesidir. Birleşik Krallık’ta ekonomik büyüme 2016’dan bu yana zayıflarken diğer tüm büyük ekonomiler tahminlere göre beklenenden daha güçlü bir büyüme yaşamıştır. Son yapılan çalışmalara göre ekonomi 2019’un sonuna doğru % 3.4 oranında küçülecektir. Sonuç olarak; Birleşik Krallık, büyük gelişmiş ekonomiler grubu G7 arasında ekonomik büyüme açısından lig tablosunun en üstünden en altına düşmüştür. Diğer araştırmalar da Birleşik Krallık’ın ihracatının daha yavaş bir şekilde büyüdüğü sonucuna varmıştır.⁶⁷ AB referandumundan diğer sonuç çıksaydı AB’ye olan ihracat azalmayacak, ekonomi bu yönde ilerlemeyecekti.

2.2.2. Brexit’in Uzun Dönem Ekonomik Etkileri

2016 referandumunda AB’den ayrılma yönünde alınan Brexit kararı hiç şüphesiz Birleşik Krallık’ın ekonomik, kültürel ve siyasi görünümünü şekillendirecektir. Ancak Birleşik Krallık’ın AB’den resmi ayrılma süreci uzun yıllar alacağından Brexit’in uzun vadeli etkileri şu anda söylemek mümkün değildir. Her ne kadar çeşitli modellerle tahminler yapılsa da nihai ilişkiler Brexit sonrası uygulanacak politikalarla belirlenecektir.

Birleşik Krallık, AB'nin en büyük doğrudan yabancı yatırım alan ülkesidir ancak Brexit’le beraber Birleşik Krallık yabancı yatırımcılara çekici gelmeyebilir. AB

⁶⁶ Crafts, a.g.m., s.635.

⁶⁷ Gemma Tetlow, Alex Stojanovic, “Understanding the economic impact of Brexit”, Institute for Government Report, Ekim 2018, s.8.

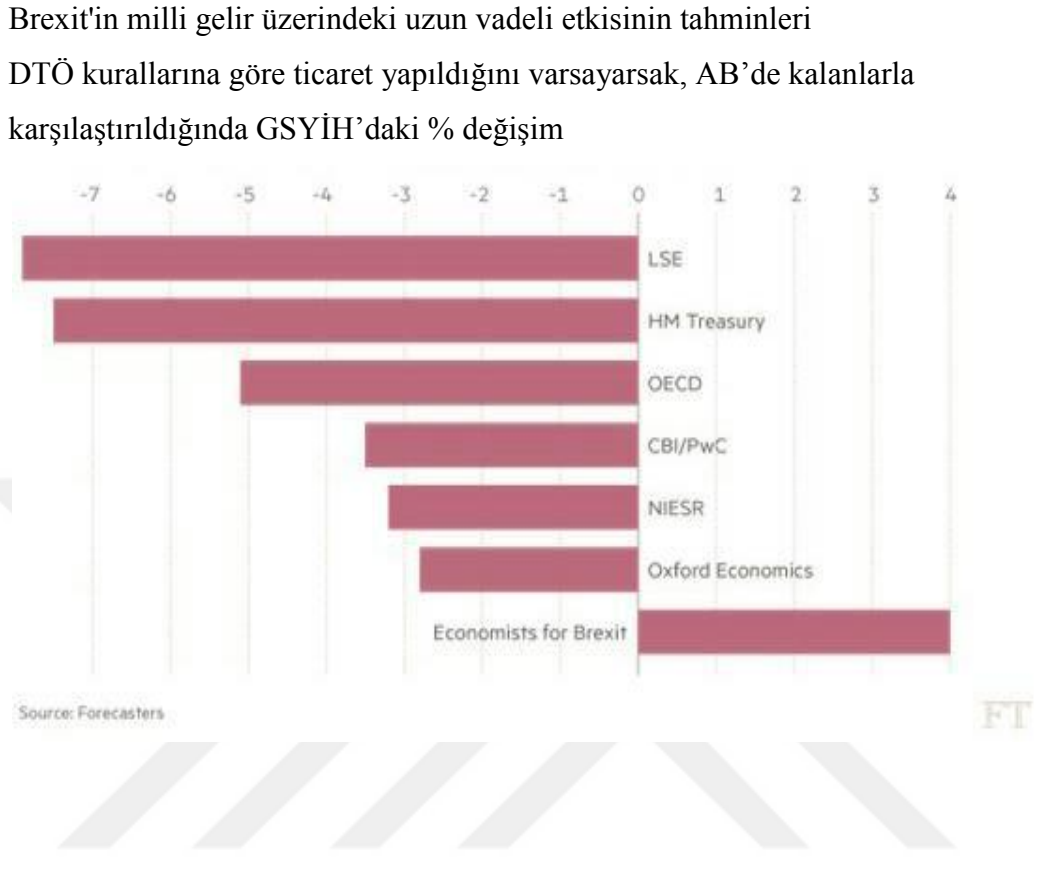
üyesi olması Birleşik Krallık'ı çeşitli nedenlerden ötürü yatırımcılar için cazibe merkezi haline getirmiştir. Dört özgürlükten biri olan sermayenin serbest dolaşımı diğer AB üye ülkelerinden gelen yatırımcıların yatırım yapmalarını kolaylaştırmıştır, ayrıca Birleşik Krallık AB Tek Pazarı'nda bulunması, Birleşik Krallık'I çok uluslu şirketler için vazgeçilmez kılmıştır. Brexit Birleşik Krallık'ın Avrupa'ya açılan bir kapı olması albenisini azaltabilir ve aynı zamanda piyasalarda yaşanan belirsizlik doğrudan yapılan yatırımları da azaltabilir. Brexit sonrası 27 AB üyesinden doğrudan yabancı yatırım almak daha zorlu olacaktır.⁶⁸

Brexit sonrası Sterlin'in değer kaybetmesi, Brexit sonucunun Birleşik Krallık'ın ekonomik gücünü azaltacağı algısının var olduğunu göstermektedir. Yani çoğunluk, Brexit ile beraber Birleşik Krallık'ta ekonomik büyümenin yavaşlayacağı konusunda hemfikirdir. Ancak Sterlin'in değer kaybetmesi Birleşik Krallık'ta üretilen bir mal veya hizmeti yabancı alıcılar için daha ucuz kılacağından, ürünlerini yurtdışına satan işletmelerin işlerini büyütmelerine katkı sağlayabilir.

---

⁶⁸ Tetlow, Stojanovic, a.g.m., s.15.

Şekil 2.2.2: Uzun vadede Brexit'in milli gelire etkisinin tahminleri

Kaynak: <https://www.ft.com/content/0260242c-370b-11e6-9a05-82a9b15a8ee7> (Erişim tarihi: 17.06.2019).

Önde gelen ekonomistlerin raporlarına göre AB ile ticaret bariyerlerini kaldırmak Birleşik Krallık ekonomisini kötü yönde etkileyecek, refah seviyesini düşürecek. Brexit sonrası Birleşik Krallık'ın ekonomik stratejisi, Başbakan May tarafından Şubat 2017'de "Küresel Britanya (Global Britain)" olarak açıklanmıştır. Brexit'in gerçekleşikten sonrası Birleşik Krallık AB tek pazarına sınırlı erişim sağlayacaktır. Bu sebeple Küresel Britanya Stratejisi ana hatlarıyla sınırlı erişimin yarattığı bu etkilerin azaltılarak ekonomi üzerinde yeni ve dikkate değer bir büyüme dürtüsü oluşturulmasını hedeflemektedir. Küresel Britanya Stratejisi ile başta Japonya olmak üzere, Çin ve Hindistan gibi büyük pazarlara sahip olan ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları yapılması öngörülmekte ve çalışmalar sürdürülmektedir.⁶⁹

⁶⁹ Paul J. J. Welfens, "A Brexit Perspective", *The International Economy*, Cilt:31, Sayı:3, 2017, ss. 40-42.

Brexit sonrası senaryo ne olursa olsun bir geçiş dönemi öngörülmektedir. AB finans sektöründe anlaşmasız ayrılık (No-deal Brexit) senaryosuna bağlı risklerin kapsamlı incelenmesinden sonra 27 üye ülkede finansal istikrarı sağlamak için sınırlı sayıda plana sahiptir. Brexit sonrası Birleşik Krallık Tek Pazar'da ya da Gümrük Birliği'nde uzun bir süreliğine ya da süresiz olarak kalabilir. Eğer taraflar anlaşırsa bu durum her iki taraf için de zafer niteliğindedir. Sonuç senaryosu ne olursa olsun statükodan daha fazla engelle karşılaşılabileceği kesindir. Birleşik Krallık Tek Pazar'da kalsın ya da kalmayın; AB ya merkezi, homojen, düzenleyici bir çerçeveye odaklanacak ya da bölgesel farklılıkların farklı ve rekabetçi bir finans sektörünü desteklemek için gelişmesine izin verip vermemesiyle ilgilenmek zorunda olacaktır.⁷⁰

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması için oy vermesinin ardından, ülke, hem geri kalan 27 AB üyesi hem de dünyadaki diğer ülkelerle yeni ticari ilişkiler kurma eğilimindedir. Ancak şu an nasıl bir senaryonun gerçekleşeceği belirsizdir. Belirlenecek model, Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşlarının ve aynı şekilde AB ülkelerinde yaşayan Birleşik Krallık vatandaşlarının da durumunu göz önünde bulundurmalıdır. Bu konuda beş farklı alternatiften bahsedilebilir:⁷¹ Ayrıca Birleşik Krallık'ın Commonwealth (İngiliz Milletler Topluluğu) ile de ticari anlamda iş birliği yapması mümkün olabilir. Parlak bir gelecek için Commonwealth'e güvenme düşüncesi önem kazanmaktadır. Commonwealth ülkeleri ile ticareti genişletme projesi irrasyonel değildir ancak bu ticaretin Avrupa ile yıpranmış ilişkiyi telafi edebileceği inancı bir yanılsamadır.⁷² Birleşik Krallık'ın sonraki süreçte Commonwealth'e daha çok önem vermesi olasıdır ancak bu AB'den ayrılmanın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmayacaktır.

Brexit sonrası, dünyanın en önemli finans merkezlerinden olan Londra'nın finansal anlamda ciddi ölçüde küçülmesi kaçınılmaz görünmektedir. Özellikle Hollanda ve Fransa, Brexit sonrası Londra'dan ayrılacak olan şirketleri kendilerine çekebilmek için pek çok avantaj içeren düzenlemeleri yürürlüğe koymuştur. Birçok

---

⁷⁰ Rebecca Christie, "How the financial industry and the law firms that support it are preparing for Brexit", <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/07/05/how-the-financial-industry-and-the-law-firms-that-support-it-are-preparing-for-brexit/> (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

⁷¹ Ozan Örmeci, a.g.m., s.7.

⁷² Rishi Gulati, "Global Britain? Replacing the EU with the Commonwealth is fanciful", <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/06/18/global-britain-replacing-the-eu-with-enhanced-cooperation-at-the-commonwealth-is-not-a-viable-option/>, (Erişim tarihi:17.06.2019).

şirket Brexit sürecinin başlaması ile merkezlerini AB içindeki başka ülkelere taşımaya başlamıştır. Bazı şirketler de AB ile yapılacak anlaşmaya göre hareket etmeyi beklemektedir. Ancak vaktin gittikçe azalması daralan zaman ve anlaşmasız ayrılma ihtimalinin zamanla artması da süreci izleyen şirketlerin derhal taşınma işlemlerini başlatmasına neden olmuştur. Birleşik Krallık ekonomisinin %80'ini oluşturan hizmet sektörünün ortak pazara kapatılması ve işgücünün serbest dolaşım hakkının sınırlandırılmak istenmesi yerleşik pek çok şirketi geleceği hakkında kaygılandırmaktadır. Şirketler işgücünü AB'den gelen işçilerden sağladıkları için şirketlerde şimdiden çok büyük işçi açıkları oluşmaktadır. Pek çok çalışma dalında Brexit süreci sonrasında Birleşik Krallık ile lojistik alanında yaşanabilecek sorunlara karşı alternatif arayışlar devam etmektedir. Ortak pazar ve serbest dolaşım hakkının anlaşma olmaksızın kısıtlanması halinde gümrüklerde bekleme sürelerinin artması şirketler için büyük maliyet artışlarına neden olacaktır. Sonuç olarak önümüzdeki süreç Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği birçok belirsizlik ve risk taşımaya devam etmektedir.⁷³ Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması, Birlik ile olan ekonomik ilişkilerinde önemli değişikliklere yol açacaktır. Birleşik Krallık, yakın komşuları ile var olan büyük entegrasyon ve işbirliğinden uzaklaşırken, AB dışı ülkelerle doğrudan yeni ticaret anlaşmaları müzakere etme fırsatı bulacaktır.

---

⁷³ Korcan Romya, "Brexit sürecinde neler oluyor?", Anka Enstitüsü, 2018, (Erişim Tarihi: 01.11.2019).

2.3. Brexit Sonrası Birleşik Krallık-AB Ticari İlişkileri İçin Alternatif Modeller

Şekil 2.3: Alternatif Brexit Modelleri

Alternatif Brexit Modelleri						
	AB üyeliği	Norveç	İsviçre	Kanada	Türkiye	DTÖ
Tek pazar üyesi mi?	Tam	Tam	Kısmi	Hayır	Hayır	Hayır
Tarifeler?	Yok	Yok	Yok	Serbest ticaret anlaşması yoluyla indirimli tarifeler	Sanayi malları yok	Evet
Serbest dolaşımı kabul et?	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
Gümrük birliğinde	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
AB'nin bütçe katkılarını yapar	Evet	Evet	Evet (fakat Norveç'ten daha küçük)	Hayır	Hayır	Hayır

Kaynak: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36639261> (Erişim tarihi: 17.06.2019).

Hard Brexit Senaryoları: WTO kuralları, UK –EU Serbest Ticaret Bölgesi, UK-US Serbest Ticaret Bölgesi, UK–EU geçici zero-tariff düzenlemesi

Soft Brexit Senaryoları: Norveç Modeli, İsviçre Modeli, sadece malları kapsayan Gümrük Birliği olarak sıralanabilir.⁷⁴

Birleşik Krallık, coğrafi yakınlığı ve Tek Pazar'ın bir üyesi olması sebebiyle AB ülkeleri ile uzun yıllardır ticaret yapmaktadır. Nitekim Birleşik Krallık'ın dünyadaki en büyük 10 ticaret ortağının 7'si AB ülkesidir.

2016 yılında gerçekleşen AB referandumu sonuçları itibariyle ekonomik ve siyasi olarak şok etkisi yaratmış beklenmeyen bir neticedir ve ekonomide belirsizliğin artmasına neden olmuştur. Brexit'in yarattığı belirsizlik Birleşik Krallık ekonomisine zarar vermiştir. Brexit sonucunda Birleşik Krallık ortak dış tarife statüsünü kaybederse yabancı yatırım durma noktasına gelebilir. Üye devletler için sıfır gümrük tarifesi ortadan kalkabilir ve Dünya Ticaret Örgütü çerçevesinde belirlenen gümrük politikası devreye girebilir. Vergilerin artırılıp artırılmayacağı henüz belli değildir. Tüm bunlar firmalar için belirsizlik yaratmaktadır. Devam eden Brexit sürecinde müzakere edilmesi gerekmektedir.⁷⁵

Uluslararası ticaret açısından bakıldığında Brexit şaşırtıcıdır, çünkü hemen hemen tüm çalışmalar AB ile ticaretin önemli ölçüde azalacağını öngörmektedir.⁷⁶ Hard Brexit durumunda AB ile yeni bir ticaret anlaşmasına varılamazsa Birleşik Krallık'ın AB ile ve AB'nin ticaret anlaşması yaptığı diğer ülkelerle ticareti Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kuralları gereğince yapılacaktır. Norveç senaryosunda ise, Birleşik Krallık Norveç için geçerli olan insanların serbest dolaşımı olmadan Tek Pazar'da kalmaya devam edecektir. AB üyesi olmayan Norveç, AB'nin Tek Pazarında da normal bir AB üyesi gibi etkin bir şekilde yer almaktadır ve insanların serbest dolaşımı da buna dahildir. Ancak Brexit tartışmalarında emek göçünün önemi göz önüne alındığında Birleşik Krallık için bu senaryonun olasılığı azalmaktadır.

---

⁷⁴ Ries, Charles P. Vd., "After Brexit: Alternate forms of Brexit and their implications for the United Kingdom, the European Union and the United States", https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2200.html, (Erişim tarihi: 18.06.2019).

⁷⁵ Barry Ardley, "After Brexit: Rethinking the structure of the UK economy and its branding strategies", *Strategic Change*, Cilt:27, Sayı:5, 2018, ss.441-446.

⁷⁶ Steven Brakman vd., "Consequences of Brexit and options for a 'Global Britain'", *Papers in Regional Science*, Cilt:97, Sayı:1, 2018, ss.55-72.

Birleşik Krallık hükümeti ya Norveç modelinin yakın bir versiyonunu benimseyecek ya da DTÖ kuralları çerçevesinde AB ve yaklaşık 50 ülke veya bir grup ülke ile yeni ticaret anlaşmaları yapmak durumunda kalacaktır.⁷⁷

Diğer bir seçenek kurucusu olduğu ve daha sonra AB için ayrıldığı Avrupa Serbest Ticaret Birliği'ne (European Free Trade Association, EFTA) tekrar katılmasıdır. Ancak AB üyeleri diğer AB ülkeleriyle, EFTA üyelerinden çok daha fazla ticaret yapmaktadırlar. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrıldıktan sonra EFTA'ya katılması halinde, AB ülkeleriyle olan ticareti yaklaşık dörtte bir oranında düşecektir.⁷⁸ AB'den ayrılmak ve EFTA'ya katılmak Birleşik Krallık'ın kişi başına düşen gelirini %6,3 ile %9,4 arasında azaltacağı anlamına gelir.⁷⁹ Dolayısıyla bu alternatif Birleşik Krallık ekonomisi için iç açıcı değildir. Ayrıca, Brexit sonrası Birleşik Krallık Avrupa Ekonomik Alanı'nda hoş karşılanmayabilir ya da AB, üye ülke olmayan İsviçre'ye sunduğu özel ikili şartları Birleşik Krallık'a sunmayabilir; çünkü Frankfurt ve Paris gibi diğer şehirler Brexit sonrası kârlı finansal piyasalardan daha büyük pay almak için sırada beklemektedir.

Brexit süreci mevzuata göre tamamlanmadan ve Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin ne yönde gelişeceği kesinleşmeden Brexit'in yaratacağı maliyetler ve avantajlar konusunda çeşitli görüşler hakimdir. LSE Ekonomik Performans Merkezi'nin 2015'te yaptığı bir çalışmada, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılıp Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'ne katılması durumunda GSYİH'de %2,2 ile %9,5 arasında bir küçülme olabileceği öngörülmektedir.⁸⁰

Brexit sonrası hangi senaryo seçilirse seçilsin Birleşik Krallık'ın AB ile ilişkilerini sürdürmesi durumunda ödenecek maliyetler vardır. Hiçbir alternatif, herhangi bir gümrük tarifesi ya da tarife dışı önlemler olmaksızın AB mal ve hizmet piyasalarına tam erişim sağlamayacaktır. Senaryolar arasındaki temel farklar; Tek Pazar'a erişim düzeyleri, AB kural ve yönetmeliklerini uygulama yükümlülükleri,

---

⁷⁷ Filip Kokotovic, Petar Kurecic, "What Remains after Brexit? A View from the Outside.", *Australian & New Zealand Journal of European Studies*, Cilt:9, Sayı:2, 2017, ss.44-56.

⁷⁸ Scott L. Baier vd., "Do Economic Integration Agreements Actually Work? Issues in Understanding the Causes and Consequences of the Growth of Regionalism", *The World Economy*, Cilt:31, Sayı:4, Nisan 2008, ss.461-497.

⁷⁹ James Feyrer, "Trade and Income—Exploiting Time Series in Geography," *American Economic Journal: Applied Economics*, Cilt:11, Sayı: 4, 2019, ss. 1-35.

⁸⁰ Esra N. Kılıcı, "Brexit, Birleşik Krallık ve Euro-bölgesi Açısından Sonuçlarının Değerlendirilmesi", *Sakarya İktisat Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1, 2018, s.2.

AB karar alma mekanizmalarına katılma fırsatı, AB bütçesine katkıda bulunma gereksinimleri ve siyasi uygunluktur.⁸¹

Birleşik Krallık hükümeti, AB üyeliği yerine ABD, Çin ve AB dışındaki tüm ülkelerle geniş kapsamlı ticari anlaşmalar yapmayı hedeflemektedir. Ancak Brexit'in yarattığı olumsuz ticaret etkisine son verebilecek, AB üyeliğine kıyasla mevcut durumu devam ettirebilecek bir alternatifi bulunmamaktadır.

Şüphesiz Brexit'in tek kaybedeni Birleşik Krallık değildir. AB içerisinde Krallık ile en çok ticaret yapan ülkeler de Brexit'in olumsuz etkilerinden nasibini alacaktır. Örneğin; hard Brexit senaryosu gerçekleşirse İrlanda'nın refah düzeyi %2,4 oranında azalıyor.⁸² Ancak Brexit'in Krallık'a maliyeti tüm Avrupa ülkelerinden daha fazladır. Süreçteki belirsizlik ve gecikme ekonomiye her geçen gün daha çok zarar vermektedir.

Hiçbir model Brexit'in tüm ekonomik etkilerini kesin ve eş zamanlı simüle edemese de, uzmanların çoğu Brexit'in Birleşik Krallık ekonomisi için daha ağır sonuçlara sebep olacağı yönünde hemfikirdir. Çünkü 27 AB ülkesi ile olan ticareti GSYİH'inde önemli ölçüde, AB ülkelerinden daha yüksek paya sahiptir. Bu nedenle Birleşik Krallık'a etkisi AB'ye olan etkisinden daha şiddetli ve daha olumsuz olacaktır. Norveç modeli, İsviçre modeli ya da diğer modeller arasından hangisi seçilirse seçilsin şüphesiz sonuçlar müzakerelerin her iki tarafı için de zorlu olacaktır. AB pazarına erişim zorlaşacak ve Birleşik Krallık ekonomik tavizler vermek zorunda kalacaktır. Dolayısıyla Brexit, Birleşik Krallık ekonomisi üzerinde olumsuz sonuçlar doğuracaktır. AB tarafında ise sonuçlar çok sert olmasa da, Birleşik Krallık'a ihracatı fazla olan ülkeler daha çok etkilenecektir.⁸³

Brexit sonrası Birleşik Krallık ile AB arasında nasıl bir ticari ilişkinin sürdürüleceği henüz kesinleşmemiştir. Referandumun ardından geçen 3,5 yıllık süre zarfında yapılan müzakereler bir sonuca ulaşamamıştır ancak Birleşik Krallık Tek Pazar ve Gümrük Birliği'nde kalmaya devam etmek istememektedir. Genel olarak Brexit sonrası ticaret ilişkilerinin şekillendirilmesinde üç farklı alternatif mevcuttur.

---

⁸¹ James K. Jackson, Shayerah Ilias Akhtar, Derek E. Mix, "Economic Implications of a United Kingdom Exit from the European Union", CRS Report, Temmuz 2016, s.13.

⁸² Swati Dhingra vd., "The costs and benefits of leaving the EU: trade effects", *Economic Policy*, Cilt:32, Sayı:92, 2017, s. 655.

⁸³ Marko Stevović, "Economic impacts of Brexit to EU27 and UK.", *Industry*, Cilt:46, Sayı:2, 2018, ss.51-52.

Birleşik Krallık; ya Norveç gibi Tek Pazar'ın bir parçası olarak kalabilir, ya İsviçre ve Kanada'nın yaptığı gibi AB ile ikili ticaret anlaşmaları müzakere edebilir ya da Birleşik Krallık ve AB DTÖ kuralları kapsamında ticaret yapabilir.⁸⁴

Soft Brexit, Birleşik Krallık'ın AB Tek Pazarı'na üye olmaya devam etmesidir. Norveç gibi AB üyesi olmayıp Avrupa Ekonomik Alanı'nın bir parçası olabilecektir. Hard Brexit ise, Birleşik Krallık'ın AB ile sadece Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kuralları kapsamında ABD veya Japonya örneğinde olduğu gibi ticaret yapmasıdır. Soft Brexit durumunda, Krallık ile AB arasındaki ticaret bariyerlerinde çok küçük bir değişim olacak, ancak Krallık'ın AB bütçesine mali katkılarda bulunmayı sürdürmesini de gerektirecektir. Ocak 2017'de dönemin Başbakanı Theresa May, Birleşik Krallık'ın AB ile müzakerelerindeki amacının Tek Pazar'dan ayrılmak ve AB ile serbest ticareti mümkün olan en yüksek seviyede sürdürmek olduğunu belirtmiştir.⁸⁵ Bu durumda hard Brexit ihtimali daha ağır basmaktadır. Soft Brexit'i engelleyen en önemli faktör Tek Pazar üyeliğinin AB ile serbest dolaşımın sürdürülmesini gerektirmesi ve bütçeye yapılan katkının devam zorunluluğudur. Bu şartlar ise zaten Brexit'i tetikleyen dinamikleri oluşturmakta, Birleşik Krallık hükümetinin istekleri ile örtüşmemektedir.

Brexit'in, AB'de kalmaya kıyasla potansiyel üretim düzeyi üzerinde olumsuz bir etki yaratması öngörülmektedir. Bu etki hard Brexit'ten daha az zarar verici olması beklenen yeni ticaret anlaşmaları ile yapılacak düzenlemelerin ayrıntılarına göre sonuçlanacaktır.

2.3.1 Soft Brexit: Norveç Modeli

AB üyesi olmadan Tek Pazar'a giren 3 EFTA üyesi Norveç, İzlanda, Lihtenştayn 1994 yılında imzaladıkları anlaşma sonrası Tek Pazar'ın avantajlarından yararlanmaya başlamışlardır. Bu ülkeler AB üyesi olmamasına rağmen AB ile entegrasyon içerisindedirler. Örneğin; karşılıklı serbest dolaşım hakkı mevcuttur. Ancak bu ülkeler serbest ticaret dışında AB bütçesine önemli katkılarda bulunmakta;

---

⁸⁴ Swati Dhingra, Thomas Sampson, "Life after Brexit: What are the UK's options outside the European Union?", <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/brexit01.pdf>, 2016, (Erişim Tarihi:18.10.2019).

⁸⁵ Jon Henley, "Key points from May's Brexit speech: what have we learned?", <https://www.theguardian.com/politics/2017/jan/17/key-points-from-mays-what-have-we-learned>, 17.01.2017, (Erişim Tarihi: 18.10.2019).

ilgili mevzuatlarla birlikte birtakım konularda AB kurallarını uygulamak zorundadırlar. Gümrük Birliği'nin bir parçası olmadıklarından kendi gümrük tarifelerini belirleme serbestileri vardır.⁸⁶ Birleşik Krallık AB'den ayrıldıktan sonra tekrar EFTA üyeliğine katılarak diğer EFTA üyeleri gibi Avrupa Ekonomik Alanı'nın bir parçası haline gelebilir. EFTA üyeliği ile Avrupa Ekonomik Alanı iyi ayırt edilmelidir. EFTA üyeliği tek başına Tek Pazar'a erişim imkanı sunmaz. EFTA çerçevesinde Birleşik Krallık sadece diğer EFTA ülkeleri ile ticaretini sürdürebilir.

Birleşik Krallık bu modeli seçerse AB ortak pazarında kalmayı sürdürecektir ve AB ile serbest ticarete devam edecektir. Ancak bu durumda AB ile Birleşik Krallık arasında serbest dolaşım devam edecek, yani Brexit taraftarlarının en önemli propogandası göçün tam kontrolü sağlanamayacaktır. Üstelik bu opsiyonda Birleşik Krallık'ın AB bütçesine katkıda bulunması ve AB kurallarının büyük bir çoğunluğuna uyması gerekmektedir. Bu durum Birleşik Krallık'ın önem atfettiği siyasi esnekliğe aykırıdır.

AB üyesi olmayıp Avrupa Ekonomik Alanı'na dahil olan ülkeler, AB bütçesine önemli katkılarda bulunarak AB yönetmeliklerini uygulamak ve işgücü hareketliliğine izin vermekle yükümlüdür. Buna rağmen, AB ile ticaret yapmakta üye ülkelere kıyasla daha büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar.⁸⁷ Avrupa Ekonomik Alanı üyeliği, Birleşik Krallık için önemli ölçüde egemenlik kaybıyla beraber gelebilir.

Norveç modelinde Birleşik Krallık AB ile ilişkilerini sürdürebilmek için bazı maliyetlere katlanmak durumundadır. Ortak Tarım Politikası'nda yer almamasına rağmen AB Avrupa Ekonomik Alanı'na girebilmek için AB bütçesine katkıda bulunmaya devam edecek, yani; kalkınma fonlarına, altyapı yatırımlarına, AR-GE ve eğitim projelerine ve bilhassa gelir düzeyi düşük A8 Ülkeleri olarak adlandırılan Doğu Avrupa Ülkeleri'nin ekonomik kalkınmasına destek olmayı sürdürecektir. Bu durumda, AB bütçesine yapılan net katkı, oransal olarak düşmekle birlikte uygulanmaya devam edecektir.⁸⁸

---

⁸⁶ Emrah Konuralp, Sündüs Adaş, "Ya Brexit Sonrası? Birleşik Krallık'ın AB'den Kopuş Dönemeci ve Alternatifleri", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:7, Sayı:2, 2018, s.529.

⁸⁷ Swati Dhingra, Gianmarco Ottaviano, Thomas Sampson, John Van Reenen, "The impact of Brexit on foreign investment in the UK", LSE CEP Brexit Analysis No:3, 2015, s.6.

⁸⁸ Kılıcı, a.g.m., s.18.

Bu model Birleşik Krallık açısından geçmesi kolay bir sistem olsa da serbest dolaşım hakkı, bütçeye yapılan katkının devam edecek olması ve göç karşıtlığı gibi nedenlerden dolayı tercih edilmeyebilir. Bu model seçildiğinde AB bütçesine net katkıda bulunulacak, serbest dolaşım devam edecek ve Birleşik Krallık kendi kurallarını uygulama yetisini kaybedecektir. Bu sonuçlar ise Brexit yanlılarının neden AB'den ayrılmak istediklerinin gerekçelerini oluşturmaktadır. Göç Birleşik Krallık'ın en büyük endişelerindendir. Bu sebeple Norveç modeli Birleşik Krallık ekonomisi için çok olası bir seçenek değildir.⁸⁹ Yine aynı şekilde Tek Pazar ve Gümrük Birliği'nde kalmayı istemeyen Birleşik Krallık'a büyük olasılıkla bu model cazip gelmeyecektir. Ayrıca bu model diğer AB ülkeleri tarafından da kabul görmeyebilir.

2.3.2. İkili Ticaret Anlaşmaları

İkinci alternatif ise Birleşik Krallık ve AB'nin ticari bir anlaşma üzerinde uzlaşmasıdır. Bu anlaşma farklı ekonomik entegrasyon derecelerinde pek çok formda olabilir. Basit bir serbest ticaret anlaşması bile neredeyse tüm gümrük vergilerini kaldıracak, ancak Birleşik Krallık ile AB arasında şahıs ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamayacaktır. Taraflar arasında ekonomik düzenlemeler zaman içinde farklılaşırken daha yüksek ticaret maliyetleri ortaya çıkabilir.⁹⁰

2.3.2.1. İsviçre Modeli

Bu modelde Birleşik Krallık EFTA üyesi İsviçre gibi Avrupa Ekonomik Alanı'na tam üye statüsüne sahip olmayacaktır. Model Avrupa ekonomik bölgesinde yer almayarak çeşitli ticari anlaşmalarla Ortak Pazar'a dahil olmayı içerir. İsviçre AB ile ilişkilerini genellikle farklı sektörlerde ikili anlaşmalar yaparak düzenlemiştir. Birleşik Krallık da Tek Pazar'a kısmi erişim sağlayabilmek için AB ile ikili anlaşmalar yapmak durumunda kalacaktır. Ancak bu anlaşmalar özellikle hizmet sektöründe Tek Pazar'a sınırlı erişim imkânı sunmakta, hizmet ticaretini kapsamamaktadır. İsviçre hizmet sektöründe Tek Pazar'ın bir parçası değildir ve İsviçre finans kurumları genellikle Londra merkezli yan kuruluşlar aracılığıyla AB

⁸⁹ Iain Begg, "Brexit: why, what next and how?", *CESifo Forum*, Cilt:17, Sayı:1, 2016, s.34.

⁹⁰ Dhingra vd., a.g.m., s.657.

pazarına hizmet vermektedir. İsviçre bir AB programına katıldığında, AB tarafından belirlenen politika ve mevzuatı uygulamak zorundadır. Mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı mevcuttur ancak İsviçre Tek Pazar'ın parçası değildir. Schengen üyesidir. Yalnız AB vatandaşlarına değil Schengen vizesine sahip diğer ülke vatandaşlarına da seyahat imkanı sağlamaktadır. Avrupa Ekonomik Alanı ülkeleri gibi İsviçre de kişilerin serbest dolaşımına izin vermekte ve bölgesel finansman ile katıldığı programların masraflarını karşılamak için AB bütçesine belli oranda mali katkıda bulunmaktadır.⁹¹

Birleşik Krallık, AB'den ayrılrsa bile AB bütçesine ödeme yapmaya devam edebilir. Eğer Birleşik Krallık Avrupa Ekonomik Alanı'na katılır ve Norveç ile aynı temelde AB bütçesine ödeme yaparsa, bütçeye üye iken yaptığı katkı oranı çok fazla değişmez. Olası bir durumda, İsviçre'ninkine benzer bir anlaşma müzakeresinde başarılı olunması durumunda, Birleşik Krallık'ın bütçe katkısı yarı yarıya düşecektir. Dahası, her iki senaryoda da Krallık ekonomisi zarar görecektir, zarar İsviçre seçeneği altında Norveç seçeneğinden daha fazla olacaktır.⁹²

İsviçre ile AB arasında malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımı esastır. Fakat bu model Birleşik Krallık için düşünüldüğünde zayıf işbirliği meydana gelecektir. Öte yandan İsviçre 2004 yılından beri AB'ye katkı sağlamaktadır. Bu nedenle bu model Birleşik Krallık için cazip gelmeyecektir. İsviçre modeli, Tek Pazar'a tartışmasız daha karmaşık ancak daha özel ve sınırlı bir erişim imkanı sunmaktadır. İsviçre'nin AB ile Tek Pazar'a kısmi erişim sağlayan çok sayıda ikili anlaşması bulunmaktadır. Örneğin, İsviçre ile AB arasında finansal hizmetler de dahil olmak üzere hizmet sektöründe anlaşma yoktur. Tek Pazar'a kısmi erişim karşılığında İsviçre, ilgili AB yönetmelik ve direktiflerini yasal çerçevesine dahil etmek durumundadır.

Banka ve hizmetler sektörünün Birleşik Krallık ekonomisinin büyük bir bölümünü oluşturduğu düşünülürse bu modelin beklentileri çok karşılamayacağı ortaya çıkmaktadır.⁹³ Ayrıca ödemekle yükümlü olduğu bütçe katkısı modelin Birleşik Krallık'a uymadığının göstergesidir.

⁹¹ Dhingra vd., a.g.m., s.658.

⁹² Simon Tilford, "Five Brexit economic myths", Cer Bulletin, Issue 108, 2016, s.2.

⁹³ Selen Akses vd., "Britanya referandumunu ve sonrası: AB entegrasyon sürecinin geleceği ve Türkiye", İktisadi Kalkınma Vakfı 284,

2.3.2.2. Kanada Modeli

Sıklıkla tartışılan modellerden bir tanesi de Kanada modelidir. Gümrük vergilerinin büyük bir bölümü kaldırılacaktır. Kanada-AB Ekonomik ve Ticaret Antlaşması (Comprehensive Economic and Trade Agreement-CETA) kapsamına girebilmesi için, Kanadalı ihracatçıların, malların Kanada’da üretildiğini garanti altına almaları gerekecek ve ihracatı gerçekleştirdikleri alanlarda AB standartlarını sağlamaları zorunlu olacaktır. AB’nin serbest ticaret anlaşmaları, ticaret serbestisi kapsamında çeşitlilik göstermektedir. CETA; mallar, hizmetler, tarım, yatırım, devlet satın alma ve düzenleyici işbirliği alanlarında tarife ve tarife dışı engelleri kapsamaktadır.⁹⁴ Her iki taraf da diğer ülkelerle olan ticari ilişkilerinde kendi önceliklerine göre özerk politikalar izlemekte özgürdür.

Kanada, herhangi bir entegre kurumun parçası değildir, dolayısıyla AB mevzuatına uymak veya Avrupa Komisyonu'nun soruşturmalarıyla yüzleşmek gibi zorunlulukları yoktur. CETA kapsamında, Kanada AB bütçesine herhangi bir ödeme yapmak durumunda değildir. CETA, AB Tek pazarına yeterli erişim sağlamamaktadır. Bu nedenle, CETA benzeri bir ilişki çerçevesinde Birleşik Krallık, çeşitli alanlarda Tek Pazar’a erişim hakkı elde edemeyecek, Tek Pazar’da birtakım ayrımcılıklarla karşı karşıya kalacaktır. Birleşik Krallık ekonomisinin bazı sektörleri için böyle bir durumla baş etmek bir hayli zor olacaktır.

Geniş kapsamlı bir anlaşma olması sebebiyle cazip gelebilir ancak bankacılık hizmetlerini barındırmadığından ve Birleşik Krallık’ın finans merkezi rolünden ötürü, modelin uygunluğu tartışmalıdır.

2.3.2.3. Türkiye Modeli

Türkiye AB üyesi değildir ancak Gümrük Birliği’ne dahildir. Bu modelde Birleşik Krallık AB’nin üçüncü ülkelerle yaptığı ticari anlaşmaların hükümlerini uygulamakla yükümlüdür; dış ticaret mevzuatını AB mevzuatına uygun olarak

---

[https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Brexit_Yayin%20no%20284\(1\).pdf](https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Brexit_Yayin%20no%20284(1).pdf), 10.09.2018, (Erişim tarihi: 18.10.2019).

⁹⁴ Akses, a.g.m., s.18.

düzenlemek zorundadır. Bu sebeple Birleşik Krallık'ın bu modele sıcak baktığı söylenemez. Diğer modellere göre daha az tartışılan bir modeldir.⁹⁵ Türkiye ile AB arasında 1996'da yapılan Gümrük Birliği Antlaşması sadece sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerini içermektedir. Gümrük Birliği Antlaşması'na göre tarifelerin belirlenmesinde Türkiye söz sahibi değildir ve AB ile diğer ülkeler arasında yapılan anlaşmalara uymakla yükümlüdür. Aksi takdirde, ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalabilir. Hizmetler ve zirai ürünler hariç mal ticaretinde Ortak Pazar'a erişim hakkı mevcuttur.⁹⁶

Yenilenmesi planlanan bu antlaşma Türkiye ve AB ilişkileri için tam anlamıyla tatmin sağlamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye için bile yetersiz olan bu seçenek Birleşik Krallık için çok anlamlı gözükmemektedir.

2.3.3. Hard Brexit: DTÖ Kuralları

Taraflar arasında Brexit müzakereleri sonuçlanıp bir geçiş dönemi belirlenir ve bu geçiş dönemi bitmeden gelecek ilişkileri üzerinde uzlaşa sağlanamazsa Birleşik Krallık yeni ticaret şartları üzerine bir anlaşmaya varmadan ayrılacaktır. Böyle bir durumda her iki taraf için de ekonomik maliyetler doğacak ancak Birleşik Krallık daha çok etkilenecektir. Öte yandan Birleşik Krallık DTÖ kuralları çerçevesinde kendi gümrük rejimini ve düzenleyici standartlarını belirlemede özgür olacak ancak geçiş dönemi boyunca katkıda bulunmaya devam edecektir.⁹⁷

Birleşik Krallık ile AB arasında herhangi bir serbest ticaret anlaşması imzalanmazsa Birleşik Krallık DTÖ kuralları gereği gümrük tarifelerine maruz kalacak, üçüncü ülkelere uygulanan gümrük tarifeleri ve kotalar Birleşik Krallık'a da uygulanacaktır. Ayrıca AB sınırlarında yeni kontrol ve denetimlere de tabi olacaktır. 9.000-10.000 ürün üzerinde Birleşik Krallık kendi tarife oranlarını belirleyecektir. Yüksek oranlar belirlenirse DTÖ üyeleri buna itiraz edebilir, düşük oranlar belirlenmesi ise Brexit müzakerelerini zorlaştıracaktır.⁹⁸ Bu modele DTÖ kurallarına

---

⁹⁵ Konuralp, a.g.m., s.533.

⁹⁶ Kılıcı, a.g.m., s.6.

⁹⁷ Simon Hix, "Brexit: Where is the EU-UK Relationship Heading?", *Journal of Common Market Studies*, Cilt:56, Sayı:1, 2018, s.12.

⁹⁸ Winston W. Chang, "Brexit and its economic consequences", *World Economy*, Cilt: 41, Sayı:9, 2018, s.2361.

göre hareket eden üçüncü ülke modeli de denilmektedir. Dolayısıyla, bu modelde Birleşik Krallık, AB açısından DTÖ kurallarına tâbi olan bir üçüncü ülke konumunda kalacaktır. Bu durumda bu alternatif bir sert Brexit yöntemi olarak nitelendirilebilir.⁹⁹ Sert Brexit durumunda uygulanacak bu model ekonomik açıdan Birleşik Krallık için olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Anlaşmasız Brexit durumunda bu yol izlenecek olup, Birleşik Krallık DTÖ'nün kurallarına tabi olacak ve AB ile ticari ilişkilerinde bu kurallara göre hareket edecektir. Bu yol her iki taraf için de ticari ilişkilerde önemli maliyet artışlarına sebep olacaktır.

DTÖ kapsamında yapılacak ticari anlaşmalarda AB düzenlemelerine uyma sorumluluğu ortadan kalkacak ancak meyve-sebze, et ürünleri, tekstil ürünleri, ulaşım araç gereçleri gibi ithalat alanlarında dış gümrük tarifeleri ve tarife dışı engellerle karşılaşılması riski ortaya çıkacaktır. Ayrıca, Birleşik Krallık'ın AB 'ye olan ihracatının önemli bir kolu olan otomotiv sanayi sektörü tarife ve tarife-dışı engellerden ötürü olumsuz etkilenebilecektir.¹⁰⁰

Birleşik Krallık DTÖ'de bir AB üyesi olarak ticaret koşullarına haizdir. Brexit gerçekleştiğinde büyük olasılıkla DTÖ'nin bir üyesi olarak kalacak ancak ticaret şartlarını yeniden müzakere etmek durumunda kalacaktır. Bunu daha önce gerçekleştiren bir örnek olmadığından, müzakereler için süreç belirsizdir ve uzun zaman alabilir.

---

⁹⁹ Konuralp, a.g.m., s.532.

¹⁰⁰ Kılıcı, a.g.m., s.6.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BREXIT'İN OLASI SİYASİ SONUÇLARI

3.1. Brexit Referandumunu Sonrası Sürec

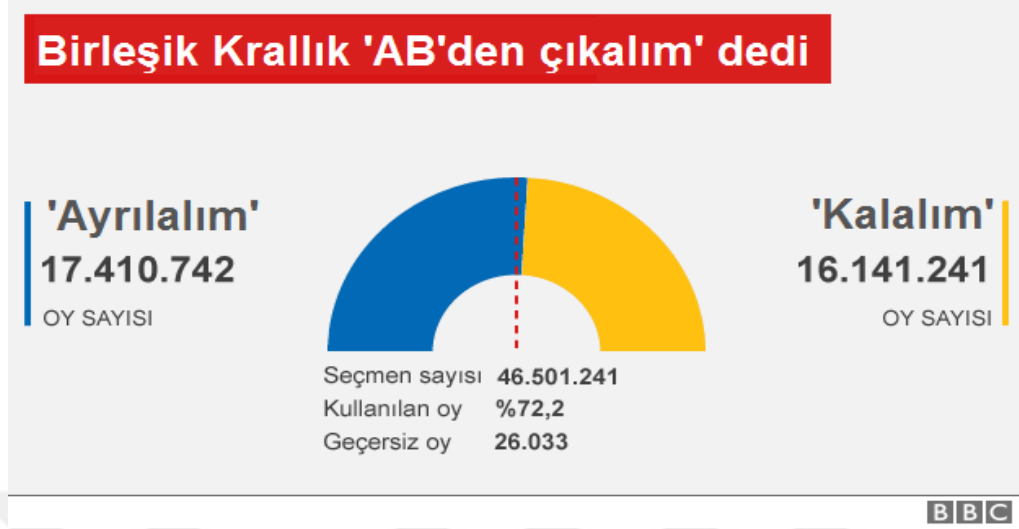
23 Haziran 2016 tarihinden sonra Birleşik Krallık'ta siyasi gündemin ilk maddesini Brexit oluşturmaktadır. Brexit referandumu ülke çapında seçmenin hükümetin tavsiyesini dinlemediği ilk referandumdur. Birleşik Krallık seçmeni bütün siyasi yapılanmanın, yerli yabancı uzmanların görüşlerini yok saymış, bilinmez bir geleceği yeğleyerek statükoyu reddetmiş ve değişim için oy vermiştir. “Modern Britanya tarihindeki en büyük demokratik isyan” olarak tanımlanmıştır.¹⁰¹

Birleşik Krallık'ın AB üyeliği hakkında yapılan ilk referandumdan 41 yıl sonra gerçekleşen 2016 referandumunda seçmen “Birleşik Krallık, Avrupa Birliği'nin bir üyesi olarak kalmalı mı yoksa Avrupa Birliği'nden ayrılmalı mı?” sorusuna % 48,1 oranında kalma cevabı verirken %51.9 ayrılma yönünde oy kullanmıştır. Çok az bir marjinle de olsa Brexit taraftarları referandumun kazananı olmuş, Birleşik Krallık zaten inişli çıkışlı bir seyir izleyen AB üyeliğini sonlandırma kararı almıştır.

---

¹⁰¹ Geoffrey Evans, Anand Menon, *Brexit and British Politics*, Cambridge: Polity Press, 2017, s.120

Şekil 3.1: Brexit Referandum Sonucu

Kaynak: https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2016/06/160624_brexit_ekonomi (Erişim tarihi: 16.06.2019).

Referandum kampanyası süresince birkaç talihsiz olay da yaşanmış; İşçi Partisi milletvekili Jo Cox öldürülmüş ve kampanyaya bir süre ara verilmiştir. Bu olay Brexit yanlılarının aleyhine kullanılmış, sonrasında yapılan anketlerde Brexit oyları bir süreliğine azalmıştır.¹⁰² Seçmen referandum sürecinde iki görüş etrafında polarize olmuş, siyasi süreç halka yansımış, bu durum ülkede gergin bir siyasi atmosfere yol açmıştır. Göç karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı bu dönemde artmıştır. Referandum sonuçları, Birleşik Krallık'ın farklı bileşenlerinin Avrupa Birliği konusunda yaşadığı fikir ve vizyon ayrılıklarına da ışık tutmuştur. Örneğin, İngiltere genelinde AB yanlısı oylar % 46,6 oranında kalırken, bu oran Galler'de %47,5, Kuzey İrlanda'da %55,8 ve İskoçya'da % 62 oranlarına kadar yükselmiştir. Bu bağlamda, Kuzey İrlanda ve İskoçya'da AB'de kalınması yönünde çıkan sonucun, Birleşik Krallık'ı önümüzdeki dönemde daha da zorlayacağı aşikardır.¹⁰³

Brexit sonrası siyaset çok hızlı değişmiş, Başbakan David Cameron istifa etmiş ve yerine Theresa May geçmiştir. 23 Haziran referandum kararını takiben günümüze kadar süren iki taraflı karşılıklı adımlar atılmıştır. 15 Aralık 2016'da 27

¹⁰² Heather Saul, "Jo Cox dead: Labour MP dies after being shot and stabbed in Birstall, West Yorkshire", <https://www.independent.co.uk/news/people/jo-cox-dead-death-labour-mp-batley-and-spen-shot-stabbed-birstall-west-yorkshire-a7085791.html> (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

¹⁰³ Ozan Örmeci, "Brexit Referandumunu Sonrasında Birleşik Krallık'ın Geleceği", *EURO Politika*, 2017 Özel Sayı, 2017, ss.49-64.

AB üyesi Brexit müzakerelerinde nasıl çalışacaklarına karar vermiş, Komisyon'u görevlendirmiş ve baş müzakereci olarak Michel Barnier'i atadı. Referandum sonucundan yaklaşık bir yıl sonra 29 Mart 2017 tarihinde başbakan Theresa May, bir ülkenin dilerse AB'den çıkabileceğini öngören Lizbon Antlaşması'nın 50. maddesini harekete geçirmiştir. Müzakerelerin ilk aşamasında; vatandaşların hakları, finansal uzlaşma ve İrlanda sınırı konularına odaklanılması kararlaştırılmıştır. 27 AB üyesi müzakere sürecinin şeffaf bir şekilde ilerlemesini ve AB hukuku çerçevesinde tüm müzakere dokümanlarının kamuoyuna açık olmasını kararlaştırmıştır. 20 Mart 2019'da Theresa May Avrupa Konseyi başkanı Donald Tusk'a bir mektup yazarak müzakerelerin 30 Haziran 2019'a ertelenmesini istemiş, 12 Nisan'a ertelenmesinin ardından ikinci bir uzatma talebi gelmiştir. Bunun üzerine müzakereler son olarak 31 Ekim 2019 tarihine kadar ertelenmiştir.¹⁰⁴

Brexit; referandum sonucunun açıklandığı günden itibaren ülke siyasetinde etkili olmuştur. 24 Haziran 2016'dan sonra siyasi ve ekonomik etkileri ortaya çıkmış, ülke siyaset ve ekonomide ciddi değişimlere sahne olmuştur. Şüphesiz Brexit uzun yıllar ülkede değişimlere neden olmaya devam edecektir.

3.1.1. David Cameron Dönemi

2010'da göreve gelen David Cameron dönemi Birleşik Krallık-AB ilişkilerinde dönüm noktalarından biri olmuştur. Cameron AB'nin reforme olması gerekliliğini dile getirerek Euro bölgesindeki sorunlar nedeniyle eleştirel bir tutum takınmış, AB'nin rekabet gücünü ve caydırıcı niteliğini kaybetmekte olduğunu belirtmiş ve Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin bu durumdan olumsuz etkilendiğini vurgulamıştır. İlişkilerin onarılması için beş yöntemden bahsetmiştir. Bunlar; AB'nin rekabet gücünün artırılması, Birliğin daha esnek bir yapıya kavuşturulması, yerinden yönetimlere daha fazla ağırlık verilmesi, daha adil ve hesap verebilen bir AB yapısının 21. yüzyıla daha uygun olduğudur.¹⁰⁵

David Cameron'un AB üyeliğini yeniden müzakere etmek istemesiyle başlayan süreç, Cameron'un bir önceki seçimleri kazanabilmek, kendi partisini bir arada tutabilmek ve kendi seçmeninin UKIP'e kaymasını engellemek için hız kazandı.

¹⁰⁴ Council of the European Union, "The EU's Response to Brexit", <https://www.consilium.europa.eu/en/brexit/> (Erişim tarihi:27.06.2019).

¹⁰⁵ Aras, Günar, a.g.m., s.94.

Cameron, halkı Birleşik Krallık'ın geleceği ile ilgili söz sahibi olduğuna dair inandırmak amacıyla hareket etmiş, bu çerçevede Muhafazar Parti içinde uzun zamandır devam eden Birlik karşıtlarının isteklerini karşılamış olmayı hem de Birleşik Krallık'ta o dönemde hızlı bir yükselişe geçen UKIP'in Britanya'nın Birlik'ten ayrılması yönündeki söylemlerinin artması ve Muhafazakâr Parti'deki bazı Milletvekillerinin bu söylemlere destek vermesi üzerine parti içi gerginliği azaltmayı amaçlamıştır. Sağ oylara duyulan ihtiyaç doğrultusunda öngörüsüz bir şekilde stratejik bir hata yaparak Birleşik Krallık'ın AB üyeliğini referanduma götüreceği sözünü verdi. David Cameron'un stratejisi doğru hesaplanmamış ve 40 yıllık üyeliğin ardından ülkesinin geleceğini belirsizliğe sokan bir seçimdi. Başbakan Cameron'un aldığı referandum kararı riskli bir karardı ve diğer üye devletlere danışılmamış ancak AB'nin geleceğini etkileyecek nitelikte bir adımdı. Tabii burada belirtmek gerekir ki AB de Cameron'un referandumunu kaybedeceğini öngörememiştir. Birleşik Krallık-AB ilişkilerini yenileyerek daha sağlıklı bir şekle büründürme iddiası ile yola çıkan Cameron'ın kararı sonucunda Birleşik Krallık, AB'den ayrılacaktır.¹⁰⁶

Her ne kadar Brexit sonucuna götüren referanduma çağrı yapan isim Cameron olsa da, Brexit'in doğuracağı olumsuz etkilere değinmeyi ihmal etmemiştir. *“AB'nin özünde şu anda olduğu gibi Tek Pazar olmalıdır. Birleşik Krallık bu Tek Pazar'ın kalbinde yer almaktadır ve öyle de kalmalıdır. Ancak, Tek Pazar yarım kalırsa bu başarı da yarım kalacaktır. Tam üye olarak AB ve Tek Pazar içerisinde kalmamanın sonuçlarını çok dikkatli bir şekilde ölçüp tartmalıyız”*¹⁰⁷ sözleriyle kamuoyunu Brexit'in negatif etkileri konusunda uyarmıştır.

Seçmenlerin yaklaşık %52'sinin Haziran 2016 referandumunda Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasını seçmesi sonrasında David Cameron'ın başbakan olarak devam etmesi neredeyse imkansızdı. Birkaç saat içinde istifasını açıklayan Başbakan, sonucun uygulanması için yeni bir liderlik gerektiğini ileri sürdü. Cameron, Tories yeni bir lider seçene kadar görevde kalırken, yaptığı duyuru referandum sonrası belirsizlik duygusunu çoğalttı. AB referandumunu halkın güvenini geri kazanmak için araç olarak kullanmayı planlayan Cameron, sonucun beklediği gibi olmamasının

---

¹⁰⁶ Ayaz, a.g.m., s.12.

¹⁰⁷ David Cameron, EU Speech at Bloomberg, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg> , (Erişim tarihi: 11.11.2019).

ardından Muhafazakâr Parti liderliğinden istifa etmiştir. Brexit kararı küçük çapta bir ekonomik gerilemeye sebep olsa da asıl kriz siyasal anlamda yaşanmıştır.

3.1.2. Theresa May Dönemi

Brexit referandumunu sonrası David Cameron'un istifası ve Theresa May'in başbakan olması Birleşik Krallık'taki önemli siyasi gelişmelerden biridir. Brexit referandumunu sonrasında istifa eden David Cameron'ın ardından liderlik yarışını kazanarak Başbakanlık koltuğuna oturan isim eski İçişleri Bakanı Theresa May olmuştur. Zorlu bir dönemde iktidara gelen May referandumda AB'den ayrılma kararı alan halka istediğini ulaştırmak için çalışmıştır. *“Brexit, Brexit demektir. Kampanya yürütüldü, oylama yapıldı, katılım yüksekti ve halk kararını verdi. AB içinde kalma, arka kapıdan tekrar katılma girişimleri ve ikinci bir referandum olmamalıdır.”*¹⁰⁸ sözleri ile Brexit'i benimseyen May, görevde olduğu 3 yıl boyunca Brexit'i gerçekleştirmeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Başbakan olduktan bir yıl sonra Lizbon Antlaşması'nın bir ülkenin dilerse AB'den çıkabileceğini öngören 50.maddesini harekete geçirmiştir. Antlaşma'ya göre imzalandıktan iki yıl sonra AB'den çıkılması beklenirken müzakereler birçok engelle takılmıştır. Brexit sürecini tamamlamak konusunda ısrarcı olan ve bu süreci daha güçlü bir hükümetle yönetmek isteyen May, ülkeyi 8 Haziran 2017 tarihinde kendi isteği ile erken genel seçime götürmüştür ancak seçimde istediği sonuca ulaşamayarak partisinin milletvekili sayısını 330'dan 317'ye düşürmüştür. Bunun üzerine Kuzey İrlanda Demokratik Birlik Partisi'nin dışarıdan desteğiyle azınlık hükümeti kurmuştur. AB ile yürüttüğü müzakereler sonucu elde ettiği Brexit anlaşmaları Kuzey İrlanda tedbir maddesi (Irish backstop) dolayısıyla 3 kez Parlamento engeline takılmış, onay alamamıştır. 29 Mart'ta gerçekleşmesi gereken Brexit'i 31 Ekim'e ertelemek zorunda kalmıştır.

Cameron sonrası Başbakan olan Theresa May geleneksel Muhafazakâr parti tabanıyla Ayrılma taraftarı olan seçmeni aynı tabanda birleştirici politikalar izlemiştir. Ancak bilindiği gibi AB'den ayrılma süreci üç yıllık bir süreç sonrasında gerçekleşecek bir durumdur. Kademeli olarak iç hukuk düzenlemelerinin yapılması

¹⁰⁸ Theresa May, “Theresa May’s Launch Statement”, <http://press.conservatives.com/post/147947693170/theresa-mays-launch-statement>, (Erişim Tarihi:31.10.2019).

için sağlanan bu süreçte sürecin devamı için ayrılıkçı politikaların baskısı artarken, kısa sürede görülen bazı olumsuz ekonomik etkenler süreci yavaşlatmıştır.

Theresa May; AB'den yumuşak bir geçiş ile ayrılmayı planladığını, Birleşik Krallık'ın Brexit sonrası süreçte Avrupa ile stratejik ilişkilerini sürdürmeye devam edeceğini dile getirmiştir. Birleşik Krallık'ın referandum sonucu ile bundan sonra uluslararası arenada serbest ticaretini yapan bağımsız bir ülke olarak var olmayı hedeflediğini ifade etmiştir. Birlik'ten ayrılmanın Birleşik Krallık için stratejik ortaklıklarından ve ortak Avrupa değerlerinden uzaklaşmak anlamına gelmediğini, Avrupa'nın en büyük küresel problemlerinden olan terör ve göç konularını Birlik ile beraber hareket ederek çözümleneceklerini belirtmiştir.¹⁰⁹

May eski başbakan Cameron'dan farklı olarak Brexit Anlaşması'nın parlamentoda oylanmasını sağlamıştır. May bu bağlamda parti içi muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. Parti içinde 2018 yılında gidilen güvensizlik oylaması ve May'in oylamayı kazanması 2019 yılına kadar parti içi muhalefetin sesini kısma da baskıları arttırmıştır. Ancak bu anlamda desteklenmeyen May Brexit anlaşmasının defalarca başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından partisiyle yaşanan ihtilaf üzerine 7 Haziran 2019'da görevinden istifa etmiştir. May, istifa konuşmasında; "*Brexit'i gerçekleştirememiş olmak benim için daima derin bir üzüntü konusu olacaktır. Yeni bir başbakanın bu çabayı yürütmesi İngiltere açısından daha iyi olacaktır*" şeklinde beyanda bulunmuştur.¹¹⁰ Başbakanlık görevini ayrılma tarafının en büyük destekçilerinden olan eski dışişleri bakanı Boris Johnson'a devretmiştir.

---

¹⁰⁹ Emsen, a.g.e., s.119.

¹¹⁰ BBC News, "Theresa May neden istifa ediyor, şimdi ne olacak?", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48388416>, (Erişim tarihi:03.11.2019).

3.1.3. Boris Johnson Dönemi

Brexit gerçekleştiği günden itibaren Britanya siyasetini derinden etkilemiş, ülke 3.kez Başbakan değişikliğine gitmiştir. Theresa May'in istifasının ardından bu defa koltuğa geçen isim eski Dışişleri Bakanı sıkı Brexit yanlısı Boris Johnson olmuştur. Johnson 2008-2016 yılları arasında ise Londra Belediye Başkanlığı görevini yürütmüştür. Referandum kampanyası boyunca Ayrılma taraftarlığı yapan Johnson, başından beri hard Brexit'i desteklemiştir.

Göreve geldiği günden itibaren Brexit'i 31 Ekim'de anlaşmalı ya da anlaşmasız gerçekleştireceği sözünü vermiş, ancak Parlamento Johnson'ın AB ile yaptığı Brexit anlaşmasının yasalaşmasını hızlandırmaya yönelik teklifi reddetmiştir. Bunun üzerine AB'ye imzasız bir mektup göndererek Brexit tarihi için uzatma isteyen Johnson sürecin AB tarafından 31 Ocak'a kadar uzatılmasını sağlamıştır. Johnson'un Birleşik Krallık'ın 31 Ekim'e kadar anlaşmalı ya da anlaşmasız olarak bloktan ayrılacağı yönündeki sözü, kendisini Temmuz ayında iktidara getiren parti liderlik rekabetinin merkezine taşıyan söz olmuştur. Ancak 31 Ekim'e kadar anlaşma olsun ya da olmasın ayrılma sözü Parlamento tarafından engellenmiş ve Boris Brexit'in ertelenmesini istemek zorunda kalmıştır. AB, Brexit'i 31 Ocak 2020'ye kadar üç aylık bir uzatma sözü vermiştir. Johnson'ın Brexit'i söz verdiği tarihte gerçekleştirememesi genel seçimlerde oy kaybına yol açabilir.¹¹¹

Ülke Brexit çıkmazı üzerine ikinci kez 12 Aralık'ta erken genel seçime gidecektir. Johnson'ın erken seçim ile hedefi Muhafazakar Partili milletvekili sayısını artırarak Brexit'i daha kolay bir şekilde gerçekleştirmektir.

3.2. Olası Siyasi Sonuçlar

40 yıl aşkın bir süredir devam eden AB üyeliğinden ayrılma kararı alan Birleşik Krallık şüphesiz ki bu kararın sonucunu başta dış politikası ve diplomasisi olmak üzere birçok alanda hissedecektir. Avrupa kıtası ve dünya ile olan ilişkisi yeniden şekillenecektir.

Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi beş daimi üyesinden biri olan Birleşik Krallık dünyanın önde gelen güçlerindedir. AB'nin üye ülkelerinden biri

¹¹¹ Aljazeera, "UK PM Boris Johnson sorry for missing Brexit deadline", 03.11.2019, (Erişim tarihi:03.11.2019).

olması Birleşik Krallık'ın BM'deki nüfuzunu pekiştirmiştir. Dolayısıyla Brexit, Güvenlik Konseyi daimi üyeliği kapsam dışı olmakla beraber AB koordinasyonu, temsili ve etkililiği bağlamında Birleşik Krallık BM diplomasisini etkileyecektir. Brexit sonrası dönemde BM siyasetinde konusunda pek çok fırsat ve zorlukla karşı karşıya kalacaktır. AB üyeliği Birleşik Krallık'a BM'de temsil ve etkinlik kapsamında avantaj sağlamıştır. BM İnsan Hakları Konseyi'nde AB son derece önemli bir aktördür. Birleşik Krallık'ın AB ile hareket etmesi İnsan Hakları Konseyi'nde nüfuzunu artırmıştır. Ayrıca AB Birleşik Krallık'ın büyük bir savunucusu olduğu küresel nükleer silahların yayılmasının önlenmesine yönelik rejimin her zaman destekçisi olmuştur. Bu bağlamda AB Birleşik Krallık'ın BM İnsan Hakları ve Nükleer politikasının önemli bir bileşeni olmuş, Birleşik Krallık'ın bu platformlardaki etkisini artırmıştır.¹¹²

3.2.1. Brexit'in Kuzey İrlanda Üzerindeki Olası Etkileri

Brexit süreci iç siyaseti olduğu kadar küresel gündemi de meşgul etmeye devam etmektedir. Brexit'in anlaşılabilir ya da anlaşılmasız şekilde gerçekleşeceği tarih yaklaşırken Brexit müzakerelerinin ihtilafli konularından biri olan Kuzey İrlanda'nın Brexit sonrası sınır rejimine dair kesin bir çözüm bulunamamıştır.

Eski Dışişleri Bakanı yeni Başbakan Boris Johnson referandum sonrası "AB'den ayrılıyoruz, Avrupa'dan değil"¹¹³ diyerek AB'ye güven vermeye çalışmıştır. Brexit referandumu Birleşik Krallık'ı oluşturan her ülkede farklı sonuçlanmıştır. Dolayısıyla bu referandum AB açısından üye bir ülkesini kaybetmek sonucunu yaratmakla kalmamış bunun yanı sıra Birleşik Krallık'ta da parçalanmış bir ülke tablosu ortaya çıkarmıştır.

Birleşik Krallık'ı oluşturan dört ülke arasında en küçük ve en az nüfusa sahip olan ülke Kuzey İrlanda'dır. Ancak Kuzey İrlanda sınırı Brexit müzakerelerinin merkezinde yer alan uzlaşmayı engelleyen son derece çekişmeli konulardan biridir. Çünkü müzakereler sonunda sınır rejimine dair alınacak karar Birleşik Krallık'ın AB

¹¹² Megan Dee and Karen E Smith, "UK diplomacy at the UN after Brexit: Challenges and Opportunities", *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss.527-542.

¹¹³ BBC News, "Boris Johnson: 'We are leaving the EU, not Europe'", <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-37641405/boris-johnson-we-are-leaving-the-eu-not-europe>, 13.10.2016, (Erişim tarihi: 19.10.2019).

ile olan sınırını da belirleyecektir.¹¹⁴ Brexit sonrası İngiltere, Galler ve İskoçya herhangi bir AB üyesi ile sınır komşusu olmadığından bu durumdan etkilenmeyecek, Kuzey İrlanda ise bir AB ülkesi olan İrlanda Cumhuriyeti ile sınır paylaştığından birtakım değişiklikler yaşayacaktır. Brexit sonrası sınır rejimi sadece Birleşik Krallık ve AB arasındaki müzakereler kapsamında değil Birleşik Krallık'ın iç politikası açısından da oldukça elzem bir meseledir.

Brexit iki farklı ancak birbiriyle yakından ilgili konuda endişeleri artırmıştır. Birincisi; kimlik siyasetiyle ilgilidir. AB referandum sonucu esas olarak, tamamen olmasa da, Milliyetçi/Birlikçi çizgide, eski bir bölünmeyi doğrulamaktadır. Birlikçiler ayrılma yönünde oy vererek 'İngiliz' kimliğini, Milliyetçiler ise kalma oyu vererek İrlandalı kimliklerini ortaya çıkarmıştır. İkincisi ise sınırlar ile ilgilidir. 1998 yılında imzalanan Belfast Antlaşması sınır mevzusunu İrlanda siyasetinden uzaklaştırmayı başarmıştır. Brexit, AB ve Birleşik Krallık arasındaki sınırın ada genelinde egemen bir sınır olarak yürütülmesi anlamına gelmektedir. Sınır konusu daha çok insan ve malların serbest dolaşımı üzerindeki etkileri açısından tartışılrsa da, altında yatan asıl sorun kimlik meselesidir.¹¹⁵

Birleşik Krallık bir AB üyesi iken Birleşik Krallık'ın bir parçası olan Kuzey İrlanda ile AB üyesi İrlanda Cumhuriyeti arasında ikisinin de Tek Pazar ve Gümrük Birliği'nde yer alması sayesinde sınırın iki tarafında serbest yaşam, dolaşım ve çalışma hakkı mevcuttu. Bu bağlamda iki taraf da aynı standart ve yönetmeliklere haiz olduğundan iki ülke arasında görünmez, yumuşak bir sınır mevcuttu. Ancak Brexit ile bu durum ortadan kalkacağından sert, fiziki bir sınıra dönüş riski ortaya çıkmaktadır. Fiziki sınır olmaması ancak bölgede kilit alanlardaki düzenleme ve yönetmeliklerin aynı kalması ile mümkün gözükmektedir. Theresa May'in bu yöndeki gelecekte AB ile uygun bir ticaret antlaşması yapılamazsa düzenleme ve yönetmeliklerin olduğu gibi kalmasını öneren Brexit planı, Brexit yanlıları tarafından Birleşik Krallık'ı Gümrük Birliği'nde tutmak için bir tuzak olarak algılanmış ve Birleşik Krallık'ın kendi bağımsız ticaret antlaşmalarını yapmasının önünde engel

---

¹¹⁴ Gülsüm Alan, "Brexit: İki İrlanda arasındaki sınır sorunu ne olacak?", <https://tr.euronews.com/2019/01/30/brexit-iki-irlanda-arasindaki-sinir-sorunu-ne-olacak> (Erişim tarihi:20.11.2019).

¹¹⁵ Cathy Gormley-Heenan, Arthur Aughey, "Northern Ireland and Brexit: Three effects on 'the border in the mind'", *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, s.497.

teşkil edeceği mantığıyla reddedilmiştir. Brexit yanlıları İrlanda sınırındaki sorunların mallar üzerinde çeşitli kontroller sağlanarak yönetileceğini savunsa da karşıt taraf bunun sınır kontrol noktaları ya da kameralar gibi fiziksel alt yapı olmadan mümkün olmadığı ve bu durumun zaten hassas olan bölgede gerilimi tırmandırabileceği görüşüne sahiptir.

Birleşik Krallık, Hard Brexit olması durumunda Tek Pazar ve Gümrük Birliği'nden ayrılırsa; İrlanda sınırında birtakım gümrük kontrolleri uygulanması kaçınılmaz gözükmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından 22 Mayıs 2017 tarihinde resmen onaylanan AB Komisyonu müzakere direktiflerinde, “*İrlanda adasındaki benzersiz koşulların ve zorlukların esnek ve yaratıcı çözümler gerektireceği kabul edilmektedir. Müzakereler, özellikle Birliğin yasal düzeninin bütünlüğüne saygı duyarken, İrlanda adasında zor bir sınır oluşturulmasını önlemeyi amaçlamalıdır.*”¹¹⁶ denmiştir. Böylece Kuzey İrlanda'nın Brexit ile yaşayacağı siyasi, sosyal ve ekonomik zorlu durumlar her iki taraftan da kabul görmüştür.

AB Kuzey İrlanda'da 25 yıl süren “*The Troubles*” olarak bilinen silahlı çatışmalara son veren Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması'nın oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. Ancak Brexit ile adadaki barış hali bir nebze tehlikeye girmiştir.¹¹⁷ Referandumda %56 AB'de kalma oyu çıkması şimdiye kadarki en güçlü seçim performansı gösteren AB yanlısı Cumhuriyetçilerin elini güçlendirmiştir.

Şüphesiz Birleşik Krallık anlaşma olmadan AB'den ayrılırsa, İrlanda adasında sert bir sınır kaçınılmaz olacaktır. Birleşik Krallık'ın üçüncü ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları yapması halinde DTÖ kuralları gereğince Tek Pazar'ın bütünlüğünün korunması istenecektir. İrlanda'nın kuzeyi ve güneyi arasında fiziksel bir sınır altyapısının inşası, kuzeyde 1998 yılında imzalanan Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması ile sağlanan kırılgan barışın hızlı bir biçimde bozulmasına yol açacaktır. Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı veya İngiliz Ordusu tarafından görev yapılan sınır karakolları, kuzeydeki muhalif terörist grupların kaçınılmaz hedefi haline gelecektir.

---

¹¹⁶ Filippo Biondi, “A mountain to climb: the looming problem of the Northern Irish border”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2017/06/23/a-mountain-to-climb-the-looming-problem-of-the-northern-irish-border/>, (Erişim tarihi: 06.10.2019).

¹¹⁷ Jonathan Stevenson, “Does Brexit Threaten Peace in Northern Ireland?”, *Survival*, Cilt:59, Sayı:3, 2017, ss.111-128.

Ve büyük olasılıkla bu eylemler İrlanda'nın güneyine ve Birleşik Krallık'a sıçrayacaktır.¹¹⁸

AB'den ayrılmak aynı zamanda Tek Pazar ve Gümrük Birliği'nden de ayrılmayı gerektireceğinden İrlanda adasında sert bir sınır yaratılması adanın ekonomik ve sosyal entegrasyonunu tehlikeye sokacak, sınırda fiziki bir denetim mekanizmasına ihtiyaç duyulacaktır.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma kararı Kuzey İrlanda'da barış sürecini ciddi anlamda zora sokmuş, sürecin rayında gitmesini sağlayan dış aktörleri devre dışı bırakmıştır. Buna ek olarak Kuzey İrlanda'ya AB tarafından sağlanan finansmanı tehlikeye sokmuştur. Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti, adadaki barış sürecini sağlayan Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması'nın iki garantör ülkesidir. Garantör ülkeler Kuzey İrlanda'daki kurumların çalışmalarını gözlemlemekte ve yerel siyasi aktörlerin çözemediği herhangi bir anlaşmazlık durumunda arabuluculuk yapmaktadırlar. AB üyeliği iki garantör ülkenin siyasi ve ekonomik farklılıklarını ortadan kaldırmaya da çoğu zaman ortak bir paydada buluşmalarını sağlıyordu. Brexit ile bu durum değişiklik gösterebilecektir.¹¹⁹ Brexit, anlaşmalı ya da anlaşmasız (hard or soft) gerçekleşse de Kuzey İrlanda'daki barış korunmalı ve güçlendirilmelidir. En azından, Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması'nın amaçlarına ve işleyişine saygı duyulmalıdır. Bütün aktörler Kuzey İrlanda'nın özel durumunu ve Dublin'in bütün İrlanda adasını etkileyen konularda söz sahibi olabileceğini unutmamalıdır. Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'nin bir AB üyesi olması sebebiyle Kuzey İrlanda'ya tanınan haklar güvence altına alınmalıdır.

Kuzey İrlanda hala kendi ulusal kimliklerine tutunan milliyetçiler (nationalists) ile birlikçiler (unionists) arasında toplum hatları boyunca bölünmüş bir ülkedir.¹²⁰ Ancak toplumdaki bu bölünme dinle alakalı değildir. İki toplumun dini kimliği ulusal kimlikleri ile örtüşse de- milliyetçilerin çoğu Katolik iken birlikçiler çoğunlukla Protestan'dır- toplumsal gerginlikler dini gerginliklerden kaynaklanmamaktadır. Esasında bölünme ulusal kimlik kapsamındadır. Öyle ki milliyetçi topluluk İrlanda

---

¹¹⁸ Lucinda Creighton, "The Harder the Brexit, the Harder the Impact on Northern Ireland" , *Intereconomics*, Cilt:54, Sayı:2, 2019, ss. 62-63.

¹¹⁹ Bernhard Moltmann, "Northern Ireland : The End of the Story?: The Peace Process and the Brexit", *Peace Research Institute Frankfurt*, <https://www.jstor.org/stable/resrep14504>, 2017, (Erişim Tarihi: 11.10.2019).

¹²⁰ Carine Berberi, " Northern Ireland: Is Brexit a Threat to the Peace Process and the Soft Irish Border?", *Revue Française de Civilisation Britannique* [Online], Cilt:22, Sayı: 2, 2017, s.3.

Cumhuriyeti’ni ana vatan olarak görürken birlikçiler Birleşik Krallık’a garantör ülke olarak bakmaktadırlar. Milliyetçiler Birleşik İrlanda hayali kurarken birlikçiler Kuzey İrlanda’nın her daim Birleşik Krallık’ın bir parçası olarak kalmasını umut etmektedirler.¹²¹

Brexit konusu Kuzey İrlanda’daki birlikçiler ve milliyetçiler arasındaki kutuplaşmaları-Birlikçiler milliyetçilere göre hep daha Euroskeptik olmuştur- tekrar gün yüzüne çıkarmış, buna ek olarak çatışma mirası ve zaten kırılğan olan toplum ilişkileri AB üyeliği konusunda siyasal sınıfları şekillendirmiştir. Birlikçilerin ve Ulusalçıların Brexit’e olan yaklaşımları AB üyeliğini nasıl yorumladıklarını yansıtmış, müzakereler devam ettikçe ortak bir zemine varılamamış aksine ayrışma daha belirgin bir hal almıştır. Bu sebeple, değil ayrılma süreci, tek başına “Brexit” konusu dahi Kuzey İrlanda için son derece çekişmeli ve problematik bir meseledir. Birlikçiler çoğunlukla Brexit yanlısı bir tavır takınırken milliyetçiler AB’de kalmayı desteklemişlerdir. Çünkü milliyetçiler Kuzey İrlanda’nın Tek Pazar’a erişim hakkının yanı sıra AB’den finansman desteği olarak ciddi anlamda menfaat sağladıklarını düşünmektedir.

AB İrlanda’da sınır ötesi ekonomik ilişkilerin elverişli bir şekilde değiştirilmesi hususunda oldukça başarılı olmuştur. AB’nin yapısal etkisi sayesinde sınırdaki ekonomik ve gümrük düzenlemeleri başarıya ulaşmıştır. Örneğin; 1987 yılında gümrük beyannameleriyle ilgili yapılan AET düzenlemeleri kuzey ve güney arasında hangi malların taşınabileceği konusuna ivedi bir çözüm getirmiştir. Ayrıca 1 Ocak 1993 yılında Tek Pazar’ın hayata geçmesi sınır ötesi ticaret ve ekonomik alandaki engelleri ortadan kaldırmıştır. Buna ek olarak AB, sınır bölgesindeki ekonomilerin yakın entegrasyonunu sağlamış ve çeşitli networkler oluşturup finanse ederek sınırın yarattığı olumsuzlukları iyileştirmeyi amaçlamıştır. AB’nin sınır bölgesi yatırımları ve sınır ötesi programları İrlanda sınır bölgesine birçok somut fayda sağlamıştır. AB üyeliği barış süreci için ekonomik fayda sağlamak ve gümrük kontrollerinin kaldırılmasından çok daha fazlasıdır.¹²²

---

¹²¹ Joanne McEvoy, *The Politics of Northern Ireland*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008, s.8.

¹²² Katy Hayward, Mary C. Murphy, “The EU’s Influence on the Peace Process and Agreement in Northern Ireland in Light of Brexit”, *Formerly Global Review of Ethnopolitics*, Cilt:17, No:3, 2018, ss.278-280.

AB, Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'nin yanı sıra Kuzey İrlanda'daki milliyetçi ve birlikçileri de birlikte çalışmaya teşvik etmiştir. Barış sürecinde Kuzey İrlanda'nın bir AB üyesi olması son derece önemli psikolojik ve siyasi bir etkidir. Öncelikle, ortak AB üyeliği Birleşik Krallık-İrlanda ilişkilerinin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. AB kurumlarında eşit iki ülke olarak yer almaları karşılıklı güven inşa edilmesine, ortak çıkarları vurgulamaya ve ihtilafı Kuzey İrlanda konusunu tartışmaya olanak sunmuştur.

Kuzey İrlanda'daki durum İskoçya'dan daha karmaşıktır. Çünkü sert Brexit yaşanması durumunda Kuzey ve Güney arasındaki sınırın yeniden oluşturulması riski vardır. Bu risk adadaki barış süreci ve ekonomik refahı tehdit etmektedir. İrlanda Cumhuriyeti Kuzey ve Güney arasında bir sınır istediğini belirtmiş bunun yerine Kuzey İrlanda'nın Tek Pazar ve Gümrük Birliği içinde kalarak İrlanda denizinin İrlanda ve Birleşik Krallık arasında sınır olmasını önermiştir. Bu öneri hükümetin bağlı olduğu DUP üyeleri ile Muhafazakar milletvekillerinin bir kısmı tarafından reddedilmiştir. Referandumda AB'de kalma oyu çıkması Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık ile ilişkilerini daha ağırdan alarak İrlanda Cumhuriyeti'ne daha fazla öncelik verebileceğinin göstergesi olabilir. Brexit adada yeni bir kutuplaşmaya yol açmıştır. Birleşik Krallık'ı yeni bir ortak amaç etrafında birleştirmekten çok, Birliği daha kırılğan bir hale getirmiştir.

Brexit anlaşması Theresa May döneminde Parlamento'da 3 kez reddedilmiştir. 2017 seçimlerinde Muhafazakar Parti ile azınlık hükümeti kuran Kuzey İrlanda Demokratik Birlik Partisi (DUP) başbakan Boris Johnson tarafından yapılan yeni anlaşmaya destek vermeyeceğini açıklamıştır. DUP yeni anlaşma için; *"Kuzey İrlanda kağıt üzerinde Birleşik Krallık gümrük sahası içerisinde olmasına rağmen ana ticaret rotası ortak pazarın bir parçası olacağından AB Gümrük Birliği kurallarına tabi olacaktır. Bu öneriler Kuzey İrlanda'nın ekonomik refahı için katkı sağlayacak nitelikte değildir ve birliğin bütünlüğünü zedeler."* ifadelerini kullanmıştır.¹²³ Ayrıca Kuzey İrlanda'nın AB gümrük birliğinde kalacak olmasının İrlanda Cumhuriyeti ile birleşme potansiyeli doğuracağı düşünülmektedir.

Birleşik Krallık'ın başka bir ülkeyle kara sınırı paylaşan tek parçası Kuzey İrlanda'dır. İrlanda Cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda arasında kara sınırı mevcuttur.

¹²³ BBC News, "Brexit: EU and UK reach deal but DUP refuses support", <https://www.bbc.com/news/uk-politics-50079385>, 17.10.2019, (Erişim Tarihi: 19.10.2019).

Ancak bu sınırdaki ne güvenlik kontrol noktaları ne gümrük denetlemeleri ne de fiziki bir duvar bulunmaktadır. Her gün milyonlarca mal, hizmet ve insanlar bu iki ülke arasında özgürce hareket edebilmektedir. Sınır sadece kağıt üzerindedir. Çünkü her iki ülke de AB'nin bir parçasıdır. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma süreci bu sınırı tekrar gündeme getirmiştir. Birleşik Krallık ve AB arasında Brexit müzakereleri 3,5 yıldır devam etmektedir. Anlaşmasız bir Brexit durumunda Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasında gümrük karakolları ve kontrol noktaları ile inşa edilecek bir sınır birçok insanın hayatını karmaşıklığa itecektir. Aslında sınır, “the Troubles” olarak bilinen ve yıllar boyu süren çatışmaların başlama noktasıdır. 1998 Belfast (Hayırlı Cuma) Antlaşması bu çatışmalara son vermiş adada demokrasiyi ve barışı hakim kılmıştır. Anlaşmasız Brexit durumunda sınırın geri gelecek olması ihtimali özellikle bu çatışmaları bir hayat tecrübesi olarak deneyimlemiş insanları aynı şeylerin tekrar yaşanabileceği, çatışmaların yeniden başlayabileceği, geçmişe geri dönelebileceği yönünde endişelendirmektedir. Bu sebeple anlaşmasız Brexit seçeneği adadaki yaşayanlar açısından tedirginlik yaratmaktadır.

İrlanda hükümeti tarafından yapılan yakın tarihli bir ankete göre; aşağıdaki resimde de görüleceği üzere, İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda arasındaki 499 km'lik sınır hattı boyunca yaklaşık 200 sınır geçiş noktası olduğu ve tahmini her ay 177.000 kamyon, 208.000 minibüs ve 1.85 milyon arabanın sınırı geçtiği kaydedilmiştir. Her gün yaklaşık 30.000 kişinin iş ya da farklı sebeplerle sınırdan geçtiği belirtilmiştir.¹²⁴ Bu rakamlar sınırın gerçekte yokmuşçasına ne kadar aktif bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Fiziksel bir sınır inşası halinde şüphesiz her iki taraf da bu durumdan olumsuz etkilenecektir.

---

¹²⁴ Filippo Biondi, “A mountain to climb: the looming problem of the Northern Irish border”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2017/06/23/a-mountain-to-climb-the-looming-problem-of-the-northern-irish-border/> (Erişim Tarihi: 19.10.2019)

Şekil 3.2.1: Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti Arasındaki Sınır

	Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti arasındaki sınır
	300 Tahmini büyük ve küçük geçişler
	499 km Sınırın uzunluğu
	177,000 Kamyonlar her ay sınırı geçiyor
	208,000 Minibüsler her ay sınırı geçiyor
	1,850,000 Arabalar her ay sınırı geçiyor
	30,000 İşe gitmek için insanlar her gün sınırı geçiyor

Kaynak: Filippo Biondi, “A mountain to climb: the looming problem of the Northern Irish border”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2017/06/23/a-mountain-to-climb-the-looming-problem-of-the-northern-irish-border/> (Erişim Tarihi: 19.10.2019).

Brexit müzakerelerinde son tarih anlaşmalı ya da anlaşmasız 31 Ekim olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla anlaşmasız bir Brexit ihtimali hala mevcuttur. Bu durumda barış süreci elbette bir gecede değişmeyecek, çatışmalara ani bir dönüş gerçekleşmeyecektir ancak geçmişi tecrübe edenler böyle bir sonuç endişe vericidir. Ada halkı sadece barış süreci hakkında değil ekonomik yönden de endişe duymaktadır. Anlaşma olmadan ayrılık durumunda AB tarafından Kuzey İrlanda’ya sağlanan barış fonlarının durdurulacak olması ekonomik kaygılara yol açmaktadır.¹²⁵

Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasındaki sınır Brexit müzakerelerinin en tartışmalı ve zor konularından biridir. 500 kilometrelik sınırın ne olacağı Hard Brexit Soft Brexit senaryolarına göre şekillenecektir.

Kuzey İrlanda Birleşik Krallık’ın başka bir adada bulunan bir parçasıdır. Güneyinde tamamen bağımsız İrlanda Cumhuriyeti yer alır. Taraflar arasında 10

¹²⁵ BBC News, “Brexit: No deal threatens EU peace projects in Northern Ireland”, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-49743845>, 18.09.2019, (Erişim Tarihi: 19.09.2019).

Nisan 1998 yılında Good Friday (Hayırlı Cuma) Antlaşması imzalanmıştır.¹²⁶ Bu antlaşmanın koşullarına göre Kuzey İrlanda Birleşik Krallık topraklarında kalmaya devam etmiş ancak Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasındaki sınır tamamen ortadan kalkmıştır. Good Friday Antlaşması taraflar arasında 30 yıldan fazla süren şiddetin sona ermesini sağlamış, fiziksel sınır geçişleri ve kontrol noktaları ortadan kalkmıştır. Sınırların ortadan kaldırılması bir nevi barış sürecinin bir sembolü haline gelmiştir. Bu nedenle serbest dolaşım İrlandalılar için çok önemlidir. Brexit gerçekleştiğinde sınırın ne olacağı ise şu an belirsizliğini korumaktadır. Hard Brexit durumunda; yani Birleşik Krallık Gümrük Birliği ve Tek Pazar'dan ayrılırsa Kuzey İrlanda ile İrlanda arasında bir sınır yapılması gündeme gelecektir. Bu durum ise Good Friday Antlaşması'nın prensiplerine aykırıdır. Adada bu antlaşma ile sağlanan barışı, statükoyu, toprak bütünlüğü ve egemenliği tehdit etmektedir.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması Kuzey İrlanda'daki İrlanda'nın birleşmesi taraftarlarını harekete getirecek ve birleşme yönünde destek artacaktır.¹²⁷ Bu durum problem yaratır çünkü birleşik bir İrlanda çok farklı şekillerde yapılandırılabilir. Sınırlar oluşursa bu Birleşik Krallık ve İrlanda için sıkıntı yaratacaktır. Kuzeydeki ve güneydeki seçmenler, nihayetinde nelerin ortaya çıkacağını görmezden gelerek seçim yapacaklar. İngiltere ve İrlanda hükümetlerinin birleşik bir İrlanda'yı kabul etmesi zorunlu olacak, ancak oylar birleşmenin anayasal yapısını nasıl tasarlayacaklarına dair hiçbir rehberlik sunmayacaktır.

Brexit Kuzey İrlanda'yı ticaret, kişilerin serbest dolaşımı, doğrudan yabancı yatırım, AB fonu konularında etkileyecektir. Serbest dolaşım İrlandalılar için çok önemlidir. Dolayısıyla Birleşik Krallık AB'den ayrıldığında Kuzey İrlanda sınırının ne olacağı merak konusudur. M.Leann Brown Brexit'in bir sonucu olarak on yıl boyunca hem Kuzey İrlanda'nın hem de Birleşik Krallık'ın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nda (GSYH) en az %3-4 oranında bir düşüş yaşanacağını savunmaktadır.¹²⁸

---

¹²⁶ Ben Kelly, "Good Friday Agreement: The peace deal that ended the Northern Ireland Troubles 20 years ago", <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/good-friday-agreement-what-is-it-northern-ireland-belfast-1998-sinn-fein-the-troubles-a8278156.html>, (Erişim tarihi: 17.06.2019).

¹²⁷ Oran Doyle, "Northern Ireland border poll must avoid pitfalls of Brexit Referendum" <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/07/01/brexit-will-likely-increase-support-in-northern-ireland-for-a-united-ireland/>, (Erişim tarihi: 16.07.2019)

¹²⁸ M. Leann Brown, "Both Northern Ireland and the UK will suffer at least 3-4 % reduction in GDP per year for a decade as a consequence of Brexit", <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/06/24/both-northern-ireland-and-the-uk-will-suffer-at-least-3-4-reduction-in-gdp-per-year-for-a-decade-as-a-consequence-of-brexit/>, (Erişim tarihi: 16.07.2019)

3.2.2. Brexit'in İskoçya Üzerindeki Olası Etkileri

23 Haziran 2016 tarihinde alınan AB'den ayrılma kararı diğer bir birlik olan Birleşik Krallık'ın geleceği hakkında birçok soru işareti yarattı. Londra dışında İngiltere'nin çoğu bölgesinde ayrılma kararı çıktı. Yine Galler'de az bir farkla halk ayrılmayı oyladı. Ancak Kuzey İrlanda ve İskoçya'da birlikte kalma kararı çoğunlukta idi. AB yanlısı politikalar izleyen ve AB referandumunda kalma yönünde en çok oyu veren bölge İskoçya'dır. Brexit İrlanda ile ilişkiler konusunda sorun yaratmış, İskoçya'da ise bağımsızlık konusu tekrar siyasetin merkezine oturmuştur. İskoçya'nın AB'de özellikle Tek Pazar'da kalmaya devam etmesi gündeme gelmiştir. 1975 yılında yapılan AB referandumunda ise durum tam tersi olmuştur; İskoç Ulusal Partisi üyelik karşıtı propoganda yürütmüş, İskoçya'da üyeliğin devamı için verilen oy İngiltere ve Galler'den daha az olmuştur.

Brexit Birleşik Krallık'ın dağılmasına sebebiyet verebilir. 2014 yılında yapılan bağımsızlık referandumunda İskoçya'nın Birleşik Krallık'ta kalmaya devam etme motivasyonlarından biri de AB'den uzaklaşmama arzusudur. Brexit referandumunda AB'de kalma oyu veren İskoçya'nın bu kararı Londra tarafından görmezden gelinmiştir. Dolayısıyla İskoçya'nın ikinci bir bağımsızlık referandumu ile Birleşik Krallık'tan ayrılma kararı alması kuvvetle muhtemeldir. İskoçya Başbakanı yaptığı açıklamada; *“İkinci bir bağımsızlık referandumunun masada olduğunu ve İskoçya'nın AB'de kalmak için ne gerekiyorsa yapacağını”* belirtmiştir. İskoçya'nın bu sonuç üzerine Birleşik Krallık'tan ayrılma referandumuna gitmesi ve sonucunda bağımsızlıklarını geri kazanması, Birleşik Krallık ekonomisinden büyük bir parçayı da beraberinde kopartacaktır.¹²⁹

Brexit sonrası ortaya çıkacak tablo bir hayli karışık gözükmektedir. Birleşik Krallık'ı nasıl bir geleceğin beklediği sürekli ertelenen Brexit müzakereleri sebebiyle bilinmezliğini korumaktadır. 2016'da yapılan AB üyeliğinin oylandığı referandumda İskoçya ve Kuzey İrlanda AB'de kalma oyu çoğunlukta iken, İngiltere ve Galler AB'den ayrılma yönünde oy vermiştir. İskoçya'da UKIP kötü bir performans sergilerken diğer partiler güçlü bir kalma (Remain) kampanyası yürütmüşlerdir. İskoç Ulusal Partisi (SNP) bu sonucu ikinci bir bağımsızlık referandumuna zemin hazırlamak için kullanmış ve İskoçya'nın kendi iradesi dışında AB'den

¹²⁹ Korcan Romya, “Brexit'in Ekonomik Etkileri”, Anka Enstitüsü, 2016, (Erişim Tarihi:01.11.2019).

çıkarılmaması gerektiğini savunmuştur. Westminster hükümetinin İskoçya'ya danışmadan bunu gerçekleştirmesi durumunda ikinci kez bağımsızlık referandumu isteyeceklerini belirtmişlerdir. Bu argüman; özellikle gelecekte müzakerelerin başarısız olması ve Birleşik Krallık'ın anlaşma olmadan AB'den çıkması halinde güç sağlayabilir. SNP İskoçya'da en büyük parti olarak kalsa da; 2017 seçimlerinde oyları azalmış, Muhafazakar Parti ve İşçi Partisi'ne sandalye kaybetmiştir. İkinci bir bağımsızlık referandumu olasılığı müzakereler devam ederken rafa kalkmış gözükse de sonuçların İskoçya'ya zarar vermesi durumunda bir noktada tekrar gün yüzüne çıkabilir. İskoçya'yı Birleşik Krallık içerisinde tutmak Westminster politikacıları için bir zorluk olarak kalmaya devam ederken, Brexit bu meseleyi daha da zorlaştırmaktadır.

İskoçya'da yeni bir bağımsızlık referandumu Brexit sürecini AB tarafı için de zorlaştıracaktır, çünkü 27 AB ülkesinin de İskoçya'nın yeniden AB'ye katılması konusunda bir karar alması gerekecektir. Ayrıca ikinci bir bağımsızlık referandumu İspanya gibi AB üyelerinde ayrılıkçı eğilimleri artıracaktır. Edinburgh'un başlıca talebi Birleşik Krallık'ın tanınan dört özgürlük ile birlikte Tek Pazar'da kalmasıdır.

Tek Pazar, Birleşik Krallık dışında İskoçya'nın en önemli dış pazarıdır. Uluslararası ihracatının %43'ünü oluşturur. İskoçya'da tarım sektörü ve üniversiteler AB içindeki hareket özgürlüğünden faydalanmaktadır. İskoçya ayrıca terörle mücadele, iklim değişikliği, Erasmus öğrenci değişim programları gibi konularda Avrupa dayanışmasına destek vermiştir. Londra ise Gümrük Birliği ve Tek Pazar'dan ayrılma amacına sahiptir dolayısıyla Edinburgh'un bütün isteklerini reddetmiş olacaktır.¹³⁰

Referandum sonrası İskoç Parlamentosu Nicola Sturgeon'a İskoçya'nın AB ile olan ilişkisini, İskoçya'nın Tek Pazar'daki yerini ve bu ilişkinin sağladığı sosyal, ekonomik ve istihdam faydalarını korumak için çeşitli seçenekleri araştırmak ve Birleşik Krallık Hükümeti, AB kurumları ve üye ülkelerle müzakere etmek için

---

¹³⁰ Nicolai von Ondarza, Julia Becker, "Negotiating with a dis-United Kingdom: the EU's options concerning Scotland and Northern Ireland in the Brexit talks", https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2017C07_orz_JBecker.pdf, 03.2017, (Erişim tarihi: 19.10.2019).

destek vermiştir. Bu ilişkinin nasıl devam edeceği Brexit müzakereleri ile sonuç bulacaktır.¹³¹

Bağımsızlık yanlısı akımların güçlü olduğu İskoçya ve Kuzey İrlanda'da genel sonucun aksine AB'de kalalım oyu çıkması Birleşik Krallık'ın geleceğini sorgulatmış, birlik dağılacak mı sorularını gündeme getirmiştir. İskoç Ulusal Partisi (The SNP-Scottish Nationalist Party) Brexit oyunu kazanma oranı hayli yüksek olan yeni bir bağımsızlık referandumunun gerekçesi olarak kullanabilir. Birleşik Krallık'ın Brexit'le beraber karşı karşı kalacağı en büyük sorunlardan biri %62 AB'de kalma kararı veren İskoçya'nın Birleşik Krallık'tan ayrılmak için yeni bir referanduma gidebilecek olmasıdır. En son 2014 yılında İskoçya Birleşik Krallık'ta kalıp kalmamaya devam edilmesi için bağımsızlık referandumuna gitmiş halk tercihini kalmaktan yana kullanmıştır. Yine de İskoçya'da bağımsızlık konusu rafa kalkmamıştır. Brexit İskoçya'nın bağımsızlık mücadelesine yeni soluk getiren bir etmendir. İskoç Ulusal Partisi 8 Haziran 2017 genel seçimlerinde oylarında bir düşüş yaşamış bu durum bağımsızlık tartışmalarının geçici bir süreliğine ertelenmesine neden olmuştur.¹³² Referandum kampanyası süresince İskoçya meselesi yeterine gündeme gelmemiş, AB'nin esasında Birleşik Krallık'ın toprak bütünlüğüne de katkı sağladığından çok fazla bahsedilmemiştir.

Yine Birleşik Krallık'ın Cebelitarık'ta sahip olduğu hakların kaybedilmesi tehlikesi de söz konusu başka bir problemdir.

3.2.3. Brexit'in Birleşik Krallık üzerindeki Olası Etkileri

Brexit öncesine bakıldığında, herhangi bir Avrupa ortaklığı yapısı ya da ortak bir amaç için ulusal egemenliğin paylaşılması güçlü bir muhalefet yaratmıştır. Euroseptisizm geçmişi bulunan ve Avrupa entegrasyonuna her zaman şüpheyile bakan Birleşik Krallık, 23 Haziran 2016'da sürpriz bir kararla AB üyeliğini sonlandırma yönünde irade kullanmıştır. Bu yönde alınan karar eşi görülmemiş bir gelişmeyi temsil eder. Başbakan David Cameron, referandum sonrası beklemediği bu

---

¹³¹ Nicola McEwen, "Disunited Kingdom: Will Brexit spark the disintegration of the UK?" *Political Insight*, Cilt:7, Sayı:2, 2016, s. 22-23.

¹³² Erhan Ayaz, "Brexit Avrupa Birliği'nin Sonu mu? Brexit'in Birleşik Krallık ile Avrupa Siyaseti Açısından Sonuçları", *Yakın Doğu Enstitüsü Raporları* 05, 2017, ss.24-25.

sonuç üzerine istifa etmiş Pound 30 yılın en düşük seviyesine gerilemiş ve Birleşik Krallık'a dönük ekonomik beklenti tabloları yeniden güncellenerek beklentiler düşürülmüştür. Brexit referandumu Britanya siyasetinde detaylı değişimlere yol açmış, 3 kez Başbakan değişmiştir. David Cameron'dan sonra Theresa May yeni Başbakan olarak göreve başlamış, akabinde Boris Johnson görevi devralmıştır. Şimdiye dek AB ile yapılan Brexit müzakereleri bir sonuca varamamış; taraflar arasında anlaşma sağlansa bile Parlamento engeline takılmıştır.

Brexit süreci iç siyaseti olduğu kadar küresel gündemi de meşgul etmeye devam etmektedir. Brexit'in anlaşmalı ya da anlaşmasız şekilde gerçekleşeceği tarih yaklaşırken Brexit müzakereleri iki taraf adına da birçok ihtilafı konuyu barındırmaktadır. Brexit Krallık'ın geleceğini tehlikeye sokmuş; Kuzey İrlanda ve İskoçya'nın bağımsızlık mücadelesi verebileceği ortaya çıkmıştır.

Birleşik Krallık ekonomisindeki durgunluk büyük ölçüde yüksek hanehalkı ve hükümet harcamaları nedeniyle önlenmiş olsa da, Brexit ile ilgili belirsizlik nedeniyle, ekonomi nispeten zayıf kalmıştır. Yıllık bazda, Britanya ekonomisi üçüncü çeyrekte sadece %1 büyümüş ve Birleşik Krallık küresel finansal kriz sonrasında derin bir durgunluktan çıktığı 2010'un ilk çeyreğinden bu yana yıllık bazda en zayıf büyümesini kaydetmiştir. Küresel ekonominin yavaşladığı ve Brexit belirsizliğinin hala hakim olduğu 12 Aralık Genel Seçimleri öncesi ekonomistler dördüncü çeyrekte ve hatta gelecek yılda Birleşik Krallık ekonomik görünümünde belirgin bir iyileşme beklememektedir. Kıdemli ekonomist Kallum Pickering, "Ekonomideki yavaşlama, Brexit ve yaklaşan genel seçimle alakalı siyasi belirsizliklerin sancılarını vurgulamaktadır." ifadelerini kullanmıştır. Ve genel seçimin Brexit konusuna netlik kazandıracağı henüz belli değildir, sonuçlar daha çok siyasi tikanıklığa da yol açabilir.¹³³

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrıldıktan sonra siyasal, sosyal ve ekonomi politikalarında nasıl bir yol izleyeceği bilinmemektedir. Yapılacak anlaşma ile Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin seyri belirlenecektir.

---

¹³³ AP English Worldstream - English, "UK avoids recession but economy growing at near decade lows", 11.11.2019, (Erişim tarihi:11.11.2019).

3.2.3. Brexit'in AB üzerindeki Olası Etkileri

Avrupa genelinde baş edilmekte zorlanılan popülist dalganın ve AB'nin geleceğiyle ilgili yeni bir endişe ve sorgulama dönemine girilmesine sebep olmuştur. Uluslararası alanda bu kaygılara sebep olurken Brexit İngiltere içinde de hali hazırda problemlili olan iki partili sistemi de çöküşe götürmüştür. Bu seçim sonucu ile İngiliz politik geçmişinden gelen bir kavram olan Avrupa şüphesizliğinin ne kadar köklü ve yerleşmiş bir tutum olduğu gözlemlenmiştir. Ancak bu tutumun tek başına İngiltere'yi Brexit sürecine götürdüğü düşünülmemektedir. Bu bağlamda küresel anlamda yaşanan krizler, siyasi hayata etki eden sosyal olaylar da etken konumundadır. Sonucun ayrılma yönünde olacağını öngöremeyen Cameron referandumu halkın güvenini geri kazanmak adına bir araç olarak kullanmayı planlamıştır. Ancak sonucun beklediği gibi olmamasının ardından Cameron Muhafazakâr Parti liderliğinden istifa etmiştir. Brexit kararı küçük çapta bir ekonomik gerilemeye sebep olsa da asıl kriz siyasal anlamda yaşanmıştır. Brexit kararından kısa bir zaman sonra Birleşik Krallık'ın iki büyük partisi Muhafazakâr parti, UKIP lider krizleriyle baş başa kalmıştır.

Şüphesiz Brexit Birleşik Krallık iç siyasetini domine ettiği gibi AB için de şimdiye dek karşılaştığı eşsiz zorluklardan birisidir. Daha önce hiçbir üye ülkenin AB'den ayrılma talebinde bulunmaması sebebiyle Brexit her iki tarafın da tecrübe etmediği yeni bir süreçtir. Kıta siyaseti Birleşik Krallık'ı dünyanın herhangi bir yerinden çok daha fazla şekillendirmektedir. Brexit'in bu siyaseti birçok yönde etkileyeceği açıktır. Birleşik Krallık, AB'nin kurucu ülkeleri arasında olmamasına rağmen, şu ana kadar AB'nin üç ana ülkesi arasında (Almanya ve Fransa ile birlikte) yer almıştır. Siyaset ve güvenlik söz konusu olduğunda, AB, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki iki daimi üyesinden birini ve nükleer silah bulundurma yetkisi olan bir askeri gücü kaybetmektedir. Birleşik Krallık, dünyanın en büyük ekonomileri arasında olduğu için aynı şey ekonomik alanda da geçerlidir. Brexit İngiltere ekonomisine AB'den çok daha pahalıya mal olacak ve bunun AB üzerindeki etkisi ekonomik olmaktan çok siyasi olacaktır.

AB, Brexit ile ikinci büyük ekonomisini, üçüncü büyük nüfusunu ve dünya finans merkezini kaybetmiştir. Ayrıca AB bütçesine Almanya'dan sonra Fransa'dan önce en büyük ikinci katkıyı veren ülkeyi kaybetmiştir. Sonuç olarak, kayıp AB'nin

geri kalan üye devletleri tarafından karşılanmalıdır. Üye devletler buna ek olarak Birleşik Krallık'ın Avrupa Yatırım Bankası merkezine yaptığı %16'lık katkıyı da karşılamalıdır. Brexit nedeniyle AB, nükleer güce sahip Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesini de kaybetmiştir. Şüphesiz Brexit, sadece Birleşik Krallık için değil, AB ve tüm haklara sahip üye devletler için de birçok alanda adaptasyon sorunları yaratacaktır.¹³⁴

25 Mart 2017'de Roma zirvesi öncesinde, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Brexit sonrası AB'nin varoluşsal bir kriz içerisine girdiğini kabul ederek Brexit'ten sonra AB27'nin geleceği ve kalkınması hakkında beş yol sunan Beyaz Kitabı yayınlamıştır. 5 farklı senaryonun da çıkış noktası, 27 üye devletin bir Birlik olarak hareket etmesidir. Birinci senaryoda Juncker, kur birliğinin istikrara kavuşturularak istihdam, büyüme ve yatırımlara odaklanmaya devam edilebileceğini öne sürmüştür. İkinci alternatifte AB siyasi entegrasyonu azaltarak sadece AB pazarının gelişimine yoğunlaşabilir. Ya da bunun tam tersi üye ülkeler arasında siyasi entegrasyonu daha çok güçlendirerek AB federal bir devlet yapısına dönüştürülebilir. Diğer seçenekler ise, AB üye ülkelerinin belirli politika alanlarında birlikte çalışmayı kabul ettiği çok vitesli bir Avrupa ya da yalnızca belirli politika alanlarında tüm üye ülkelerin daha yoğun bir işbirliği yapmayı kabul ettiği senaryodur. Her alternatif kendi içerisinde avantajlar ve dezavantajlar barındırmaktadır.¹³⁵ Juncker'in önerileri şüphesiz AB içerisindeki farklı ulusal algıları ve üye ülkelerle AB arasındaki ilişkileri yansıtmaktadır. Bu farklılıklar başından beri Avrupa entegrasyon sürecine eşlik etmiştir.

AB tarihinde de bir ilk olan üye bir devletin birlikten ayrılması birliğin diğer ülkelerini de bu yönde etkileyebilir. Brexit sonucunda Birleşik Krallık'ın nasıl bir gelecek çizeceği diğer üye ülkeler için de belirleyici olacaktır. Birleşik Krallık'ın sonsuza dek yakından bağlı olduğu bir kıta ve siyasi birlik ile yaşamaya nasıl devam edeceği, ilişkilerini ne yönde şekillendireceği merak konusudur.

---

¹³⁴ Anca Ioana Iancu, Gheorghe Iancu, "the Legal, Political and Economic Implications of the Brexit", *Law Review*, Sayı:6, 2016, s. 47.

¹³⁵ Eilders, Lichtenstein, a.g.m., s.603.

3.3. Müzakerelerin İlerleyişi

Birleşik Krallık'ın 2016 yılında yapılan AB referandumu ile aldığı Brexit kararı Avrupa genelinde yayılan populist dalganın ciddi boyutlara ulaştığını göstermiş, AB'nin geleceği ile ilgili endişe ve sorgulama dönemine girilmesine sebebiyet vermiştir. Referandum sonucu, Birleşik Krallık'ın siyasi geçmişinden gelen Avrupa şüpheciliğinin ve Avrupa karşıtlığının son derece yerleşmiş bir tutum olduğunu ortaya koymuştur. Birleşik Krallık siyasetinde Avrupa karşıtlığı 1950'lere dayanır ve o tarihten itibaren tekrar tekrar gündeme gelmiştir. Ancak şüphesiz Birleşik Krallık'ı Brexit sürecine götüren tek etken bu değildir. Bu bağlamda Euro Krizi ve göç krizi gibi yaşanan küresel olgular, egemenlik endişeleri, AB'nin kurumları dolayısıyla demokrasi açığının artması, göçmen karşıtlığının medya ve siyasi aktörler aracılığıyla geniş bir tabana yayılması da önemli etkenler arasında yer alır. Referandumdan ayrılma kararı çıkacağını öngöremeyen ve kendinden son derece emin olan Cameron'ın oynadığı büyük kumar başarısız olmuştur ve beklentisinin gerçekleşmemesi üzerine Cameron Muhafazakar Parti liderliğinden istifa etmiş, Brexit'i gerçekleştirme görevini halefine bırakmıştır. Brexit sonucu ekonomi alanında gerilemeye yol açsa da asıl kriz siyasal anlamda yaşanmıştır. Brexit kararından on gün sonra Birleşik Krallık'ın üç büyük partisi eşzamanlı liderlik krizleriyle baş başa kalmıştır.¹³⁶

Muhafazakar Parti'de Cameron'un istifasının ardından Theresa May parti liderliğini üstlenmiş ve Birleşik Krallık'ın ikinci kadın Başbakanı olmuştur. 29 Mart 2017 tarihinde May Lizbon Antlaşması'nın Birlik'ten çıkmayı düzenleyen 50.maddesini resmi olarak devreye sokmuştur. Brexit müzakereleri ise resmi olarak 19 Haziran 2017 tarihinde başlamıştır. Süreci başlatan mektubunda May Birleşik Krallık ve AB arasında derin ve özel bir ortaklık kurulması gerekliliğinden bahsetmiştir. *“Brexit sürecini ve belirlenen hedefleri adil ve düzenli bir şekilde yerine getirmek hem Birleşik Krallık'ın hem de AB'nin yararınadır. Birleşik Krallık, Avrupa'nın güçlü ve müreffeh kalmasını ve değerlerini yansıtarak dünya liderliğine öncülük etme ve kendisini güvenlik tehditlerine karşı savunabilme yeteneğine sahip olduğundan emin olmak istemektedir. Birleşik Krallık, güçlü bir AB ile yeni bir derin*

¹³⁶ Matthew Goodwin, Robert Ford, “Britain after Brexit: A Nation Divided”, *Journal of Democracy*, Cilt:28, Sayı:1, 2017, s.26.

ve özel ortaklık yoluyla, bu hedeflere ulaşmada üzerine düşen tüm görevleri yerine getirmek istemektedir. Bu nedenle AB'den ayrılma şartlarının yanı sıra gelecekteki ortaklığımızın şartlarını da belirlememiz gerekliliğine inanıyoruz”¹³⁷ ifadelerini kullandığı mektubunda AB ile gelecek ilişkilerine büyük önem atfetmiştir. Seçmenin tercihini yerine getirecek için büyük çaba harcayan May, AB ile yaptığı Brexit anlaşmasını üç defa parlamentoda oylamaya sunmuş ancak parlamentodan beklediği desteği bulamamıştır. Ana muhalafetteki İşçi Partisi ile yaptığı görüşmeler de sonuç vermemiştir. Bu bağlamda parti içi muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. 2018 yılında yapılan güvensizlik oylaması ve May'in oylamayı kazanması 2019 yılına kadar parti içi muhalefetin şiddetini azaltsa da baskılar artmaya devam etmiştir. 24 Mayıs 2019 tarihinde yaptığı açıklamada May 7 Haziran itibarıyla istifa edeceğini beyan etmiştir. Yaptığı açıklamada "*Brexit'i gerçekleştirememiş olmak benim için daima derin bir üzüntü konusudur. Yeni bir başbakanın bu çabayı yürütmesi İngiltere açısından daha iyi olacaktır*" şeklinde açıklamada bulunmuştur.¹³⁸

May'in istifasının ardından, Muhafazakar Parti liderliği için yapılan seçimi, eski Dışişleri Bakanı Boris Johnson kazanarak Başbakan olmuştur. 31 Ekim'de Birlik'ten anlaşmalı ya da anlaşmasız ayrılmayı planlayan Johnson'ın AB ile vardığı Brexit anlaşması Parlamento'dan verilen bir önerge ile oylanmaya gidilmemiş, AB'den yeni bir uzatma talep edilmiştir. Bunun üzerine Brexit 31 Ocak'a ertelenmiştir. Akabinde, Muhafazakar Parti'nin, erken genel seçime gidilmesini isteyen önergesi kabul edilerek 12 Aralık'ta genel seçim yapılması kararı alınmıştır.¹³⁹

Müzakerelerin sonucu ve ayrıntısı ne olursa olsun Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB arasında yepyeni bir sayfanın açılması muhakkaktır.

AB üyeliği ile gelen küresel ekonomiye entegrasyon Londra'nın refahını artırmış, kuzeydeki şehirler ile kırsal bölgeler bundan nasibini alamamıştır. Dolayısıyla bu durum o bölgelerde yaşayan kamuoyunda öfke yaratmış ve Brexit

---

¹³⁷ BBC News, "Brexit: The UK's letter triggering Article 50", <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39431070>, 29.03.2017, (Erişim tarihi: 10.11.2019).

¹³⁸ BBC News, "Theresa May neden istifa ediyor, şimdi ne olacak?" <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48388416>, (Erişim tarihi: 20.07.2019).

¹³⁹ BBC News, "İngiltere Parlamentosu'nda 12 Aralık'ta erken genel seçim talebi onaylandı", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50229357>, (Erişim tarihi: 10.11.2019).

oyunu tetiklemiştir. Brexit'in gelecekleyle oynanan bir kumar olduğunu keşfettiklerinde bu öfkenin daha da artması beklenmektedir. AB için Brexit süreci sadece Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılması değil kurucularının sahip olduğu birçok Avrupa hayalinin de yıkımı olmuştur. Böylesine şiddetli bir ayrılığın sonuçları sadece Birleşik Krallık'ı değil şüphesiz AB'nin geri kalanını da etkileyecektir. Ancak kesin sonuçları hesaplamak şu an için mümkün gözükmemektedir çünkü sonuçlar müzakere sürecine ve sonucunda Birleşik Krallık'ın AB karşısında elde edeceği statüye bağlıdır.

SONUÇ

1973 yılında başlayan Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği (AB) ilişkileri daima gelgitli bir seyir izlese de Brexit kararı bu ilişki için bir dönüm noktası olmuştur. Mesafeli ve problemlili bir ilişki olmasına rağmen bu ilişkinin ayrılma noktasına geleceği tahmin edilememiştir. Bugünkü gelinen noktayı anlamak için geçmişin bilinmesi gerektiğinden tezde Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin tarihine yer verilmiş, Brexit'e giden süreç analiz edilmiştir.

1945 sonrası kurulan liberal dünya düzeninin bir parçası olan AB esasında kurucuları arasında Jean Monnet'nin olduğu bir barış projesidir. Kalıcı barışı oluşturmak hedeflenmiştir. Avrupa sık sık yaşanan kanlı savaflara ev sahipliği yapmıştır. Yüzyıllardır birbiriyle savaşan kıtada 2.Dünya Savaşı'ndan sonra savaş yaşanmamıştır. Birleşik Krallık AB'nin kurucu ülkeleri olan Almanya, İtalya, Belçika, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg arasında değildir ancak Winston Churchill'in projeye büyük desteği olmuştur. Birleşik Krallık Kıta Avrupası'nda yer almadığından ve adalardan oluşan bir krallık olduğundan kendini hiçbir zaman Avrupalı olarak görmemiştir. Commonwealth lideri Birleşik Krallık kuruluş döneminde AB'ye ilgi göstermemiş adeta sırtını dönmüştür. AB o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kuruluşundan kısa bir süre sonra ekonomik başarı elde etmiş, bu şekilde Birleşik Krallık'ın dikkatini çekmiştir. Daha sonra 1956 yılında Süveyş Krizi meselesinde uluslararası arenada eskisi gibi etkili olmadığını görmesi, ABD'den beklediği desteği bulamaması, AET'nin ekonomik anlamda daha iyi durumda olması Birleşik Krallık'ın Avrupa bütünleşmesine olan tutumunu değiştiren faktörlerdir. 1960 yılında AET'ye rakip olması amacıyla Avrupa Serbest Ticaret Birliği'ni (European Free Trade Association/ EFTA) kurmuş ancak önce kendisi daha sonra diğer EFTA ülkeleri AET'ye üye olmuştur. Öncesinde Birleşik Krallık'ın başvurusu Fransa Cumhurbaşkanı de Gaulle tarafından ABD'ye olan yakınlığı sebebiyle iki kez reddedilmiştir. Sonunda Cumhurbaşkanı'nın değişmesiyle Birleşik Krallık 1973 yılında Danimarka ve İrlanda ile topluluğa kabul edilmiştir. Çok değil 2 yıl sonra 1975'de ise üyeliğini referanduma götürme kararı almıştır. Katıldıktan bu kadar kısa bir süre sonra AET'de kalıp kalmama referandumuna giden tek ülkedir. Birleşik Krallık referandum geleneği olan bir ülke değildir. Ve bu tarihindeki ilk referandumdur. Seçmen statükoyu desteklemiş, referandumdan %67

oranında kalalim oyu çıkmıştır. 1980’li yıllar Thatcher döneminde ilişkiler biraz sorunlu geçmiş; bütçeye katkı ve Ortak Tarım Politikası Topluluk ile Birleşik Krallık arasında tartışmaya yol açmıştır. Ayrıca, Birleşik Krallık Euro Birliği ve Schengen Birliği’ne katılmayarak farklılığını hissettirmiş, Birlikle hep mesafeli bir ilişki yürütmüştür.

Birleşik Krallık’ın AB karşıtlığı esasen 1950’lere dayanmaktadır ve günümüzdeki Brexit sonucuna kadar tekrar tekrar gündeme gelmiştir. Bu karşıtlığın çeşitli sebepleri vardır. Bunlar; farklı bir AB hayali kurgulaması, ulusüstü federatif yapıya ve AB entegrasyonuna karşı oluşu, AB’yi siyasal birlikten çok ekonomik bir birlik olarak görmesi, kültürel ve tarihi sebeplerle kendisini uluslararası ilişkilerde Avrupa’dan çok ABD’ye yakın hissetmesi, İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) ile özel bir bağı olması ve kendi kimliğini AB ülkelerinden farklı görüyor oluşudur. Öte yandan, Birleşik Krallık’ın tarihsel bir gururu söz konusudur. II. Dünya Savaşı’nda Alman işgaline direnebilmiş, hem I. hem de II. Dünya Savaşı’nda Almanlara karşı zafer elde etmiştir. Kendisini AB ülkeleri arasında en güçlü ülke olarak gören Birleşik Krallık aslında AB’yi Almanya’nın bir projesi olarak görmüş, lider konumda galibiyetler kazanmış bir ülke iken Almanya’nın himayesi altına girmek istememiş, başkasının liderliğinde olmayı yeğlememiştir. İmparatorluk geçmişi, ada ülkesi oluşu kendisini Avrupa’dan hep daha farklı konumlandırmasına yol açmış, bu farklılığını yürüttüğü mesafeli ilişki ile hissettirmiştir.

Brexit’e giden süreçte diğer bir önemli husus ise 2008’de yaşanan küresel finansal krizdir. Küreşelleşen dünyada AB’nin yarattığı gümrüksüz Pazar gitgide önem kaydederken, 2008 finansal krizi bu dünyanın pek çok riski de barındırdığını açıkça gözler önüne sermiştir. Tüm dünyayı, dolayısıyla AB’yi, Euro bölgesi ekonomilerini de etkisi altına almış, kriz sebebiyle yaşananlar, akabinde kemer sıkma politikaları Avrupa karşıtlığını tetiklemiştir. Kriz İşçi Partisi’nin iktidarda olduğu dönemde patlak vermiş, sonrasında radikal sağa kaymalar başlamıştır. 90’larda kurulan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (United Kingdom Independence Party/UKIP) önem kazanmaya başlamıştır. Aşırı sağcı, göçmen karşıtı, milliyetçi, populist ve Avrupa’dan şüphe duyan (Euroskeptik) bu partinin kuruluşundan bu yana asıl amacı Birleşik Krallık’ın AB’den çıkmasıdır. AB referandum kampanyası

boyunca bu amaç için mücadele etmiştir. 2010 yılında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk koalisyon hükümet Liberal Demokratlar'la Muhafazakâr Parti tarafından kurulmuştur. Ancak bu koalisyon beklenen çözümleri üretemeyen bir koalisyon olmuştur. 2010 yılında koalisyon hükümeti ile göreve gelen ve 2015 yılında tek başına iktidar olan Muhafazakâr Parti (Conservative Party) lideri David Cameron Birleşik Krallık ve AB arasındaki ilişkide prüz yaratan bazı noktalara değinmiş, Euro bölgesi problemlerinin, AB'nin rekabet gücünün ve kurumlarının şeffaflığının azalmasının bu ilişkiye büyük oranda zarar verdiğini savunmuştur. AB'den ilişkinin iyileştirilebilmesi için bazı taleplerde bulunmuş ve Muhafazakâr Parti'nin 2015 genel seçimlerini kazanması halinde AB üyeliğini en geç 2017'ye kadar referanduma götüreceğinin sözünü vermiştir. Bu hamle ile Cameron, AB karşıtlığının ve radikal sağ görüşlerin arttığı partisini bir arada tutabilmeyi, parti içindeki muhalefeti yatıştırabilmeyi ve kendi seçmeninin Nigel Farage liderliğindeki UKIP'e kaymasını engellemeyi hedeflemiştir. Bu vaatte bulunurken 1975 yılında üyeliği referanduma götüren Harold Wilson'un stratejisini izlemiştir ve seçmenin AB'de kalmaktan yana tercih kullanacağından son derece emindir. Ancak sonuç planladığı gibi gitmemiş, Harold Wilson kırk yıl önce elde ettiği başarıyı yakalayamamış ve yaptığı stratejik hata yüzünden referandum sonucunun ertesi günü istifa etmiştir.

Referanduma giden süreçte Kalma (Remain) ve Ayrılma (Leave) şeklinde iki kampanya yürütülmüştür. Ancak referandum kampanyası her iki tarafın da birbirini AB üyeliğiyle ilgili gerçekleri kasten çarpıtmakla suçladığı sağlıksız bir süreç olarak geçmiştir. Bu sağlıksız referandum süreci toplumda bölünmelere yol açmış, bir milletvekili öldürülmüştür. AB referandumunda en çok yankı bulan konuların başında ekonomi, göç ve AB yasa ve yönetmeliklerinin kısmen uygulanmasının doğru olup olmadığıyla alakalı olarak egemenlik sorunu gelmektedir. AB'ye diğer üye ülkelerden Birleşik Krallık'a gelen göçmen sayısı, bunun ekonomiye olan etkisi ve Birleşik Krallık'ın kendi kanunlarını yapabilme yetkisi seçmenin en çok odaklandığı başlıklardır. Öte yandan referandum öncesinde kimlik konusu da tartışılmıştır. Birçok seçmen AB üyeliğinin yüksek düzeyde göçle beraber Britanya'nın ayrıcalıklı kimliğine zarar verdiği görüşüne sahiptir. Referandumun kalbinde yer alan tartışma ise AB'de yer almanın sağladığı ekonomik avantajların göçün getirdiği maliyete ağır basıp basmadığı, kimlik ve egemenlik algısı ile

bağdaşmayan bir yapının avantajlı veya dezavantajlı olup olmadığıdır. Her iki tarafın da farklı argümanları olmuştur. Brexit taraftarlarını birtakım sağ görüşlü milletvekilleri ve UKIP oluşturmuştur. “Sınırlarımızı tekrar kontrol altına alacağız” sloganıyla kampanya yürütmüşlerdir. Brexit taraftarları AB’ye verilen paranın boşu boşuna olduğunu, bu paranın sağlık sistemine aktarıldığı durumda birçok problemin ortadan kalkacağını savunmuştur. Göç karşıtlığı gündeme gelmiş, Türkiye’nin çok yakında bir AB üyesi olacağı ve akın akın insanın Britanya’ya göç edeceği dile getirilmiştir. Populist bir söylemle Brexit’in ülkenin tüm sorunlarını çözeceğine Brexit sonrası her şeyin çok güzel olacağına dair seçmene ümit aşılamışlardır. Özetle; AB hukukunun üstünlüğünü sona erdirmek, demokrasiyi restore etmek, sınırların, kanunların ve bütçenin kontrolünü geri almak Brexit tarafının temel argümanlarıdır. Öte yandan, AB’de kalma taraftarları daha çok ekonomik sonuçlar üzerinden korku propagandası yürütmüş, Brexit gerçekleşirse ülkenin ekonomik felakete sürükleneceğini savunmuşlardır.

Sonraki süreçte Cameron istifa etmiş, May başbakan olmuş ve bir yıl sonra Lizbon Antlaşması’nın bir ülkenin dilerse AB’den çıkabileceğini öngören 50.maddesini harekete geçirmiştir. Antlaşma’ya göre imzalandıktan iki yıl sonra çıkması beklenirken müzakereler birçok engelle takılmış ve süreç en son 31 Ekim 2019’a ertelenmiştir.

Cameron’ın Referandum sözü yanlış bir strateji olarak yorumlanırken 2.stratejik hata May tarafından Parlamento’da elini güçlendirmek için alınan erken seçim kararıdır. AB ile yapacağı müzakerelerde daha güçlü olmak isteyen May umduğunu bulamamış tam tersine Muhafazakâr Parti sandalye kaybetmiş mecliste çoğunluğu sağlayamamıştır. Kuzey İrlanda Birlikçi Partisi hükümeti dışarıdan desteklemiş, azınlık hükümeti kurulmuştur.

Brexit senaryolarına bakıldığında Hard Brexit, Soft Brexit, No-Deal Brexit karşımıza çıkmakta; Hard Brexit şiddetli bir ayrılığı sembolize ederken Soft Brexit AB’den çok fazla kopmadan alternatif yollar üretmeyi ifade eder. No-deal Brexit ise tarafların anlaşmasız ayrılmasını önerir. Bu seçenek hem AB’yi hem de Birleşik Krallık’ı kötü yönde etkileyecek kaosa yol açabilecek bir seçenektir.

Kuzey İrlanda müzakerelerde en büyük çıkmazlardan biridir. Hard Brexit gerçekleşmesi durumunda İrlanda Cumhuriyeti ile olacak sınır yıllardır süren barışı,

toprak bütünlüğünü olumsuz yönde etkileyecektir. 2020'ye kadar sınır meselesi çözülemediği takdirde Gümrük Birliği ya da Ortak Pazar'da kalmaya devam edecektir. İskoçya'da ise referandumda Birlikte kalma sonucu çıkmış, 2014'te referandum gerçekleşen ülkede tekrar bağımsızlık istekleri yükselmeye başlamıştır. Referandum kampanyası sırasında ne Kuzey İrlanda ne de İskoçya meselesi yeteri kadar gündeme gelmemiştir. AB'nin Birleşik Krallık'ın toprak bütünlüğüne olan olumlu etkisine değinilmemiştir.

Brexit süreci ve nedenleri ile Brexit'in Birleşik Krallık'a olası ekonomik ve siyasi etkilerinin incelendiği bu çalışmada Brexit'in Birleşik Krallık'ı daha çok olumsuz yönde etkileyeceği gösterilmeye çalışılmıştır. Süreç uzadıkça artan belirsizlik ekonomiye ve ülke prestijine zarar vermektedir.

Birleşik Krallık hala resmi olarak bir AB üyesiye sonuçları kestirmek kolay değildir. Resmi ayrılış süreci uzun yıllar alacağından uzun dönem sonuçları doğrudan bilmek pek mümkün gözükmemektedir. Brexit sonuçları Brexit gerçekleştikten sonra uygulanacak politikalarla ortaya çıkacaktır. Ancak bu çok uzun Brexit sürecinde Birleşik Krallık iç siyaseti ve uluslararası gündem büyük bir belirsizlik yoluna girmiştir. Referandum yapıldığı tarihten itibaren geçen 3,5 yılda Birleşik Krallık'ta üç Başbakan değişmiş yine de Brexit gerçekleşecek mi, gerçekleşecekse ne tür bir Brexit olacak soruları henüz çözülememiştir. Yeni yapılacak bir Brexit anlaşmasının Avam Kamarası ya da AB Parlamentosu tarafından onaylanacağına garanti yoktur. Müzakerelerde ortak amaç; siyasi ve ekonomik açıdan her iki taraf için de son derece zararlı olacak anlaşmasız bir Brexit'ten kaçınmak ve her iki tarafın da çıkarlarının korunmasıdır. Süreç uzadıkça belirsizlikler devam edecektir.

KAYNAKÇA

Alakbarov, Naib, “Brexit’in Politik Ekonomisi”, İktisadi Kalkınma Vakfı, https://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_Brexitin_politik_ekonomisi.pdf, 2018, (Erişim Tarihi: 18.07.2019).

Alan, Gülsüm, “Brexit: İki İrlanda arasındaki sınır sorunu ne olacak?”, <https://tr.euronews.com/2019/01/30/brexit-iki-irlanda-arasindaki-sinir-sorunu-ne-olacak> (Erişim tarihi:20.11.2019).

Ayaz, Erhan, “Brexit Avrupa Birliği’nin Sonu mu? Brexit’in Birleşik Krallık ile Avrupa Siyaseti Açısından Sonuçları”, *Yakın Doğu Enstitüsü Raporları*, Sayı:5, 2017, ss.1-46.

Berberi, Carine, “Northern Ireland: Is Brexit a Threat to the Peace Process and the Soft Irish Border?”, *Revue Française de Civilisation Britannique* [Online], Cilt:22, Sayı:2, 2017, s.3.

Belke, Anskar, Ptok, Sebastian, “British-European Trade Relations and Brexit: An Empirical Analysis of the Impact of Economic and Financial Uncertainty on Exports”, *International Journal of Financial Studies*, Cilt:6, Sayı:3, 2018, s.73.

Biondi, Filippo, “A mountain to climb: the looming problem of the Northern Irish border”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2017/06/23/a-mountain-to-climb-the-looming-problem-of-the-northern-irish-border/>, (Erişim tarihi: 06.10.2019).

Branco-Illodo, Ines, “Marketing Brexit: An exploratory study of young voter engagement in relation to the EU referendum”, *International Journal of Market Research*, Cilt:60, Sayı:10, 2018.

Brown, M. Leann, “Both Northern Ireland and the UK will suffer at least 3-4 % reduction in GDP per year for a decade as a consequence of Brexit”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/06/24/both-northern-ireland-and-the-uk-will-suffer-at-least-3-4-reduction-in-gdp-per-year-for-a-decade-as-a-consequence-of-brexit/>(Erişim tarihi:16.07.2019).

Butler, David, Kitziinger, Uwe, “*The 1975 Referendum*”, London: Macmillan, 1976.

Caporaso, James A., “Europe’s Triple Crisis and the Uneven Role of Institutions: The Euro, Refugees and Brexit.”, *Journal of Common Market Studies* , Cilt:56, Sayı: 6, 2018, ss.1345-1361.Christie, Rebecca, “How the financial industry and the law firms that support it are preparing for Brexit”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/07/05/how-the-financial-industry-and-the-law-firms-that-support-it-are-preparing-for-brexit/> , (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

Clarke, Harold D., Goodwin, Matthew, Whiteley, Paul, “Why Britain Voted for Brexit: An Individual-Level Analysis of the 2016 Referendum Vote ”, *Parliamentary Affairs*, Cilt:70, Sayı:3, 2017, ss.439–464.

Crafts, Nicholas, “The Fall in Potential Output due to the Financial Crisis: A Much Bigger Estimate for the UK”, *Comparative Economic Studies*, Cilt:61, Sayı: 4, 2019, ss.625-635.

Creighton, Lucinda, "The Harder the Brexit, the Harder the Impact on Northern Ireland" , *Intereconomics*, Cilt:54, Sayı:2, 2019, ss. 62-63.

Dee, Meghan, Karen E Smith, “UK diplomacy at the UN after Brexit: Challenges and Opportunities”, *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss.527–542.

Doyle, Oran, “Northern Ireland border poll must avoid pitfalls of Brexit Referendum”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/07/01/brexit-will-likely-increase-support-in-northern-ireland-for-a-united-ireland/> (Erişim tarihi: 16.07.2019).

Dhingra, Swati, Sampson, Thomas, “Life after BREXIT: what are the UK’s options outside the European Union?”, CEP Brexit Analysis No. 1, 2016, Centre for Economic Performance, LSE.

Dhingra, Swati, Hanwei, Huang, Ottaviano, Gianmarco, Pessoa, Joao Paula, Sampson, Thomas, Van Reenen, John, “The costs and benefits of leaving the EU: Trade effects”, *Economic Policy*, Cilt:32, Sayı:92, 2017, ss.651-705.

Egeberg, Morten, Åse, Gornitzka, Jarle, Trondal, “A Not So Technocratic Executive? Everyday Interaction between the European Parliament and the Commission”, *West European Politics*, Cilt:37, Sayı:1, 2014, ss. 1-18.

Eilders, Christiane, Lichtenstein, Dennis, “Lost in Uncertainty: How the Euro Crisis Affected European Identity Constructions in National Media Discourses.”, *International Communication Gazette*, Cilt: 81, Sayı: 6–8, Oct. 2019, ss. 602-622.

Emsen, Dilara, “İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden Ayrılması (Brexit)”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.47.

Evans, Geoffrey, Anand Menon, *Brexit and British Politics*, Cambridge: Polity Press, 2017.

Ford, Robert, Goodwin, Matthew J., Cutts, David, “Strategic Eurosceptics and polite xenophobes: Support for the United Kingdom Independence Party (UKIP) in the 2009 European Parliament elections”, *European Journal of Political Research*, Cilt:51, Sayı:2, 2012, ss. 204–234.

Fung, Brian, “The British are frantically Googling what the E.U. is, hours after voting to leave it”, https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2016/06/24/the-british-are-frantically-googling-what-the-eu-is-hours-after-voting-to-leave-it/?utm_term=.e4bc3fbb7d46 (Erişim tarihi:15.06.2019).

Gormley-Heenan, Cathy, Aughey, Arthur “Northern Ireland and Brexit: Three effects on ‘the border in the mind’”, *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss.497-511.

Hayward, Katy, Mary C., Murphy, “The EU’s Influence on the Peace Process and Agreement in Northern Ireland in Light of Brexit”, *Formerly Global Review of Ethnopolitics* ,Cilt:17, Sayı::3, 2018, s.45.

Jackson, K. James, Akhtar, Ilias, Shayerah, Mix, Derek E., “Economic Implications of a United Kingdom Exit from the European Union”, CRS Report, <https://fas.org/sgp/crs/row/R44559.pdf>, 14.07.2016, (Erişim tarihi:11.11.2019).

Kelly, Ben, “Good Friday Agreement: The peace deal that ended the Northern Ireland Troubles 20 years ago”, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/good-friday-agreement-what-is-it-northern-ireland-belfast-1998-sinn-fein-the-troubles-a8278156.html> (Erişim tarihi:17.06.2019).

Kılıcı, Esra N., “Brexit; Birleşik Krallık ve Euro-Bölgesi Açısından Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, *Sakarya İktisat Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1, 2018, ss. 1-26.

Kibasi, Tom, “Understanding Brexit Why does it feel like this and where do we go from here?”, *Juncture*, Cilt:23, Sayı:1, 2016, ss.12-17.

Gabel, Matthew, Harvey D. Palmer, “*Understanding Variation in Public Support for European Integration*”, *European Journal of Political Research*, Chicago, 1995, Sayı: 27, ss. 3–19.

George, Stephen “An Awkward Partner: Britain in the European Community”, Oxford University Press, 1998, Oxford.

Goodwin, Matthew, and Robert Ford. "Britain After Brexit: A Nation Divided." *Journal of Democracy* 1, 2017, ss.17-30.

Goodwin, Matthew J., *New British Fascism: Rise of the British National Party*, Abingdon: Routledge, 2011, ss.3-4.

Goodwin, Matthew Caitlin Milazzo, “Taking back control? Investigating the role of immigration in the 2016 vote for Brexit”, *The British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017.

Gulati, Rishi, “Global Britain? Replacing the EU with the Commonwealth is fanciful”, <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2019/06/18/global-britain-replacing-the-eu-with-enhanced-cooperation-at-the-commonwealth-is-not-a-viable-option/>, (Erişim tarihi:17.06.2019).

Hall, Peter, “*The Roots of Brexit: 1992, 2004 and the European Union Expansion*”, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-kingdom/2016-06-28/roots-brexit>,

(Erişim tarihi: 26.06.2019).

Hakhverdian, Armen Erika van Elsas, Wouter vander Brug, Theresa Kuhn, “Euroscpticism and Education: A Longitudinal Study of Twelve EU Member States, 1973-2010”, *European Union Politics*, Sayı:14, 2013, ss.522–541.

Harold D. Clark, Goodwin, Matthew, Whiteley, Paul, *Brexit: Why Britain Voted to Leave the EU*, UK: Cambridge University Press , 2017.

Hobolt, Sara B, Wratil, Christopher, “Public Opinion and the Crisis: The Dynamics of Support for the Euro”, *Journal of European Public Policy*, Sayı:22, 2015, s.238–256.

Iancu, Anca Ioana, Gheorghe Iancu, “The legal, political and economic implications of the Brexit”, *Law Review*, Sayı:6, 2016, ss.40-47.

Luo, Chih-Mei, “Brexit and its Implications for European Integration”, *Political Review*, Cilt:25, Sayı:4, 2017, ss.519-531.

McEwen, Nicola “Disunited Kingdom: Will Brexit spark the disintegration of the UK?” *Political Insight*, Cilt:7, Sayı:2, 2016, ss. 22–23.

McEvoy, Joanne, *The Politics of Northern Ireland*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008, s.8

McSmith, Andy, “Brexit”, <http://businessresearcher.sagepub.com/sbr-1775-100664-2746203/20160815/brexit> (Erişim tarihi:16.06.2019).

Moltmann, Bernhard, “Northern Ireland : The End of the Story?: The Peace Process and the Brexit”, *Peace Research Institute Frankfurt*, <https://www.jstor.org/stable/resrep14504>, 2017, (Erişim Tarihi: 11.10.2019).

Morphet, Janice, *Beyond Brexit*, UK: Policy Press, 2017, ss.14-15.

Nibblet, Robin, “Liberalism in Retreat”,
<https://www.foreignaffairs.com/articles/2016-12-12/liberalism-retreat>, (Erişim tarihi:
15.06.2019).

Nugent, Neill, Rhinard, Mark, “Is the European Commission Really in Decline”,
Journal of Common Market Studies, Cilt:54, Sayı:5, 2016, ss. 1199-1215.

Ondarza, Nicolai von, Julia, Becker, “Negotiating with a dis-United Kingdom: the
EU's options concerning Scotland and Northern Ireland in the Brexit talks”,
https://www.swpberlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2017C07_orz_JB_ecker.pdf,03.2017, (Erişim tarihi: 19.10.2019).

Örmeci, Ozan, “Brexit Referandumunu Sonrasında Birleşik Krallık’ın Geleceği”, *Euro
Politika*, 2017 Özel Sayı, 2017, s.49-64.

Özçer, Akın, “Brexit’in BK ve AB İçin Olası Sonuçları”,
<http://serbestiyet.com/yazarlar/akin-ozcer/brexitin-bk-ve-ab-icin-olasi-sonuclari-697265>, (Erişim Tarihi: 24.06.2019).

Parker, Owen, “Critical political economy, free movement and Brexit: Beyond the
progressive’s dilemma”, *The British Journal of Politics and International Relations*,
Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss. 479–496.

Pirro, Andrea L. P., Paul, Taggart, Stijn, van Kessel, “The Populist Politics of
Euro-scepticism in Times of Crisis: Comparative Conclusions”, *Politics*, Cilt:38,
Sayı: 3, 2018, ss.378-390.

Qvortrup, Matt, “Brexit as an Inelastic Good: A Microeconomic Theory of Direct
Democracy”, *Intereconomics*, Cilt:51, Sayı:5, 2016, ss.260-264.

Riddervold, Marianne, Rosén, Guri, “Trick and Threat: How the Commission and the
European Parliament Exert Influence in EU Policies”, *Journal of European
Integration Foreign and Security*, Cilt:38, Sayı:6, 2016, ss. 687-702.

Ries, Charles P., Marco Hafner, Troy D. Smith, Frances G. Burwell, Daniel Egel,
Eugeniu Han, Martin Stepanek, and Howard J. Shatz, “After Brexit: Alternate forms
of Brexit and their implications for the United Kingdom, the European Union and the

United States”, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2200.html , (Erişim tarihi: 18.06.2019).

Roberts, J. M., Aytuna, F., *Avrupa tarihi*. İnkılap Kitabevi. 2010.

Saul, Heather, “Jo Cox dead: Labour MP dies after being shot and stabbed in Birstall, West Yorkshire”, <https://www.independent.co.uk/news/people/jo-cox-dead-death-labour-mp-batley-and-spen-shot-stabbed-birstall-west-yorkshire-a7085791.html>, (Erişim Tarihi: 25.06.2019)

Schimmelfennig, Frank, “European Regional Organisations, Political Conditionality and Democratic Transformation in Eastern Europe”, *East European Politics and Societies*, Cilt:21, Sayı:1, 2007, ss. 126–141.

Seidel, Katja, *The Process of Politics in Europe: The Rise of European Elites and Supranational Institutions*, 2010, London: Palgrave Macmillan.

Stevenson, Jonathan, “Does Brexit Threaten Peace in Northern Ireland?”, *Survival*, Cilt:59, Sayı:3, 2017, ss.111-128.

Stevović, Marco, “Economic impacts of Brexit to EU27 and UK.”, *Industry*, Cilt:46, Sayı:2, 2018, ss.39-64.

Tetlow, Gemma, Stojanovic, Alex, “Understanding the economic impact of Brexit”, Institute for Government Report, Ekim 2018, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/2018%20IfG%20%20Brexit%20impact%20%5Bfinal%20for%20web%5D.pdf> (Erişim tarihi:11.11.2019).

Thompson, Helen, “Inevitability and contingency: The political economy of Brexit”, *British Journal of Politics and International Relations*, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss. 434–449.

Tilford, Simon, “Five Brexit Economic Mhyths”, *Cer Bulletin*, Issue 108, June/July 2016, ss.1-2.

Usherwood, Simon, “Did Ukip win the referendum?”, *Political Insight*, Cilt:7, Sayı:2, 2016, ss.27–29.

Vardag, Ayesha, “I Voted For Brexit, But Now I Regret The Terrifying Chaos I Have Unleashed”, <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/07/06/i-voted-for-brex-it-but-now-i-am-regret-the-terrifying-chaos-i-ha/> (Erişim tarihi: 27.06.2019).

Yılmazer, Mustafa M., *The Rise Of Populism In Britain: The Breakthrough Of The United Kingdom Independence Party In Between 2010-2015*, Yüksek Lisans Tezi , Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Avrupa Çalışmaları Bölümü, 2018.

Welfens, Paul J. J., “A Brexit Perspective”, *The International Economy*, Cilt:31, Sayı:3, 2017, ss. 40-42.

İnternet Kaynakları

AB Bakanlığı, “Avrupa Birliği antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişı Hakkında Antlaşma”,

<https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> , Erişim: (25.06.2019).

AB Bakanlığı, Avrupa Birliği’nin Tarihçesi, https://ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html, Erişim: (11.07.2019).

AB Bakanığı, Avrupa Parlamentosu, https://www.ab.gov.tr/avrupa-parlamentosu_45628.html , Erişim: (11.07.2019).

AB Bakanlığı, Avrupa Komisyonu, https://ab.gov.tr/avrupa-komisyonu_45629.html , Erişim: (11.07.2019).

AB Bakanlığı, Avrupa Birliği Konseyi, <https://ab.gov.tr/45630.html>, Erişim: (11.07.2019).

Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profili/ulke-profili-ingiltere> , Erişim: (25.06.2019).

Avrupa Konseyi, “The EU’s Response to Brexit”, <https://www.consilium.europa.eu/en/brexit/> , Erişim: (27.06.2019).

BBC News, “Boris Johnson: 'We are leaving the EU, not Europe’”, <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-37641405/boris-johnson-we-are-leaving-the-eu-not-europe>, 13.10.2016, (Erişim tarihi: 19.10.2019).

BBC News, “Brexit: EU and UK reach deal but DUP refuses support”,
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-50079385>, 17.10.2019, (Erişim Tarihi:
19.10.2019).

BBC News, “Brexit: No deal threatens EU peace projects in Northern Ireland”,
<https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-49743845>, 18.09.2019, (Erişim
Tarihi: 19.09.2019).

BBC, “Five models for postBrexit UK trade”,
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36639261> , Erişim:
(17.06.2019).

BBC, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43792215> , Erişim: (16.06.2019).

BBC, <http://www.bbc.com/news/world-europe-18023389> , Erişim: (25.06.2019).

BBC, <https://www.bbc.com/news/world-europe-18027954>, Erişim: (25.06.2019).

BBC, https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2016/06/160624_brexit_ekonomi ,
Erişim: (16.06.2019).

Central Intelligence Agency, “Europe: United Kingdom”,
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>, Erişim :
(25.06.2019).

Dışışleri Bakanlığı, “Lizbon Antlaşması”, <http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> , Erişim: (25.06.2019).

Dışışleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-kunyesi.tr.mfa> , Erişim:
(26.06.2019).

Dışışleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa> , Erişim:
(25.06.2019).

Dışışleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/birlesik-krallik-ekonomisi.tr.mfa> ,
Erişim: (25.06.1019).

The EIU, “Country Analysis”, <http://www.eiu.com/home.aspx> , Erişim: (25.06.2019).

Financial Times, <https://www.ft.com/content/0260242c-370b-11e6-9a05-82a9b15a8ee7>, Erişim: (17.06.2019).

Government of UK, “EU speech at Bloomberg”, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg> , Erişim: (25.06.2019).

Office for National Statistics, “Migration Statistics Quarterly Report: August 2019”, <https://www.ons.gov.uk/search?q=immigrants&sortBy=relevance&filter=bulletin&q=immigrants&size=10> , Erişim: (26.06.2019).

Telegraph, This is what the ballot paper for the EU referendum vote will look like, <https://www.telegraph.co.uk/news/newstoppers/eureferendum/12122349/This-is-what-the-ballot-paper-for-the-EU-referendum-vote-will-look-like.html> , Erişim:(15.06.2019).

Telegraph, “What is Article 50? The only explanation you need to read”, <https://www.telegraph.co.uk/politics/0/what-is-article-50-the-only-explanation-you-need-to-read/> , Erişim: (25.06.2019).

ÖZGEÇMİŞ

MERVE KARAKOÇ

Telefon:05069650798

Email:karakocmerve@gmail.com

Doğum Tarihi: 31.10.1990

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri: İzmir

Medeni Hali:Bekar

EĞİTİM

- 2016-2019
Katip Çelebi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, Yüksek Lisans
Erasmus Öğrenci Değişim Programı, Coventry University, İNGİLTERE
- 2012-2013
Erasmus Öğrenci Değişim Programı, Nottingham Trent University,
İNGİLTERE
- 2008-2013
İzmir Ekonomi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve AB (%100 Burslu)
- 2004-2008
Konak Anadolu Lisesi, Türkçe-Matematik